

רשומות לתולדות אישים וקהלות, אגרות ומסמכים
בהוצאת מכון 'זכרון' להנצחת יהדות הונגריה
בית 'חוג חתם סופר' שיכון ה'

רח' בית יוסף 11 בני ברק - דוא"ל: A035703446@gmail.com

עלה 62

בס"ד, ט"ז טבת תשפ"ג

בגליון :

ב קהילת דרעזניץ ורבניה ומשפחות זיבענשיין ושיק

רבנות החתם סופר (ב), רבני הקהילה (ד), רבי שמשון דרעזניץ-זיבענשיין פו"מ (ח), חמיו רבי יוסף שיק פו"מ ומשפחתו (י), צאצאי רבי שמשון דרעזניץ (יג), רבי אברהם ב"ר שמשון זיבענשיין ומשפחתו (יז), רבי אברהם שיק אב"ד ראאב, משפחתו ובירור יחוסו (כב) – מהרב **מנחם מאיר יאקאבאוויטש**

כז רבי יששכר דוב שפיטצער מבאניהאד

ידיעות חדשות עליו, איגרות ממנו, בנו רבי אהרן שפיטצער וחתנו רבי אשר נח זינגער מפאקש וצאצאיהם – מהרב **שמואל צבי שפיטצער**

לה בא קרוב מרחוק

לתולדות רבי מנחם מענדל בנעט דומ"ץ פאקש, יחוסו וקירבתו למהר"ם בנעט, ענפי משפחת בנעט ביארמוט ובסעטשין – מהרב **שלום הס**

נ הוספות לתולדות 'יבא חיים'

הוספות לתולדות רבי יהודה גרינוואלד אב"ד ניר-וואיא שנדפסו במהדורה החדשה של ספרו 'יבא חיים' – מהרב **אריה לייבוש שטויבער**

נח לפני תשעים שנה (34)

לקט ידיעות מהעיתונות בשנת תרפ"ח – מהרב **שלמה יהודה הכהן שפיצר**

סד עוללות

מצבת הרבנית מדיסעל – הרב **ב. אקשטיין** (סד) / הרב שלמה דוב וידר מפאפא – הרב **ב. אבערלאנדער** (סה) / עוד על משפחת ר' משה פאשקוס מבאראטשקא – הרב **א. קאלמאן** (סה) רבי יצחק גאטש מב. יארמוט ומשפחתו – **ש. יוסט** (סז) איגרת מרש"פ הורוויץ אב"ד פאפא – הרב **י. א. הלוי הורוויץ** (עג) רבי מנשה ליב דיין בב. יארמוט (עג) משפחת קראלאפסקי – הרב **מ. מ. יאקאבאוויטש** (עה) הרב **ש. אופמאן** (עט)

קהילת דרעזניץ ורבניה ומשפחות זיבענשיין ושיק

לתולדות רבי יחזקאל כ"ץ עהרנשטיין ז"ל מסקאליץ (ב)

במאמר הקודם (עלי זכרון/ עלה 61) על "הנגיד צדיק ועניו מורינו" רבי יחזקאל כ"ץ עהרנשטיין ז"ל ראש מדינה מסקאליץ, כתבנו (בעמ' נא) שהי' כנראה חתן "מורינו" רבי אברהם ב"ר שמשון זיבענשיין ז"ל פו"מ דרעזניץ.

הנה מקור השערה זו, כי בט"ז סיון תרט"ו נרשם במאטריקל סקאליץ פטירת אשת רבי יחזקאל הנ"ל בגיל 75, וכן במפקד תר"ח נרשם בסקאליץ "אנא זיבענשיין, גיל 67, ילידת שטראסניטץ מורבה [=דרעזניץ מעהרין]", הרי שנולדה בדרעזניץ שנת תק"מ לערך.

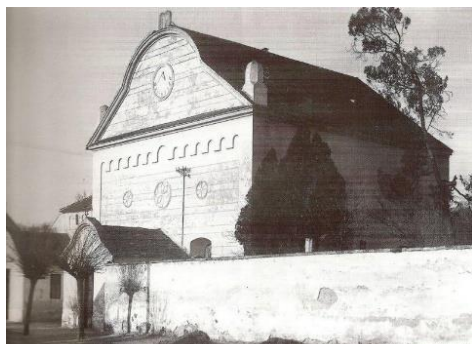
ראשון נושא שם המשפחה "זיבענשיין" הי' הראש מדינה רבי שמשון דרעזניץ ז"ל (נפטר ר"ח תמוז תקנ"ח), ומצינו ברישומים כי תחילת השימוש בכינוי שם זה הי' משנת תקמ"ח (אחרי תוקף צו המלכות בדבר שמות היהודים באוקטובר 28 1787 למספרם). גם מצינו ברישומי דרעזניץ נרשם לרבי שמשון שלשה בנים, בנו בכורו רבי אברהם הנ"ל לילד תק"ה, ועוד שני בנים (מזווג שני שנשא בתק"ח), רבי יצחק ז"ל לילד תקכ"ה, ורבי יהושע ז"ל לילד תקכ"ז. ובכן, משלשה אחים הללו יתכן רק לרבי אברהם שנולד לו בת בשנת תק"מ. [לא מסתבר שהי' לרבי שמשון בן נוסף בדרעזניץ שעקבותיו לא נודעו בשום אחד מהרישומים שם שהתחילו בשנת תקמ"ד ונמצאים לפנינו].

העיירות דרעזניץ וסקאליץ קרובות מאד זו לזו, אלא ששוכנות משני עברי גבול, ארצות טשעכיי וסלאוואקיי, ובעבר ארצות מעהרין ואונגארן. שתי הקהילות לא היו גדולות מדי, ומצינו לרוב שנשתדכו ביניהם.

א. קהלה קדושה דרעזניץ - מקום רבנות מרן החת"ס

קהילה קדושה דרעזניץ (שטראסניטץ, Straznice) עתיקה היא, וכבר מוזכר ב"שוי"ת מהר"ם פדוואה' (סי' יב, נפטר שכ"ה) גט שנעשה בה. זכתה דרעזניץ ובמשך הדורות שימשו בה גדולי ישראל, חיבה יתירה נודעת לה שישבו בה שני מאורות הגדולים רבותינו הש"ך והחתם סופר זיע"א. והיא מקום הראשון שנהג החתם סופר ברבנות, שם ישב על מי מנוחות בשלום ושלחה משך ה' שנים כולם שוין לטובה, ומשם תחילת שרשרת הרבצת התורה וההוראה.

ראה 'חוט המשולש' החדש (עמ' נ) שכתב: "והפליג [החתם סופר] מהשפע אשר הי' לו בדרעזניטץ, והחזיק שמה ישיבה בהרחבה, וגם על הוצאות ביתו היה לו די והותר" (וכ"כ הי'מכתב סופר' במאמרו הנדפס ביזכרונות ומסורות על החת"ס' עמ' 37).

בית הכנסת ק"ק דרעזניץ (חומת ביה"ח לימין)

ב. רבני קהלה קדושה דרעזניץ

א) הג"ר **מנחם מאניש חיות** בהג"ר **יצחק** (אב"ד פראג מח"ס 'אפי רברבי' ועוד) זצ"ל, חיבר כמה ספרים, בשנת שס"ה שימש בדרעזניץ (בספר 'בכושרותי' (קראקא שס"ז) מזכיר שביקר אצלו שנת שס"ה בדרעזניץ), אח"כ אב"ד טורבין, ווילנא [ש"צ], נפטר ח' אייר ת"ו ושם מנו"כ. [ראה עליו 'ישורון' ח' יז עמ' תרסח].

ב) רבינו הגאון רבי **שבתי** בהג"ר **מאיר הכהן** זצ"ל, בעל ה'**ש"ך**', יליד שפ"ב, תלמיד המגיני שלמה והג"ר העשיל זצ"ל מקראקא, תי"ז ישב בדרעזניץ (שם חיבר ספרו הארוך, 'חלקי אבנים' בסו"ס שו"ת נשאל דוד' בערכו ועוד), אח"כ אב"ד העלישוניא, נפטר א' אדר תכ"ג ושם מנו"כ.

[בישו"ת חתם סופר' או"ח סי' פט: "ישב הש"ך בק"ק דרעזניץ", וביספר ההזכרה: "הרב הגאון המפורסם מורה מורינו מ' שבתי בהר"ר מאיר הכהן אב"ד דקהלתנו מח"ס שפתי כהן". מכאן תשובה למה שמפקפק ב'ישורון' ח' לד עמ' תשעב אם נתקבל לרב].

ג) הג"ר **צבי הירש** זצ"ל **מגלוגא**, "הרב הגאון והמופלא נ"י ע"ה פ"ה", שימש בדרעזניץ בשנת תכ"ט (עפ"י ישו"ת עבודת הגרשוני' סי' פה, תכ"ט).

ד) הג"ר **אברהם נפתלי הירש** ב"ר **משה סג"ל** זצ"ל **שפיץ-רעבץ**, מח"ס 'מלא רצון' (פפד"מ ת"ע), יליד ת"י, תלמיד גיסו היבית יהודה' מקאליש וה'ברכת הזבח', אב"ד ור"מ דרעזניץ [תל"ג], אח"כ אב"ד רויסטיץ, ראב"ד ניקלשבורג [תנ"ב-תס"ד], אב"ד וורמייזא, נפטר ט"ז אלול תע"ב ושם מנו"כ. [ראה ישו"ת נשאל דוד' ח"ג עמ' קצו, 'תולדות הג"ר דוד אופנהיימער' עמ' 39, 'עלי זכרון' עלה 27 עמ' טז, ויין ישן' עמ"ס פסחים הנדמ"ח אלה תולדות עמ' 27].

ה) הג"ר **אהרן** ב"ר **בנימין הלוי** זצ"ל, "הי עוסק בתורה יומם ולילה בקדושה ובטהרה, נתבקש בישיבה של מעלה ללמוד תורה", מקודם אב"ד טריטש, נפטר י"ט שבט תמ"ו מנו"כ בדרעזניץ (מצבה מס' 522).

ו) הג"ר **שלמה זלמן** ב"ר **יהודה ליב** זצ"ל, "הרב הגדול המופלג בתורה צדיק וישר", שימש שנות תנ"ה-תע"ה, נפטר טו"ב טבת תע"ה מנו"כ בדרעזניץ (מס' 516). [מזכר כמ"פ בכתבי הג"ר דוד אופנהיים זצ"ל, ראה 'חלקי אבנים' בערכו].

ז) הגי"ר **אשר** ב"ר **דניאל** זצ"ל, "הרב הגדול המופלג בתורה ובחסידות אב"ד פה ק"ק דרעזניץ", נפטר ח' תשרי תצ"ד מנ"כ בדרעזניץ (מס' 518).

ח) הגי"ר **שלום** בהגי"ר **ארי' ליב הכהן** (אב"ד קאוולה) זצ"ל, "המאור הגדול המופלג בתורה ובחסידות", נפטר באבו י"ב טבת תצ"ז מנ"כ בדרעזניץ (מס' 519).

ט) הגי"ר **משה** ב"ר **צבי** זצ"ל **פאלנעאר** (עפ"י ספר ההזכרה דק"ק דרעזניץ, נעתק ב'הנשר' כנ"ל). [הרב מאיר שטיין במאמרו ב'קהילות מורביא' משער שהוא הי' בנו של הגי"ר צבי הירש פאלן זצ"ל המוזכר בכתבי הגי"ר דוד אופנהיים זצ"ל].

י-יא) הגי"ר **שמשון** ב"ר **יוסף** זצ"ל, ובנו ממלא מקומו הגי"ר **ישראל** זצ"ל (לא נודע פרטים עליהם. בסדר זה נזכרו ב'קהילות מורביא', אבל ב'הנשר' נזכרו בין מרן החת"ס והגר"מ כ"ץ, אך כמעט לא יתכן כן לפי הידיעות שלפנינו).

יב) הגי"ר **מרדכי מאדיל** ב"ר **אברהם** זצ"ל **אשכנזי**, "מורינו ורבינו גאון עוזינו", נפטר באבו עשי"ק כ"ט אלול תקט"ז מנ"כ בדרעזניץ (מס' 521). [ראה הקדמת בנו הגי"ר יעקב ליב ז"ל לספרו ישער אשר - גבול אשרי (ברין תקמ"ו)].

יג) הגי"ר **מאיר** ב"ר **יוסף** זצ"ל **דייטש**, שימש בדרעזניץ כשלושים שנה, "איש צדיק אמונתו הי' תורתו בהיותו על אדמתו תורה רבה ורבץ בישראל", נפטר י"ב מרחשון תקמ"ב מנ"כ בדרעזניץ (מס' 520, עפ"י סדר מנוחת הרבנים). [ראה: ר"ס 'בן יוחאי, ישו"ת פאר אהרן' עמ' 25, ויאבני חפץ' עמ' תרמט. בנו "הישיש וכשר האלוף התורני" רבי צבי הרש ז"ל נפטר כ"ב אייר תק"פ מנ"כ בדרעזניץ (מס' 577)].

יד) הגי"ר **יעקב** (כנראה: ב"ר **משה**, עפ"י רשימת ביה"ח לאשץ) זצ"ל **טעשווא-זינגער** (ב'קהילות מורביא' עמ' 319 כ' בתקני"ג שימש אב"ד לאשץ הרב יעקב זינגער), "הרב הגדול המופלג" (ישו"ת נודע ביהודה' מהדו"ת, יו"ד סי' נז, חו"מ סי' כז, נז), שימש בשנים תקמ"ג-תקמ"ט (עפ"י המאטריקל), אח"כ אב"ד לאשץ, נפטר תקנ"ו ושם מנ"כ. [דרושים ואגדות חתם סופר' עמ' ר"ח: "כי מת אביכם רבכם, יעקב מובחר שבאבות, הי"ה המאה"ג מהו יעקב זצ"ל טעשווא שהיה אב"ד פה ועלה מכאן לק"ק לאשץ ושם עלה אל האלקים... חיוב זה מוטל יותר

על האנשים אשר הי' שוכן בקרבם ושמעו ממנו ד"ת הרבה והביאם לעה"ב בתוכחת מוסריו"].

טו) רבינו הגאון רבי **משה ב"ר שמואל** זצ"ל **סופר**, בעל ה'**חתם סופר**', מקודם ר"מ בפרויסניץ, אב"ד ור"מ דרעזניץ תקנ"ד-תקנ"ח, אח"כ אב"ד מאטערסדארף ופרעשבורג [תקס"ז], נפטר כ"ה תשרי ת"ר ושם מנו"כ. טז) הג"ר **קאפל** זצ"ל **שטאמפי**, שימש בשנות תקנ"ט-תקס"א [ראה אישים בתשובות חתם סופר' אות תקפו].

יז) הג"ר **משה כ"ץ** זצ"ל **פראגער-קארפלעס**, "הרב הגדול גברא רבה וכהנא רבה", יליד פרויסטיץ תקכ"ה, שימש בשנים תקס"א-תקס"ו [בעצת החת"ס], אח"כ אב"ד קרעמזיר, אייבשיץ [תקע"ד] ובאסקאוויץ [תקפ"ח], נפטר י"ג שבט תקצ"ז ושם מנו"כ. [עיי' שו"ת חתם סופר'

או"ח סי' פט, ונספד בדרשות חת"ס' (קעא ע"ב). וראה: 'אישים בתשובות חת"ס' אות תסב].

יח) הג"ר **גבריאל ב"ר מאיר** (מניקלשבורג) זצ"ל **פיהם** [בעהס], מקודם אב"ד גויטיין (שם לחם בשבתאים, 'ערים ואמהות בישראל' ח"ד עמ' 297 ו'קהילות מורביא' עמ' 282), נפטר ז' מרחשון תקע"ח מנו"כ בדרעזניץ (עפ"י מאטריקל, לא מצאנו קברו, אולי מצבה מס' 525). [ראה חתימתו ושל בנו רבי שמואל מניקלשבורג ב'קטלוג ברנדי' 13 מס' 154].

יט) הג"ר **שמעון צבי** ב"ר **משה** זצ"ל **מארקברייטר**, חתן מהר"ם בנעט זצ"ל, ומו"ל 'ביאור מרדכי' (ווען תקס"ה, תקע"ג) עם הגהותיו, שימש בשנים תקע"ח-תקפ"ט, אח"כ אב"ד לאשברין, נפטר תר"ז ושם מנו"כ.

כ) הג"ר **חיים** בהג"ר **איצק** זצ"ל **אפענהיים**, נפטר י"א תשרי תקפ"ג מנו"כ בדרעזניץ. [ראה עליו להלן אות ו אצל צאצאי חמוי רבי אברהם זיבענשיין].

כא) בנו הג"ר **יששכר בער** זצ"ל **אפענהיים**, שימש בדרעזניץ תקפ"ג-תקפ"ט, אח"כ אב"ד אייבשיץ, נפטר א' טבת תר"כ ושם מנו"כ. [ראה עליו להלן אות ו שם].

כב) הג"ר **דוד** ב"ר **צבי הירש** זצ"ל **שרעטער**, מח"ס 'קרן דוד', יליד לייפניק, תלמיד הברוך טעם, מקודם אב"ד פרערוי, שימש בדרעזניץ תק"צ-ת"ר, אח"כ אב"ד זשאמבקרעט, ראב"ד לייפניק [תרכ"ד-תרמ"ב], נפטר כ"ט שבט תרמ"ב ושם מנו"כ. [ראה עליו: 'אישים בתשובות חת"ס' אות קנו].

כג) הג"ר **שלמה** ב"ר **יקותיאל קויפמאן** זצ"ל **האסס**, מחבר ספרי 'כרם שלמה' (בהסכמת מרן החתם סופר), יליד תק"ס, תלמיד מהר"ם בנעט וה'שערי תורה', מקודם דומ"ץ העלישווא, שימש בשנים ת"ר-תר"ז, נפטר י"ג תמוז תר"ז מנו"כ בדרעזניץ (מס' 526).

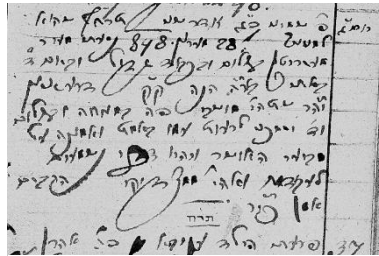

נס אלה משלי שלמה אבי ברוך ה' טעף לרואותם שעת משחקת לזכות רב ומורה פה קיה עליה ק"ק **דרעזניץ** אשר ישבה נבחר ארץ מעולם אשר שם נניח עם אלוהי יעקב חרונם מוצלחים במשפחתם חכמי לב מטיף דבר לפי ערך נולד שנה עתה ו' וסמו אבן ברוך ה' כל הסחור' בבכור נולד מחוקים בתחי חסד על שולחנם בית איש ויסו ואתר רבני לא ישנו בריאת אל כל דום כשר עשו אבודיהם נעמד לזבת בני עמו אשר על כל הברכה אחת לך אבאי **דרעזניץ** יחתי ויבדך ה' שיהיו צאצאי משך בסוףך רב שלום ע' באתי יט:'

כד) הגי"ר **שמואל משה** בהגי"ר **יוסף** (אב"ד העלישויה) זצ"ל **בי"ח פיילבאגען**, מקודם אב"ד מעזריטש, שימש בדרעזניץ תר"ח-תרמ"ו, נפטר ה' טבת תרמ"ו מנו"כ בדרעזניץ (מס' 531). [ראה עליו ומשפחתו 'אור שרגא' עמ' קצב.

נוסח מצבתו: "י"נ ביום א' ה' טבת תרמ"ו לפ"ק / ערסי ארצי ומנוחת גויתי / איש ולקץ אקיץ ואעירה / אראה בנחמה ובנין הבירה / נפשי תגל ובאל-ה ישעתי / אזמרה ואשירה ד' לי לא אירא / אני **שמואל משה** בן לאממ"ו הרה"ג / הגדול מו"ה **יוסף בי"ח פיילבאגען** זצ"ל מנוחת / כבוד בק"ק האללעשויה יע"א מעת הנה באתי / לנהל עדתי זה היום ג' כ"ג אב תר"ח לי טובם / מגמתי ויה"ר שתהי יציאתי ביום מיתתי כיום / ביאתי וקבורתי כפרתי / תנצב"ה ובה"ל].

יפנקס מוה"ל אב"ד הגי"ר שמואל משה פי"ב: יום ג' פ' שמיני כ"ג אדר שני תר"ח לי שהוא למנינם 28 מערץ 848, נסתתי מעיר מעזריטש בשלום ובכבוד גדול, וביום ד' באתי בע"ה הנה ק"ק דרעזניץ, יה"ר שתה"י מושבי פה בשמחה ובשלום, וד' יסמכני לרעות עמו באמת ואמונה על מביעי האושר ויהיו דברי לשמעים לעבודתו ואה"י ממצדקי הרבים אמנ כ"ר"

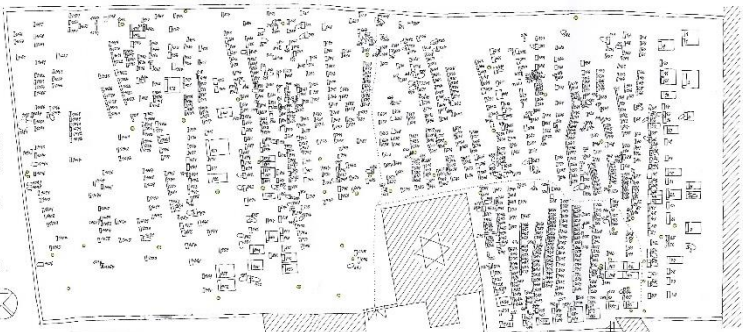
כה) הגי"ר **אברהם ב"ר אביגדור** זצ"ל **פריעדמאן** [איש-שלום], יליד טאפאלטשאן תר"ז, חתן הגי"ר שלמה דייטש זצ"ל אב"ד נייטרא, מקודם אב"ד סקאליץ (ראה 'עלי זכרון' עלה 61 עמ' מט), נתקבל בשנת תרמ"ו, נפטר ו' אייר תרס"ט מנו"כ בדרעזניץ (מס' 532). [ראה עליו ומשפחתו 'עלי זכרון' עלה 58 עמ' לו-לז].

כו) הגי"ר **שמואל ב"ר בנימין** זצ"ל **פרייפלד**, מקודם אב"ד מאדערן, אח"כ בעיר חדש וסערעט, נפטר תרפ"ח ושם מנו"כ. [ראה עליו 'עלי זכרון' עלה 13 עמ' לב].

י"ש לציון, מה שכתב ב'הנשר' (הערה ט) "לא מזכירין את ר' זכרי' פרענקל שהי' אח"כ ראש המורים בברעסלויא", כנראה נתחלף לו עיר "דרעזניץ" ב"דרעזען" שישב שם הני"ל].

מפה בית החיים דרעזניץ
(באמצעו רחבת הכנסת)

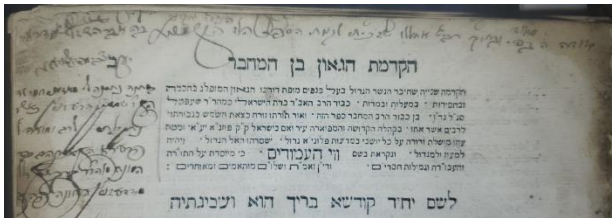
Stróżnice

ג. רבי שמשון דרעזניץ [זיבענשיין] ז"ל פו"מ דרעזניץ

משפחת זיבענשיין הי' משפחה חשובה ומפורסמת בק"ק דרעזניץ ואגפיה במעלהרין (לדוגמא, על מצבת רבי נתן נטע זיבענשיין ז"ל משם, נפטר ו' אלול תרל"ה, חרות: "נטע נאמן ממשפחה מהוללה ומפארה"), ראש המשפחה הי' הקצין רבי שמשון דרעזניץ-זיבענשיין ז"ל ראש מדינה ופרנס הקהלה בדרעזניץ.

הוא הי' נקרא על שם מקומו "ר' שמשון דרעזניץ" (וכ"ה על מצבת אשתו, במסמכים ורישומים הלועזיים גם נרשם בכינוי "שימון אברהם" ע"ש אביו), מתקמ"ח ואילך מכונה הוא ובניו בשם המשפחה "זיבענשיין" (במאמר "משפחת זיבענשיין" (ראה בסמוך) משער שהוא כינוי ל"שמשון", זי"ן שיי"ן ומ"ם ביי"ת מתחלפות. ויותר נראה ע"ש "שבע אורות", וכן מצינו בפנקס דרעזניץ נרשם השם באופן "7שייין", אולי ע"ש שבע בניו שהי' לו בתקמ"ח).

רבי שמשון ז"ל נולד בדרעזניץ בשנת ת"פ לערך, לאביו רבי אברהם [ב"ר יוסף] ז"ל מדרעזניץ (נקרא ברישומים בשם "אברהם יוסף", ובדרך כלל הוא כינוי על שם האב). וכן

חתימת רבי שמשון על ס' של"ה דמו"ר (אמסטרדם ת"ח) עם הגהות בכ"י: "אודה ה' מאוד בפי ובתוך רבים אהללו שזיכית לקנות הספר הלז הנחמד והקדוש הק' שמשון ב"ה אברהם ז"ל מדרעזניץ"

מצינו חתימתו על ספר 'של"ה הק': "הק' שמשון ב"ה אברהם ז"ל מדרעזניץ" (צילומו באדיבות הרב יואל וויינשטאק; ראה קטלוג 'קדם' 66, סיון תשע"ט, פריט 13).

לימין מצבתו של רבי שמשון ישנה מצבה שכנראה היא מצבת אביו רבי אברהם ז"ל (לפי סדר מנוחתם בביה"ח שקברו משפחה ומשפחה זה אצל זה). [תאריך פטירתו נמחק מהמצבה, ובקושי יש לפענח "שנת תפ"ג", לפי"ז נתייתם רבי שמשון בילדותו, אך לפי המאמר "משפחת זיבענשיין" (ראה בסמוך) הי' אביו רבי "אברהם יוסף" עדיין בין החיים בשנת תק"ח

אחר נישואיו של בנו רבי שמשון].
 וזה מה שניתן לפענח מנוסח המצבה: פ"נ / איש הישר / הוא אברהם / ... / ... / שנפטר / ביום עש"ק ט' / שבת ... לפ"ק / תנצב"ה.
 (מס' 476).

יש לשער כי המצבה הסמוכה לזה, היא מצבת

אשתו של רבי אברהם הנ"ל. וזה מה שיש לפענח מנוסח המצבה: פ"ט / אשה חשובה / מ' [קריינדיל?] בת / מהר"ר משה / מדרעזניץ ... (מס' 475).

ליד מצבתם נמצא מצבות, "האלוף" רבי **יוסף ב"ר יצחק** ז"ל וזוגתו "החסידה" מרת **בילה ב"ר יודא** ע"ה. יש לשער שהם הורי רבי אברהם (אבי רבי שמשון).

נוסח מצבתו: פ"ינ / האלוף /
הר"ר **יוסף** / בהר"ר **יצחק** /
שנפטר ד"ו ניסן תע"ד /
לפ"ק תנ / צבה. (מס' 473).

נוסח מצבתה: פ"ט / האשה
חשובה / והגונה / והחסידה
/ מרת **בילה** / בת הר"ר **יודא**
/ הלכה לעולמה / די ימים

בחודש / שבט תס"ד לפ"ק / תיניצ'ביה'. (מס' 472).

לא נודע שם זוגתו הראשונה של רבי שמשון, מהרישומים יוצא שהיתה בת הפרנס ראש מדינה "מורינו" **רבי יוסף שיק** ז"ל מדרעזניץ (ראה עליו אות ד), תק"ה לערך נולד בנה רבי **אברהם** ז"ל (ראה עליו אות ה), כנראה נפטרה באבה.

סוף שנת תקי"ח נשא רבי שמשון שנית (כ"כ במאמר "משפחת זיעבענשיין", ראה בסמוך), עם זוגתו מרת **צארטיל** ע"ה, בת "מורינו" **רבי יוסף** ז"ל (עפ"י מצבתה), ומאד יתכן שהיתה אחות אשתו הראשונה.

רבי שמשון זכה שנתייחד אצלו תורה וגדולה במקום אחד, וזכה לבנין וחתנין תלמידי חכמים ורבנן, הי' פרנס ומנהיג הקהלה (גר בבית מס' 15), שימש כמוהל מומחה (במאטריקל נרשמו הרבה ילדים שמל), וכנראה שימש כהבעל קורא (עפ"י חרוזי

המצבה), נפטר ערב שב"ק ב' דר"ח תמוז תקנ"ח מנו"כ בדערעזניץ (רישום פטירתו בגיל 79).

נוסח מצבתו: [ויעל **שמשון** מן
הגלגל / אל הבוכים] כנשר קל /
מרום רקיע: פרח יעף / מעל כהרף
עין: פרש / כנפיו שם כבר הגיע: /
אזעק בקול גדול וכח / אין: אדם
עצבי אל / תאנח: כי אחרי טרחא
/ יבא אתנח: אל תתהלל / אדם
גבור: כי אחרי / דרגא יבא תביר:
א... / ... / ... / ה"ה איש... / **שמשון**
בן [.. **אברהם**]... / שבת וינפש ר"ח
תמוז [שנת] / תקנ"ח לי תיניצ'ביה'
(מס' 477).

Die Grabinschrift des Simon Siebenscheln ist trotz der drei beschädigten Stellen, die sie aufweist, ein klassisches Beispiel für den hebräischen Gedenkstift ihrer Zeit, und man wird kaum fehlgehen, ihren Verfasser in Joachim Oppenheim, dem Gemahl der Enkelin des Verstorbenen zu suchen. Sie beginnt mit einer singemäßigen Variation des Verses Richter III, der besagt: „Da kam ein Rote Gottes aus Gilgal nach Bochim.“ In der Grabinschrift wird nun für „Rote Gottes“ Simson substituiert und damit die Beziehung zu dem Verstorbenen hergestellt. „Bochim“ ist nicht nur der biblische Ortsname, sondern auch ein Ausdruck für Weinen. Die Inschrift ist nach dem Schema 12:1;22:3;4:4 gemeint und in sehr schwerer, in Anspielungen reicher Sprache abgefaßt. Am sichersten dürfte aus jenen Sätzen der Inschrift, die in doppeltbinniger Weise die Beziehungen hebräischer Tonzichen als Keim verwenden, zu schließen sein, daß der Verstorbene (wahrscheinlich ehrenamtlich) als Thoravorleser fungierte. Der fortlaufende Text der Inschrift (nach der Überschrift) lautet: „Simson (flog) wie ein Rote Gottes aus Gilgal nach Bochim. Er flog und stieg hinauf wie im Augenblick. Er breitete seine Flügel aus und langte schon dort an. Ich möchte mit lauter Stimme schreien, habe aber keine Kraft. Kein Mensch kann aber meinen Schmerz entsprechend ersetzen. Denn nach der Mühe kommt Etsachta (Bezeichnung für das Ruhen des Tones, also Ruhe). Nicht möge Schlimmes denken irgendein Mann. Denn nach einer Darga (Tonzeichen, aber auch Stufe) kommt ein Taw“ (ebenfalls Tonzeichen, auch soviel wie Übergang). Hier folgt wieder eine größere Bruchstelle, die vom Schluß der Inschrift nur noch übrigblieb: „Der Mann . . . Simson, Sohn des . . . der zur Ruhe ging (in den Sabbat einging) am Neumond des Tammus 998 der kleinen Zählung. Seine Seele sei eingetaut im Bündel des Leben.“

העתק נוסח המצבה בלע"ז

זוגתו בזוו"ש מרת **צארטיל** ע"ה, בת "מורינו" רבי **יוסף** ז"ל [אולי אחות אשתו הראשונה בת רבי יוסף שיק ז"ל מדרעזניץ, ראה עליו אות הבא], נישאו תקי"ח (כ"כ במאמר הנ"ל עפ"י רישום נישואי ר' שמשון דרעזניץ באונגריש-הראדיש י"ב אלול תקי"ח), נפטרה כ"ב שבט תקס"א מנו"כ בדרעזניץ. נוסח מצבתה: י"ג ד"ב שבט / תקס"א ל' פ"ט האשה / חשובה צנועה מרת / **צארטיל** בת מ' **יוסף** / אשת הר"ר **שמשון** / ק"ק **דרעזניץ** ז"ל / ת"נ/צ"ב'ה (מס' 313). [מצדיה נקברו בנותיה וכמה נכדות].

ד. חמיו רבי יוסף שיק ז"ל פו"מ דרעזניץ ומשפחתו

חמיו של רבי **שמשון דרעזניץ** הנ"ל [בזוו"ר, ואולי גם בזוו"ש], הי' "הקצין מנהיג הקהלה והמדינה מורינו" רבי **יוסף** [בן "מורינו" רבי **אברהם**] **שיק** ז"ל פו"מ דרעזניץ [ברישומים נקרא "**יוסף בנימין**"], וכן צאצאיו נקראו בכינוי בנימין, אולי על שם אבי אביו, נפטר ח' ניסן תקל"ו ומנו"כ בדרעזניץ [לידו נקברה אשתו, ומצדיהם נקברו בנם רבי בירך, ונכדם רבי אברהם זיבענשין]. שרשי משפחת '**שיק**' הם בק"ק פראג [כבר דשו רבים בבירור יחוס וקשרי משפחת שיק העניפה, ואין כאן המקום להאריך בזה].

ראה ב'תקנות מדינת מעהרין' (היילפרין, עמ' 237): "בוועד האחרון ק"ק בודשפיץ

בחודש אלול שנת תקי"ח לפ"ק, אלו הן ראשי הגלילות... גליל תחתון מהור"ר **יוסף דרעזניץ**", [בהערה 11 כי בן ר' **אברהם שיק**, ובחבורות גולד 'קהילות מורביא' (עמ' 44) נעתק חתימתו בתק"ט: **יוסף במהור"ר אברהם שיק מדרעזניץ**. בתק"א מוזכר 'פרנס המדינה בשם **יוסף בנימין** בשטראסניץ" (ואכשטיין, נעתק ביעלי זכרון' עלה 7 עמ' כט)).

נוסח מצבתו: פ"ט / ... הקצין / מנהיג הקהלה / והמדינה כ"ה / **יוסף ב"מ אברהם / שיק** ז"ל שהלך / לעלמא דקשוט / ח' ניסן שנת / תקל"ו לפ"ק / תנצב"ה (מס' 510).

זוגתו מרת **בילה ע"ה**, בת "מורינו" רבי **יהודה יעקב** (דייטש?) ז"ל, נפטרה כ"ב טבת תק"י? מנו"כ בדערעזניץ.

נוסח מצבתה: פ"ט / אשה חשו' / ... מ' **בילה** / ב"מ **יהודה יאקב** / דייטש(?)... / ז"ל / שהלכה לעלמא / דקושט ד"ב / טבת שנת / תק"י? ... (מס' 510).

[סמוך למצבתם, נמצאות מצבות רבי **יהודה ליב שיק** ז"ל נפטר ער"ח חשוון תק"א, וזוגתו מרת **לאה** (בת רבי **איצק דוכס**) ע"ה נפטרה י"ב טבת ?. נוסח מצבתו: פ"ג איש ישר הקצין / מנהיג הקהלה / והמדינה איש חיל / ... **יהודה ליב שיק** / שהלך לעלמא / דקושט ער"ח חשוון / תק"א ל' תניצ'ב'ה' (מס' 489). לא עלה בידינו לברר קשר המשפחה, אפשר שהוא זקינו של רבי יוסף שיק [נוסחי מצבתם זהים ממש], ואולי אחיו או דודו].

ואלה צאצאי רבי **יוסף שיק** ז"ל פו"מ דרעזניץ:

א. הקצין התורני "מורינו" רבי **בירד [יצחק] שיק** ז"ל מדרעזניץ, "הי ראש מדינה ל"ב שנים וראש השתדלנים במדינת מעהרין" (עפ"י נוסח מצבות בנו רבי משה באנדי ובתו מרת שינדל שפיץ באייזנשטאט), נפטר ט"ו אלול תקמ"ב ומנו"כ בדערעזניץ [ליד אביו].

נוסח מצבתו: פ"ג / איש הישר התו' והרבני / פו"מ המדינה מושלם במו"מ / שמנו חכמים הכניס כבר... / ומלא תדירים(?)

מהו' **בירד יצחק** / ב"מ **יוסף שיק** ז"ל נו"נ בשם / טוב יום א' ט"ו אלול תקמ"ב / לפ"ק תנצב"ה (מס' 509).

זוגתו "הגבירה והצנועה" מרת **בילה ע"ה**, בת רבי **שלמה צדוקס** ז"ל מפראג נכד ה'תוספות יום טוב', נפטרה י' סיון תקס"ג מנו"כ באייזנשטאט.

[סדר היחוס: א) מהו' שלמה צדוקס ז"ל, נפטר ג' אלול תקמ"ד ושם מנו"כ. ב) בן הזקן כ"ה משה ז"ל, נפטר אייר תקכ"ח מנו"כ בפראג. ג) בן הישיש כ"ה יודא זעלקי ז"ל, נפטר טבת תפ"ה. ד) בן הר"ר שלום צדוקס ז"ל, זוג' מרת פריידלה ע"ה נפטרה אייר ת"מ. ה) בת מו' משה הלוי העליר ז"ל. ו) בן רבינו התיי"ט זצ"ל (ראה 'משפחות ק"ק פראג' עמ' 295).

נוסח מצבתה: פ"ט / האשה הני מי **בילא** בת המנוח המפורסם מו"ה **שלמה צדוקש** זצ"ל **נין ונכד להג' בתיו"ט** זצוק"ל / י"נ בטהרה יו"ד סיון תקס"ג ל' / בעלת הדעת להטיב נפשות העגומים / יראת ה' היא אוצרה וחלקה בנעימים / לפאר מעשיה ומדותי' ילאו המספרים / השפיעה מטובה לנכאי רוח והנשברים / **בת** גדולים ממשפחה משובחת והרמים / **מהררי** א-ל צדקתם עומדים וקימים / **שלמה** משנתם חכמי' ודרשי רשומים / זכות **צדקתם לצאצאיהם** יפ... / ברחמים / תנצב"ה. (אבני אש מס' 499).

צאצאיהם: (1) הגי"ר **אברהם שיק** זצ"ל אב"ד פרערוי וראאב, זוגתו הרבנית **רחל** (בת דודו רבי **שמשון זיבענשיין**) ע"ה (ראה עליהם להלן אות ז.]. (2) מרת **שינדל** ע"ה, נפטרה א'

סוכות תר"א מנו"כ באייזנשטאט (אבני אש' מס' 775). אשת "הקצין המפורסם" רבי [משה יחיאל] **מיכל אהרן** (בי"ר **אברהם**, מס' 534) **סג"ל שפיץ** ז"ל, נפטר ערב פסח תקצ"א ושם מנו"כ (מס' 684). (3) "הקצין התורני" רבי **משה באנדי** ז"ל, נפטר כ"ה מנחם אב תר"ו ושם מנו"כ (מס' 822). זוגתו

מרת **רבקה** (בי"ר **אברהם שפיץ** הני"ל) ע"ה, נפטרה ח' טבת תקפ"ד ושם מנו"כ (מס' 629).

ב. רבי **יצחק אייזק שיק** ז"ל מדרעזניץ (בית מס' 2), נפטר כ"ו טבת תקמ"ה מנו"כ בדרעזניץ.

נוסח מצבתו: פ"נ / האישי הישר הולך / תמים ופועל צדק / המשכיל ר' **אייזק** ב' / מ' **יוסף שיק** ז"ל הנפטר / בשם טוב ביום שבת / קודש כ"ו טבת תקמ"ה / לפ"ק תיניצ'ביה' (מס' 482).

צאצאיו: (1) ר' **אברהם** ע"ה, יליד תקי"ב, נשא תקמ"ה (בית 44). (2) ר' **שלמה** ע"ה, זוגתו מרת **רבקה** ע"ה. [בנם: **לאזר** ע"ה יליד תקי"ג (מוהל רבי יהושע זיבענשיין), **שמואל** ע"ה יליד תקנ"א (מוהל רבי יצחק זיבענשיין)]. (2) ר' **יעקב** ע"ה, יליד תקכ"ו, נשא תקמ"ד (בית 45).

ג. [כנראה] רבי **זלמן שיק** ז"ל.

בנו: ר' **הרש** ע"ה מדרעזניץ, יליד תקכ"ד, נפטר שם כ"ה טבת תקפ"ג (בית מס' 51, 63). זוגתו מרת **ריזל** ע"ה. [צאצאיהם: ר' **ברוך** ע"ה נפטר כ"ט אלול תקי"ס (מס' 141). מרת **בילא** ע"ה נפטרה ט"ז שבט תקפ"ז (מס' 139). **יעקב** ע"ה יליד תקי"ג (מוהל רבי אברהם זיבענשיין). **אברהם** ע"ה יליד תקס"א נפטר כ"ז אדר תקפ"ג].

ד. חתנו רבי **שמשון זיבענשיין** ז"ל פו"מ דרעזניץ, יליד ת"פ, נפטר ר"ח תמוז תקנ"ח ושם מנו"כ. [עליו הארכנו למעלה אות ג, ועל צאצאיו להלן אות ה].

ה. משפחת רבי שמשון דרעזניץ-זיבענשיין

ואלה הם צאצאי רבי **שמשון דרעזניץ-זיבענשיין** ז"ל פו"מ דרעזניץ (במאמר "משפחת זיבענשיין" הנ"ל כ' בתק"ח נישא בזו"ש, לפיזו אלו שנולדו מקודם הם מזו"ר):

א. הקצין "מורינו" רבי **אברהם זיבענשיין** ז"ל פו"מ דרעזניץ, יליד תק"ה, נפטר כ"ה טבת תקס"ג. [ראה עליו ועל משפחתו להלן אות ו].

ב. מרת **שבע** ע"ה, ילידת תק"י (רישום פטירתה בגיל 78), נישאה תקל"ו (גרו בבית מס' 3, 4), נפטרה כ"א אלול תקפ"ח ומנו"כ בדרעזניץ (מס' 315, ליד אמה חורגתה מרת צארטיל).

נוסח מצבתה: פ"ט אשה חשובה / מ' **שבע** אשת המופלג / מו"ה **יצחק** בן הרב מו"ה / **זאב וואלף** אב"ד דק"ק / ביזענץ ב"ה שושנת / המלך י"נ ביום א' / ד"א אלול תקפ"ח ל' / תיניצי'ה'.

אשת "המופלג מורינו" רבי **יצחק** (בהג"ר **זאב וואלף** אב"ד ביזענץ) **מונדעזר** ז"ל מדרעזניץ, יליד תקט"ו, נפטר שם ט' ניסן תקס"ט (רישום פטירתו בגיל 54, לא מצאנו קברו).

כנראה אליו היא הכוונה ב"שו"ת חתם סופר" (חו"מ סי' קסג, תקס"ה):
 "...בתקנת מעהרין שנתקנה עפ"י גדולי ישראל... והם נמצאים אצל הרבני

וילמוד סהום מן הספרות בחקנת ונשיין סתקנה עפ"י גדולי ישראל ונצילק שם שכל דב שליחו ונחוק י"ד צמרי' ציניס אין לו נשות לקנות צמורינו ומנר בני נשות וסננול נסגולת אב"ד דעדינס סוף נמשע קסלות גדולות יעין שם וסם ננלא' אלל הכנני יורס ילסק חל"ט בק"ק דלנמחין:

מו"ה יצחק ח"ר"ש בק"ק דרעזניץ... רבים נלאו לפענח הראשי תיבות [ראה 'תקנות מדינת מעהרין' עמ' 289, ו'אישים בתשובות חתם סופר' אות שכב.

"שו"ת חתם סופר" (חו"מ סי' קסג):
 "אצל הרבני מו"ה יצחק ח"ר"ש בק"ק דרעזניץ"

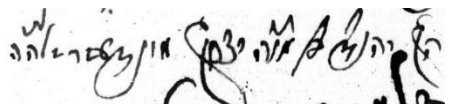
ובהערות לת' חת"ס מהדו"ח כתבו: "ר"ת, כעין ר"ת: רח"ש המוזכר אצל שכר הרבנים, וכאן פיענוחו: חזן, ראש, שוחט (או: שמש). או אולי צ"ל: הרש"י, אך כנראה אשכחנא פתרו, וכוונתו "הרבני מו"ה יצחק חתן רבי שמשון בק"ק דרעזניץ".

אביו הג"ר **זאב וואלף** זצ"ל אב"ד ביזענץ מח"ס 'שושנת המלך' (לא נדפס, ראה 'אהל רא"ם', רשימת כת"י באוצר הספרים ה'אמרי אמת' מגור מס' 266), נפטר ו' ניסן תקנ"א (עפ"י כת"י בנו רבי יצחק שם). [נספד ע"י הג"ר אלעזר פלעקלס זצ"ל ראב"ד פראג (יעולת חודש', מילי דהספדא דרוש י תקנ"א): "וכבוד הרב המאור הגדול המפורסם מו" **וואלף** זצלה"ה אב"ד בק"ק ביזענץ ארי בן ארי, גם אביו הי' גדול בתורה ומפורסם לרבים אב"ד ור"מ בכמה קהלות...". בנו של הג"ר **יצחק ב"ר דוד** זצ"ל אב"ד יאנוב וגאיא מח"ס 'פני יצחק זוטא' (אמשטרדם תצ"א). וראה קו' 'צפונות' ח' יח עמ' יז].

צאצאיהם: 1) מרת **לאה** ע"ה, מנו"כ בדרעזניץ (מס' 549).
 נוסח מצבתה: פ"ט / אשת חיל עטרת בעלה / בת גדולים
 חקרי לב / אשר לאו בתורת ה' / גם היא היתה מלומדת /
 צנועה במעשי וחסודה / מ' **לאה בת מו"ה יצחק זצ"ל** / נין
 ונכד להגאון מו"ה **שכנא ש"ן זלה"ה חמיו של רמ"א** י"נ
 / [ישי"ן כנראה היא ט"ס, בישו"ת הרמ"א כתבו בחייו
 וכוונתו ישיחי נצח". וראה 'אהל רא"ם' שכ"כ גם בשער
 'שושנת המלך' הנ"ל: "נין ונכד להגאון מוהר"ר **שכנא**

ש"ן..."]. 2) **רבקה** ע"ה, ילידת תקמ"ו. 3) ר' **יהודה מונדעור** ע"ה גבאי דח"ק דרעזניץ,
 יליד תקמ"ט (מוהל רבי וואלף מונדעור
 [אב"ד ביזענץ]), נפטר אחר תר"ו. זוגתו
 מרת **פיגלה** ע"ה, נישאו תקס"א (גר)
 בבית מס' 21). 3) **וואלף** ע"ה, יליד תקנ"ב (מוהל רבי אברהם זיבענשיין), נפטר תקנ"ד.

ג. [כנראה] מרת **רבקה** ע"ה, ילידת תקי"ב
 (רישום פטירתה בגיל 34, בית מס' 18), נפטרה
 בחיי אבי' ח' ניסן תקמ"ו מנו"כ בדרעזניץ
 (מס' 311, ליד אמה חורגה מרת צארטיל). [אולי
 בעלה/בנה: רבי **חיים** ב"ר **שלמה סג"ל** ז"ל, נפטר
 ד"ב שבט 'פועל ידיו תרצה'(?), (מס' 309)].

נוסח מצבתה: פ"ט / אשה חשובה / מ'
רבקה בת הר"ר / **שמשון** שהלכה /
 לעולמה ביום ה' ח' / ניסן תקמ"ו לפ"ק /
 תיניצי'ביה'.

ד. "הרבנית" מרת **רחל** ע"ה, נפטרה י"ט אדר ב' תקצ"ב מנו"כ בראב.
 אשת ש"ב הג"ר **אברהם** [ב"ר **בירך** הנ"ל אות ד] **שיק** זצ"ל אב"ד ראב,
 נפטר כ"ח תמוז תק"צ ושם מנו"כ [ראה עליהם ומשפחתם להלן אות ז].

ה. [כנראה] מרת **שינדל** ע"ה (גרה בבית מס' 3),
 נפטרה כ"ב אדר תקנ"ח מנו"כ בדרעזניץ
 (מס' 190).

נוסח מצבתה: פ"ט / אשה ח' הצנועה / מ'
שינדל בת הר"ר / **שמשון** ז"ל נפטרה /
 כ"ב אדר ש' תקנ"ח לפ"ק / תיניצי'ביה'.
 אשת רבי **יעקב** ז"ל (עפ"י רישום לידת בתם
 ריזל ע"ה, י"ח שבט תקמ"ז).

1. [כנראה] מרת **קרינדל** ע"ה (עפ"י רישום לידת בנה **אברהם** ע"ה, ג' טבת תק"נ, מוהל רבי שמשון זיבענשיין, גרה בביתו מס' 15, ונקראת כשם אמו).

אשת רבי **מרקוס פאללאק** ז"ל.

2. "ירא אלקים" רבי **יצחק זיבענשיין** ז"ל מדרעזניץ, יליד דרעזניץ תקכ"ה, נפטר באבו כ"ד אדר תקס"ט מנו"כ בדרעזניץ (רישום פטירתו בגיל 44).

נוסח מצבתו: פ"נ / איש תם וישר / וירא אלקים פיזר / נתן לעניים ואביונים / ה"ה ה' **יצחק** ב"ה **שמשון** / ז"ל נפטר בשם טוב / ביום א' ונקבר [בלילה] / [נגה] ליום ב' ד"ה אדר / ש' תקס"ט ל' תנצב"ה (מס' 483).

זוגתו מרת **פערל** ע"ה (גרו בבית מס' 15), ילידת תק"כ, נפטרה כ"א סיון תקצ"ו (רישום פטירתה בגיל 76).

צאצאיהם: 1) **אברהם** ע"ה, יליד תקמ"ד (מוהל רבי שמשון זיבענשיין), נפטר י"ז חשוון תקמ"ו. 2) "התורני" רבי **שאל** ע"ה, נולד ט"ו אלול תקמ"ה (מוהל רבי אברהם זיבענשיין), נפטר באבו י"ג מרחשוון תק"פ מנו"כ בדרעזניץ [ליד אביו]. כנראה ע"ד עזבונו שהניח ספריו לבהכ"נ ואחר זמן רצו למכור הספרים כדי לבנות מקוה, הוא הנדון בישו"ת חתם סופר" (יו"ד סי' רמד, תקצ"א), עיי"ש. נוסח מצבתו: פ"נ / האיש הנכבד / והמפואר קרא ושנה / ולמד וירא את ה' מנעוריו / התורני האלוף

הר"ר **שאל** בהר"ר **יצחק** ז"ל / על הטוב יזכר אחריתו / בהשאירו אחריו ברכה / לעשות צדקה וחסד באמת / צדקו לפניו יהלך נפטר / ביום ב' ב' י"ג מרחשוון שנת / תקפ"ל תנצב"ה. 3) **ברנהד** ע"ה, יליד תקמ"ז (מוהל רבי יצחק מונדעזר). 4) **מרקוס** ע"ה, יליד

תקמ"ח (מוהל רבי שמשון זיבענשיין). 5) ר' **צדוק** ע"ה, נולד ר"ח אב תקנ"ד (מוהל מרן החתם סופר), זוגתו מרת **גיטל** ע"ה, נישאו תקע"ו, נפטר בעת המגפה י"ז אדר תקצ"ז מנו"כ בדרעזניץ (מס' 367). נוסח מצבתו: פ"נ / [איש] ישר ומגוע ישרה / המושלם ה"ה ה' **צדוק** / ב"ה **יצחק בר"ש זיבנשיין** / ז"ל י"ג בשי"ט י"ז אדר / שנתקצ"ז לפ"ק תנצב"ה. 6) **שלמה** ע"ה, יליד תקנ"ג (מוהל רבי שמשון זיבענשיין). 7) **יוסף ליב** ע"ה, יליד תקנ"ה (מוהל הג"ר חיים אפעהיים), נפטר תקע"א.

ח. "התורני" רבי יהושע זיבענשיין ז"ל מדרעזניץ, יליד תקכ"ז (רישום נישואיו

גיל 19, ופטירתו גיל 70), נפטר בעת המגפה ה' תשרי תקצ"ז מנו"כ בדרעזניץ (מס' 276).

נוסח מצבתו: פ"נ / ישיש ונשיא פנים / הלך לארצות החיים / והשאיר אחריו ברכה / שם טוב משמן טוב / עלי מעשיו יבא זבולו / ברכה הניח עלי זכרו / רבב בעצמותיו לא יבוא / שלום ע[ל מש]כבו / ה"ה התו' הר"ר יהושע / בר"ש ז"ל י"נ בשי"ט ה' / תשרי שנתקצ"ז לפ"ק / תנצב"ה.

זוגתו מרת בילא ע"ה, ילידת תק"ל, נישאו י"ט סיון תקמ"ו (שושבינין: רבי שמשון ובנו רבי אברהם זיבענשיין, גרו בבית מס' 15, שם ה"י גם מגורי אחיו רבי יצחק), יתכן שהיא בת אחיו הגדול רבי אברהם זיבענשיין ז"ל [ראה באות הסמוך].

מאיר ע"ה זיבענשיין

צאצאיהם: 1) ר' מאיר ע"ה, נולד כ"ד אדר תקנ"ה (מוהל "משה שרייבר ראבינער" = מרן חתם סופר אב"ד), נפטר באבו י"א טבת תקפ"ז מנו"כ בדרעזניץ. נוסח מצבתו: פ"נ / איש כשר הלך בדרך / ישר מעשיו היו באמוני / שלימה ה"ה הר"ר מאיר / ב"ה יהושע זיבענשיין נ"י / י"נ בשי"ט ביום די י"א טבת / שנתקפ"ז לפ"ק תנצב"ה (מס' 312, ליד זקנתו מרת צארטיל). 2) רבקה ע"ה, ילידת תקמ"ט. 3) בת ע"ה, ילידת תק"נ. 4) ר' שמשון ע"ה, נפטר י"ח מרחשון תרל"ד מנו"כ בדרעזניץ.

פנקס חברה קדישא דק"ק דרעזניץ:
"בע"ה, ואלו מזכירין לשבח המתנדבים בעם לצורכי רבים וגומלי חסד של אמת ה"ה הק' הנכבד ה' יהושע בר"ש שנדב ועשה משלו מכסה שחורה לפרוכת על המטה בשעת הוצאות המת ר"ל, ולמען יהי לו זאת לזכרון ברכה לדורי דורות, כתבו פעולת צדיק בפנקס דח"ק דג"ח, היום יום ה' ג' דחנוכה שנת תקצ"ב לפ"ק"

~~הרד יהושע הר"ש~~
היום יום ה' ג' דחנוכה שנת תקצ"ב לפ"ק
פנקס חברה קדישא דק"ק דרעזניץ

ו. רבי אברהם [ב"ר שמשון] זיבענשיין ז"ל פו"מ דרעזניץ ומשפחתו

בנו הגדול של רבי שמשון, ה"ה הקצין ראש מדינה "מורינו" רבי אברהם זיבענשיין ז"ל מדרעזניץ, יליד תק"ה (רישום פטירתו בגיל 58), מוהל מומחה (במאטריקל נרשמו הרבה ילדים שמל בדרעזניץ, וכ"ה בנוסח מצבתו "שלם במצות מילה"), נפטר כ"ה טבת תקס"ג ומנו"כ בדרעזניץ (מס' 511, ליד אבי אמו רבי יוסף שיק).

חתימות רבי אברהם זיבענשיין על ספר 'שלה' דפו"ר: "זה הס' פי שנים עד לב לשמים הק' אברהם בן הקצין מו"ה שמשון ר"ה [=ראש המדינה] מדרעזניץ"

וילך אברהם בדרכי אביו, שימש כפרנס ומנהיג הקהלה, זכה לשני שלחנות תורה וגדולה ולבנין וחתנין תלמידי חכמים ורבנן.

עסקו הי' ביין שרף (כנראה מקום עסקו הי' בבית מס' 10, וגר בבית מס' 20-21), ולכאורה הוא "בית היין שרף" ברחוב היהודים המוזכר

בישו"ת חתם סופר¹ (או"ח סוף סימן פט). [על רב עשרו ומפעליו ראה מאמר "משפחת זיבענשיין" הנ"ל, מאמר ב].

נוסח מצבתו: פה נטמן... / י"נ כ"ה טבת <ז"ל> תקס"ג לפ"ק / אברהם שב למקומו הנה נחבא / בית הנפשות מקום אהליאב / רבה מכבותי כי צבאי תם נעדר / המ... הימים ... בנפש מרה / משוש קריה שבת כי פנה הדרם / בהורי עז נבחר בערבה בהר / שובה ונחת נפשו בעדו נופש / מישרים תשפטו בני אמונים / שלם במצות מילה וכנשר חש / ושרת את אחיו בכל אמצו כחו / נועם שיח מליצותיו רב לזכרון / זית רענן עדנו באבו יהואחז / יקר העדה אחיטוב כל איש חי / בצרות נמצא אחיעזר חובב /

נפש עני ואביון ... חונן / שבת גבר שדרכו נסתר מאנוש / יום ...

זוגתו מרת לאה [בכמה רישומים: עווא] ע"ה [י"א: לבית מארגנשטערן, שהי' משפחה גדולה וחשובה בדרעזניץ], ילידת תקי"ב (רישום פטירתה בגיל 86), נפטרה יום א' דשבעות תקפ"ח ומנו"כ בדרעזניץ (מאטריקל, לעי"ע לא מצאנו מקום קברה).

ואלה הם צאצאי רבי אברהם זיבענשיין ז"ל:

א. [כנראה] מרת בילא ע"ה, ילידת תק"ל, אשת דודה - אחי אביה רבי יהושע זיבענשיין ז"ל [ראה לעיל אות ה].

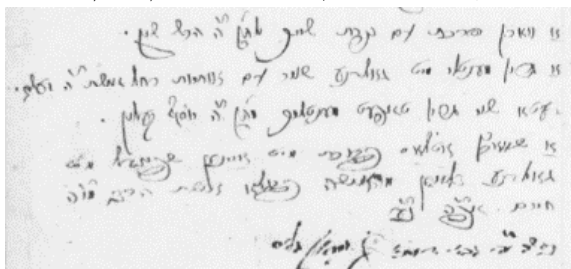

ב. מרת פיגלה ע"ה, ילידת תקל"א, נישאה כ"ו תמוז תקי"ג, עסקה במו"מ והחזיקה ידי בעלה ובני ישיבתו (גרו בבית מס' 4, אח"כ בבית מס' 43), נפטרה כ"ו מרחשון תקצ"ח ומנו"כ בדרעזניץ (רישום פטירתה בגיל 67).

נוסח מצבתה: פ"ט / נפטרה בש"ט שבת קודש ד' חשון שנתקצ"ח לפ"ק / פאר בעלה ותפארת בניה / יראה את ה' ומשכלת אל דל / גם נדבה רוחה ליתן מפת בג / להחזיק ידי בעלה ועמו בני / הישיבה לומדי תורה בלי הרף / ה"ה האשה הצנועה

מ' פיגלה אשת / הרב מו"ה חיים אפנהיים זצ"ל / תנצב"ה (מס' 279).

אשת הג"ר חיים (בהג"ר איצק) אפנהיים זצ"ל רב ור"מ דרעזניץ, יליד פרעשבורג תקכ"ד (ראה 'עלי זכרוני' עלה 42 עמ' ט), תלמיד ה'זכרון יוסף' אב"ד

"פרוכת... מהאשה פיגלא אלמנת הרב מו"ה חיים אפ"ה נ"ע"

פיוורדא, במשך כ"ה שנה ניהל ישיבה בדרעזניץ (ראה מצבתו, והיא מזמן שעזב החת"ס את דרעזניץ סוף תקנ"ח), בסוף ימיו גם כיהן ברבנות שלא על מנת לקבל פרס (אישיים

בתשובות חתם סופר' אות קצ, וראה נוסח מצבתו ולי' החת"ס בתשובה הנעתק בסמוך), נפטר מוצאי יום הכפורים תקפ"ג ומנו"כ בדרעזניץ. [ביאשים' שם כ' שנפטר בן נ"ב מוצאי סוכות תקפ"ג (עפ"י הספד הג"ר יעקב קאפיל אלטקונשטאט זצ"ל בכת"י), והעיר שאינו מדויק מש"כ יכלילת יופי' שנפטר בן נ"ח מוצאי יוהכ"פ תקפ"ב, לפי התאריך בתשו' החת"ס (ראה בסמוך). והנכון שנפטר מוצאי יוהכ"פ תקפ"ג, עפ"י מצבתו ורישום פטירתו במאטריקל בגיל 58. סדר יחוסו ראה הקדמת אחיו לסי' ימי באר' (ווינען תקפ"ט)].

הי' ידידו של מרן החת"ס מאז שישב בק"ק דרעזניץ. וכך מתארו ב'שו"ת חתם סופר' (או"ח סי' קצח, ט"ז מרחשון תקפ"ב): "כ"י"ג [=כבוד ידיד נפשי] הרב המופלג ומופלא חרוץ בעל פיפיות כבוד מו"ה חיים נ"י ותהי המשרה על שכמו עומס משא דבר ה' בק"ק דרעזניטץ יע"א... ואחתום בברכה

כנפשו הטהורה ונפש אוהב נפשו מאז כן עתה...". ובאגרת לק"ק אויבן-ישן בהצעת רבנות לבנו הגי"ר יששכר בער, מכנהו החת"ס **"אותו צדיק הרב המופלג מו"ה חיים או"ה זצ"ל"** (קובץ 'מחנה אברהם', ב"ב תשמ"ח, עמ' יד).

מצבות רבני דרעזניץ
רבי חיים ובנו רבי בער אופנהיים

נוסח מצבתו: פ"נ / נכבה נרו במוצאי יום הכפורים / שנתקפ"ו לפ"ק / הרב המאה"ג / החרף ובקי בחדרי תורה כשושנה בטרם / נגזרה הגזירה נתקבל פה לרב ומורה / שלשלת / היוחסין נובל מגדולים הקצין המפרסים / לשבח מ"ה חיים אפפענהיים / מפרעשבורג איש גדול בענקים / קדוש מרחם גמל חסד וצדקה / לעניים ואביונים יועץ ונשוא פנים / ונטה שכמו לסבול עול תורה / ללמוד וללמד ריבץ פה תורה / בישראל זה קרוב כ"ה שנים והעמיד / תלמידים הרבה אשר מהם יושבים / כסאות למשפט ועוסקים בתורה עלה / לשיבה של מעלה בקדושה ונשמתו / בטהרה...

צאצאיהם: (1) הגי"ר **יששכר בער זצ"ל רב ור"מ דרעזניץ** שנות תקפ"ג-תקפ"ט, אח"כ אב"ד אייבשיץ, נולד א' דחול המועד פסח תקנ"א (מוהל רבי שמשון זיבענשיין), תלמיד אביו, י' שנים דר בלייפניק ליד חמיו וקיבל תורה משי"ב הי"ב ר' זצ"ל, נפטר א' טבת תר"כ ומנו"כ באייבשיץ. והשיב לו נאמר ט"ז תשובות בישו"ת חתם סופר [ראה 'אישים בתשובות חתם סופר' אות שסא]. זוגתו מרת **שינדל (ב"ר משה ורחל גאלד מלייפניק) ע"ה**, נישאו בדרעזניץ כ"ב חשון תקע"ג, נפטרה כ"ה תשרי תרל"ז ומנו"כ בברין.

- (2) מרת **מרים ע"ה**, ילידת תקנ"ג, נפטרה בוויען ב' אייר תרכ"ז ומנו"כ באורמין, אשת ר' **אברהם נויברון ע"ה**, נפטר י' אדר א' תרי"ט ומנו"כ באורמין. (3) בן <?סטל? ע"ה, נולד י"ב תשרי תקנ"ז (מוהל מרן החתם סופר). (4-5) הילדות **טעלצעל, שרה ע"ה**. (6) מרת **אידל ע"ה** ילידת תקנ"ט, אשת (בזוו"ר) ר' **חיים וואלטער ע"ה**. (7) **צארטיל ע"ה**, ילידת תקס"ב. (8) ר' **אברהם ע"ה**, נולד כ"ז אייר תקס"ד, נפטר באבו ערב ר"ה תקצ"א ומנו"כ בלייפניק. זוגתו מרת **צילי (ב"ר בער ושרה שרעטעער מלייפניק) ע"ה**, ילידת תקס"ח. (9) מרת **רבקה ע"ה**, ילידת תקס"ז, אשת ר' **צדוק (ב"ר יצחק ליב ולאה) פאנדי ע"ה**, יליד לייפניק תק"ע. (10) מרת **נאטעני (?) ע"ה**, ילידת תקס"ט, אשת (בזוו"ש) ר' **חיים וואלטער ע"ה**.

ג. **רבי יוסף זיבענשיין** ז"ל מדרעזניץ (גר בבית מס' 74).

זוגתו **מרת פיילא** ע"ה (עפ"י רישום לידת בתם בתקנ"ב, ומצבת בנם ר' אברהם).

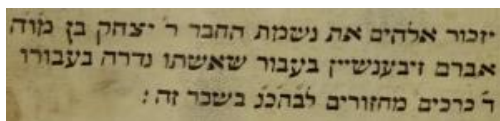
צאצאיהם: (1) **מרת גיטל** ע"ה, לידת תקנ"ו. אשת ר' **מרקוס קאהן** ע"ה. (2) **מלכה** ע"ה, לידת תקס"א. (3) **צארטל** ע"ה, לידת תקס"ג. (4) ר' **אברהם** ע"ה, לידת תקס"ה, נפטר כ"ב מרחשון תרמ"ט ומנו"כ בדרעזניץ (מס' 506). זוגתו **מרת חנה** (ב"ר **ליבל קאהן**) ע"ה, נפטרה כ"ו ניסן תרנ"ב ומנו"כ בדרעזניץ (מס' 695). (5) **מרת גאלדא** ע"ה, לידת תקס"ז. אשת ר' **בער אייסלער** ע"ה, לידת תקנ"ז, נפטר י"ד תמוז תרכ"ו ומנו"כ בביזענץ. (6) ר' **יצחק** ע"ה, לידת תקס"ט, נפטר כ"ט אב תרמ"ו ומנו"כ בדרעזניץ (מס' 498). ז' מרת **מרים** (שפיטצר) ע"ה, נפטרה י"ח אדר ב' תרכ"ב ומנו"כ בדרעזניץ. (7) **יהודה** ע"ה, לידת תקע"ב, נפטר י"ד אלול תקי"פ. (8) **מרת מרים** ע"ה, לידת תקע"ז, נפטרה י"ח אלול תרל"ו ומנו"כ בביזענץ. אשת ר' **מרקוס לעוו** ע"ה, לידת תקע"ו, נפטר ט"ז תמוז תר"מ ומנו"כ בביזענץ.

ד. "החבר" **רבי יצחק המכונה זעקל זיבענשיין** ז"ל מרייניץ (Hranice), לידת תקל"ט, נפטר כ"ט אדר א' ת"ר ומנו"כ ברייניץ.

נוסח מצבתו: נפטר ביום ה' א' דר"ח אדר שני / ש' ת"ר לפ"ק / זה הנטמן פה ירד אחריו כבודו / עשה צדקה ומשפט ומישרים מעודו / קול .. עזרה מצאו בנפשו ובמאודו / לכן יפרח כתמר וכזית הודו / ה"ה ה' זעקל בן מו"ה **אברם** / זיבענשיין תינצי' בה'.

זוגתו **מרת צבי** (ב"ר **מיכאל ליב הכהן וגיטל צערקאוויטש**) ע"ה, מנו"כ ברייניץ.

צאצאיהם: (1) הילד **שמשון** ע"ה. (2) ר' **גרשון** ע"ה, לידת תקס"ב,

נפטר א' דפסח תרל"ד. (3) ה' **אברהם** ע"ה, לידת תקס"ה, נפטר א' אדר תקפ"ח. (4) ר' **לאזאר** ע"ה, לידת תקס"ט, נפטר ל' ניסן תרל"א ומנו"כ בוויניץ. (5) ר' **פייטל** ע"ה, לידת תקי"ע, נפטר ז' טבת תרמ"ג. (5) ר' **מרקוס** ע"ה, לידת תקע"ו. (6) ר' **שמשון** ע"ה, לידת תקע"ט. (7-9) הילדים **אהרן, שרה, רבקה** ע"ה. (10) **מרת בילא** ע"ה, אשת ר' **מאיר ב"ם** ע"ה, נפטרה באבה ח' ניסן תר"ח ומנו"כ ברויסיניץ (העירני לזה הרב משה לאפפלער).

ה. **מרת אנא**(?) ע"ה, לידת תקמ"א, נפטרה ט"ז סיון תרט"ו מנו"כ בסקאליץ. אשת "מורינו" **רבי יחזקאל כ"ץ עהרנשטיין** ז"ל מסקאליץ, נפטר י"ב טבת תרי"ב מנו"כ בסקאליץ. [ראה עליו בארוכה: 'עלי זכרון' עלה 61 עמ' לט].

ו. **מרת רחל** ע"ה, לידת תקמ"ג, נישאה ז' אלול תקס"ס (גיל 17, בית 21).

אשת רבי **פיליפ**(?) **גרינבוים** ז"ל, לידת תקמ"ב.

ז. "התורני מורינו" רבי **משה חיים זיבענשיין** ז"ל, נולד י"א ניסן תקנ"ג, נפטר כ"ב אלול תרל"ה מנו"כ ליד אביו (מס' 513).

נוסח מצבתו: פ"ג התו' מו"ה **משה חיים ב"ר אברהם זיבענשיין** ז"ל / נפטר לדאבון כל משפחתו הרמה / ביום ד כ"ב לחדש אלול / ונקבר למחרתו יום ה' כ"ג לחדש אלול תרל"ה / לפ"ק / מגיא שאול החיים אבן מצבת נשקפה / חצובה הכל כנצה אלי ארץ כפפה / יזל כמים / דמע מכל עובר והלך / יען צדיק הלך ובא לפני המלך / מושיע לדלים אבד תחת אבן אחת ...

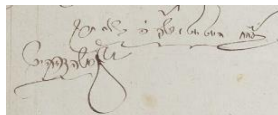
זוגתו מרת **טשארנה** (בת הנגיד רבי **אברהם הערצל** מייסד הביהמ"ד בהעלישווא) ע"ה, ילידת תקנ"ג, נישאו תקס"ט (בגיל 15, גרו בבית 86), נפטרה באבה "בעת הרעש" (במאטריקל נרשמו 40 נפטרים מהמגפה בימים אחדים הי"י) כ"ב אלול תקצ"ו מנו"כ בדרעזניץ.

נוסח מצבתה: פ"ט / טובת הבית עשתה / שקעה שלא בעונתה / אם לשנים עשר ילדיה / רך בשנים וצנועה / נפלה עטרת בעלה / ה? עלה עליה / פתאום בעת הרעש אי"ח / ממשפחה הרמה והגונה מ' / **טשארנה** / בת הגביר והקצין מו"ה / **הרצל** זצ"ל מהעלישווא / י"ג בש"ט ד"ב אלול תקצ"ו לפ"ק / תינצי'ביה' (מס' 317).

צאצאיהם: (1) ר' **אברהם הרצל** ע"ה, יליד תקע"ד, נפטר ח' תמוז תרמ"ז מנו"כ בדרעזניץ. זוגתו מרת **רחל** (ב"ר **משה מארגנשטערן**) ע"ה ילידת תקע"ט, נפטרה ה' אלול תרנ"ו מנו"כ בדרעזניץ. (2) "החשובה והקצינה" מרת **צארטל** ע"ה, נפטרה י"ט שבט תרמ"א ושם

מנו"כ (מס' 406), אשת "מוקיר ומכבד תורה ולומדיה מיראי שמים" ר' **משה** (ב"ר **זעליג**) **הירש** ע"ה גבאי (בנקס הקהלה נמצא רישומים וחתימותיו),

נפטר י"ג תשרי תרל"ב ושם מנו"כ (מס' 529). (3) מרת **רוזא** ע"ה, ילידת תקע"ב, אשת ר' **מרקוס קעניגשטיין** ע"ה. (4) מרת **הינדל** ע"ה, ילידת תקפ"ה, נפטרה כ"ג אדר א' תרמ"ו ושם מנו"כ (מס' 384), אשת ר' **שמואל** (ב"ר **יעקב הרש**) **רעבנווארצעל** ע"ה, נפטר י"א מרחשון תרנ"ד ושם מנו"כ (מס' 383). (5) ר' **נטע** ע"ה, יליד תקפ"ז, נפטר ג' אלול תרל"ג ושם מנו"כ (מס' 405). זוגתו מרת **אידל** ע"ה, נפטרה י"ז כסליו תרמ"ז מנו"כ שם. (6) **יעקב** ע"ה. (7) ה' **ליב** ע"ה, נפטר תר"ג מנו"כ שם (מס' 615).

ז. הג"ר אברהם [ב"ר בירך] שיק זצ"ל אב"ד ראב ומשפחתו
חתן דודו רבי שמשון דרעזניץ-זיבענשיין

הג"ר אברהם שיק זצ"ל, בן רבי בירך ז"ל [הנ"ל אות ד], יליד תקט"ו לערך,
תלמיד הינדע ביהודה', מח"ס 'אהל אברהם' ו'ברית אברהם' בכת"י (ראה יעלי

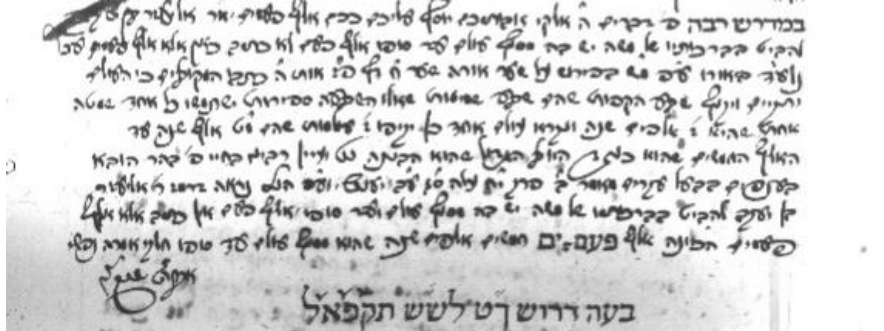
זכרון/ עלה 30 עמי פ), אב"ד פרערוי [אחר תקמ"ט
(עפ"י רישום לידת בתו בדרעזניץ תמוז תקמ"ח)
כנראה לפני תקנ"ג (אישים בתשובות חתם סופרי
בערכו)] מיזליץ וקאלאדי במעהרין, אח"כ
אב"ד ראב [מתקס"ג, ראה צילום 'כתב הרבנות'
ק"ק ראב, נעתק מפנקס הקהלה בעלי זכרון/ עלה 8
עמי כה], והשיב לו נאמר ב'שו"ת חתם סופרי'
(יו"ד סי' לו, חו"מ סי' ע), נפטר כ"ח תמוז
תק"צ ומנו"כ בראב.

נוסח מצבתו: וילך אברהם למסעיו / בית א-
ל / אנא הלך מורך בת ראב המעטירה / באור
פניו נלך לכת אורח ישרה / רועה נאמן חסרת
הי לך לאורה / האחד הוא אברהם דורש טוב
לעדתו / מחזה שד-י יחזה והי כבוד מנוחתו

/ אמ"ו המאה"ג מו"ה אברהם שיק / אשר הוכן בצדק כסא פה משך כ"ז / שני
הלך למרגוע על כ"ח תמוז / ואברהם זקן בא בימים ע"ד שנים לפ"ק / תנצב"ה.

ראה עליו: 'אבן המאיר' (מער' א אות יב), 'שם הגדולים ארץ הגר' (מער' א אות
ג), 'ממשה עד משה' (עמי כא-כב), 'אישים בתשובות חתם סופרי' (אות כ), ו'עלי
זכרון/ (עלה 7 עמי כ, עלה 8 עמי כה, עלה 30 עמי עט).

זוגתו "הרבנית הצדקת" מרת רחל ע"ה, בת דודו רבי שמשון זיבענשיין ז"ל
[הנ"ל אות ג], נישאו תקל"ז (בדרעזניץ גרו בבית מסי' 2), נפטרה י"ט אדר ב' תקצ"ב,
מנו"כ בראב (ליד בעלה, ולימינה נקברה בתה מרת גיטל עהרליך ראה בסמוך).

חידושי תורה בכתב יד וחתימת הג"ר אברהם שיק אב"ד ראב בספרו 'ברית אברהם' בכת"י

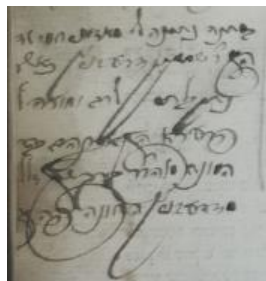

מנוסח מצבתה: מצבת קבורת רחל / ... / הרבנית הצדקת
מי רחל נוי"נ / [י"ט] אי"ש [=אדר שני] ק"ץ לפ"ק ת"נ צ"ב"ה'.
(כן מופיע תאריך פטירתה ברשימת נכדה רבי עזרי' ראה בסמוך).

ביעלי זכרון (עלה 7 עמ' כא) עמד הרב **עמרם בנימין וידר**
על המחקר מי הי' אביו של הג"ר **אברהם שיק** אב"ד
ראאב, וציין כי בכמה ספרים ייחסו שאביו הי' הג"ר
שמואל (בהג"ר **חנוך העניך** אב"ד שקלאוו) **שיק** ז"ל.

והשיב לו העורך הרב **זושא קינסטליכער** ז"ל (עמ' כח-ל)
להוכיח שאביו הי' רבי **בירך** ז"ל, שכ"כ ואכשטיין עפ"י
מכתב "אברהם שיק" מראאב ל"ב"א" הבח' **איצק הלוי**,
והוא בנו של רבי **מיכל אהרן הלוי שפיץ** ז"ל מאייזנשטאט חתן רבי בירך, ע"ש.

כעת עלה בידינו לברר התעלומה מי הי' אביו, ובחדא מחתא גם מי הי' חמיו,
על פי חתימתו על ספר 'של"ה' הק' דפוס ראשון (אמשרדס ת"ח, בקטלוג יקדס' 66

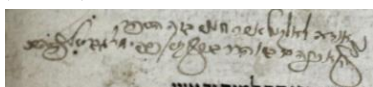

פריט 13; צילום הכת"י באדיבות הרב יואל וויינשטאק).

על הספר נרשם: "אודה ה' מאד... שזכיתי לקנות
הספר... הק' שמשון ב"ה אברהם ז"ל מדרעזניץ";
"הק' אברהם בן מו"ה שמשון ר"ה מדרעזניץ". (הם
רבי שמשון ובנו רבי אברהם זיבענשיין הני"ל).

שוב נרשם: "במתנה נתונה לי מאדוני חמי לד...
הק[צין] ר' שמשון דרעזניץ כאשר נתקבלתי לרב

ומורה ל[ק"ק] פרערא "הק' אברהם בהר.. המונח מוהר"ר בירך שיק
זלל[ה"ה] מדרעזניץ החונה פה פ[רערא]".

לפי זה גם יש לזהות חתימתו על 'ספר

הערוך' (בסיליאה שני"ט, בית מכירות ירפאלי 5 מסי 9): "אודה לאלוקים אשר חנני
בזה הספר, הק' אברהם במוהר"ר בירך, קנין כספי מר' גבריאל פיהם".

הרי מחתימות הג"ר **אברהם שיק** מפורש יוצא שאביו
הי' רבי **בירך שיק** ז"ל מדרעזניץ, וחמיו הי' רבי **שמשון**
דרעזניץ-זיבענשיין ז"ל [חתן אבי אביו רבי **יוסף** ז"ל].

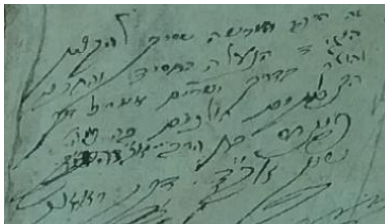
ואלה צאצאי הג"ר **אברהם שיק** זצ"ל אב"ד ראאב:

א. חתנם "הגאון הגדול החסיד הצדיק" הג"ר (יום טוב)
ליפמאן שארגער זצ"ל, אב"ד קאלאדי [מ"מ חמיו]
ויעמרינג [תקע"ז], יליד געוויטש תק"מ לערך, התחתן
תקנ"ז (ראה 'איגרות סופרים', מכתבי חת"ס, מכתב ד), נפטר
כ"ו סיון תקצ"ז ומנו"כ ביעמרינג.

הוא הי' מראשוני תלמידי מרן החתם סופר בק"ק דרעזניץ, כמו שמזכירו ב'חידושי חתם סופר' עמ"ס גיטין (מהדו"ת, מט ע"א ד"ה בין): "זה לי ארבעים שנה עוררני **תלמידי הוא הרב מו"ה ליפמאן שהוא לע"ע אב"ד בק"ק יעמרינג**". והשיב לו נאמר יותר מעשרה תשובות ב'שו"ת חתם סופר'. [ראה עליו: 'אישים בתשובות חתם סופר' אות שעת, 'החתם סופר ותלמידיו' עמ' רצג, ו'עלי זכרוני' עלה 7 עמ' יט]. [הערת הרב שמחה סיימון: ברישומי כמה צאצאי הג"ר ליפמאן נרשם שם אמם ראזאליע אבעלעס, כנראה זו זוו"ש]. מיוצ"ח: רבי **יעקב אליעזר שטיינער** ז"ל מראאב-יעמרינג [סבו של הג"ר נתן געשטעטענער זצ"ל בעל 'להורות נתן'], רבי **יום טוב ליפמאן גראס** ז"ל מיעמרינג [סבו של הג"ר דוד זצ"ל אב"ד טאב מח"ס 'זהב שבא', ראה 'עלי זכרוני' שם עמ' כה-כז, לב].

ב. הילד **בירץ ע"ה**, נולד בדרעזניץ י"א תמוז תקמ"ד (מוהל זקינו רבי שמשון זיבענשיין), נפטר י"ג מנחם אב תקמ"ד.

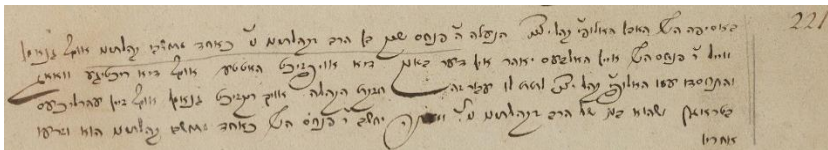

"זה הספר המהרש"ה שייד להקצין הנגיד הנעלה החסיד והחכם והולך בדרך ישרים אשר כל דרך הצדיקים הולכים בה כמה' פינחס בן הרב אברהם שיק אב"ד דק"ק ראאב" (באדיבת הרב עמרם נתן ווייס)

ג. רבי **פנחס** ז"ל מראאב, נולד בדרעזניץ ד' אייר תקמ"ו (מוהל דודו רבי אברהם זיבענשיין), שימש כמוהל (מאטריקל).

יש לציין, בפנקס ק"ק ראאב נרשם בשנת תקפ"א "**הנעלה ה' פנחס שיק בן הרב דקהלתינו נ"י**" נתקבל כאחד מתושבי קהלתינו הוא וזרעו אחריו. לאור זה יש מקום לשער, שעליו הוא

הנדון שהשיב באותה שנה ב'שו"ת חתם סופר' (חו"מ סי' ע, מ"ב למב"י תקפ"א), לאביו "ידידי ה"ה הרב המופלג המאה"ג כבוד מוהר"ר **אברהם שיק נ"י אב"ד דק"ק ראב יע"א**", אודות טענות יחיד שקיבל חזקת הקהלה ואח"כ העמיסו עליו סך גדול לזכות קבר, עיי"ש.

צאצאיו: 1) מרת **זיסל ע"ה**, "אשת חיל יראת אלקים בת בנו של הרב אב"ד דפה מהו" ר' **אברהם שיק** זצוק"ל", נפטרה י"א תשרי תרמ"ו מנו"כ בראאב. אולי: 2) ר' **שלום** ז"ל, מנו"כ בראאב (0-2-39).

ד. "הצדיקת אין כמוה בימינו" מרת **גיטל ע"ה**, נולדה בדרעזניץ ה' תמוז תקמ"ח, "צמה משבת לשבת פעמים מימים ימימה" (מנוסח מצבתה), צמה כל השובבי"ם למען בניה (כן העידה בעצמה במכתבה נדפס ב'עלי זכרוני' עלה 14 עמ' עד-עה), נפטרה ו' תשרי תרכ"ו מנו"כ בראאב [בחלקת הרבנים ליד אמה ואביה].

נוסח מצבתה: פ"ט / גל עד הזה ואבן הזאת / יהיו לזכרון נצח ואנת? /

חלקת הרבנים בביה"ח ראבב, מימין לשמאל מצבות:

הצדיקת גיטל עהרליך, אמה הרבנית רחל שיק, בעלה הג"ר אברהם שיק אב"ד, ממלא מקומו הג"ר קאשמאן וואדיאנער אב"י, זוגתו הרבנית הדסה (מאחיהם מצבת רבי אליעזר וזו' לאה מעללער, ראה 'עלי זכרון' 59 עמ' כו)

טבעת מרתוק
אדם נכבדה /
לקבר אדמת
קרה והדה(?) /
שוט המות עבר
בינינו / יראת ה'
לפי תורת שתים
/ קדשה כל עת
חייה לשמים /
האשה הצנועה
אין כמוה
בימינו / מרת
גיטל בת מורה

מורנו / רב אברהם זצ"ל נזר ארצנו / מאשרה בניה בדרך החיים / צמה משבת לשבת פעמים / מימים ימימה ביום הו' לחדש / תשרי שנת ה' תרכ"ו בקדש / נפטרה הצדיקת בעודנו / לעצבון ולדאבון נפשינו / שמימה לא-ל שבה נשמתה / לפניה הלכה ישרה וצדקתה / ת' נ' צ' ב' ה'.

אשת רבי בנימין עהרליך ז"ל מראבב.

צאצאיהם: (1) הרב עזרי' ז"ל רב בדעברעצין ופינפקרען, תלמיד דודו הג"ר משה קרויס זצ"ל דומ"ץ ראבב (ראה מכתבו בקובץ 'המאורי' גליון תה עמ' 13) והג"ר (יהושע) קאשמאן וואדיאנער זצ"ל אב"ד ראבב מח"ס 'נחלת יהושעי' (שהי' מ"מ הג"ר אברהם שיק ומנו"כ לידו, שימש זמן קצר, נפטר ט' אלול תקצ"א וזוגתו נפטרה י"א אלול, ראה צילום כתיי רבי עזרי' המצוי"ב ו'אישים בתשובות חתם סופר' אות רכז). (2) רבי בירך ז"ל (ראה 'עלי זכרון' עלה 14 עמ' עד).

"ברית אברהם - שייך לי לשמו עזריה ב"כ בנימין עהרליך נ"י, נכד לאותו צדיק הרב הגאון כמון"ה אברהם שיק זצ"ל שהי' מקדמת דנא אבדק"ק ראבב ואגפי' יע"א, ששבק חיים לכל חי והלך לארצות החיים בד"ב בתמוז שנתק"ץ ל' פה ק"ק ראבב, ונקבר בכבוד גדול ולויתו ה' אשר כמוה לא יהי', כמעט אלף איש ה' המלוים את הצדיק הנ"ל, זכרו יהי' ברוך, ואשתו אמי זקנתי הצדקת שבקה חיים לכל חי ביי"ט לאדר השני תקצ"ב לפק"ק..."

באדיבת הרב עמרם בנימין וידר

ה.

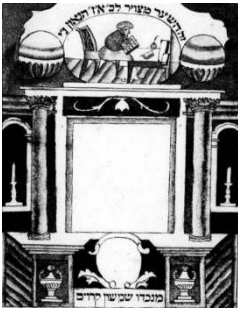
מרת רבקה ע"ה, נפטרה קודם תר"כ.

אשת הגי"ר **משה קרויס** זצ"ל דומ"ץ ראאב, יליד טעליקא תקנ"ד (עפ"י רישום פטירתו בגיל 58), נפטר כ"ד סיון תרי"ב ומנו"כ בראאב [בחלקת הרבנים בשורה של חמיו, ליד הדיין הגי"ר צבי שוסבורג].

נוסח מצבתו: משה / עלה למרום / הרב המאה"ג מו"ה **משה קרויס** / דיין צדק בראב / כ"ד יום בסיון שנת הברי"ת ליצירה / ויאמר י"י אל משה עלה אלי ההרה / רב שבעת בוז ויסורים מאהבה

קבלת / חכמה ומוסר למדת ובתורה עמלת / הורית דרך חיים וחפצת לבחור בחיים / לא שלמת מלה[גו]ת תורת השתים / את האלקים התהלך נ"ח <זקן> בשנים / אותך ראיתי צדיק התהלך לפני והי' תמים / ככתם פז וכזהב אופיר בעליל אדמה / יפעתו וקרני הדרתו לשיא נחמה / ומשם יפרח ועלינו תבוא ברכה / להיות לנזר ולתפארת ולכתר

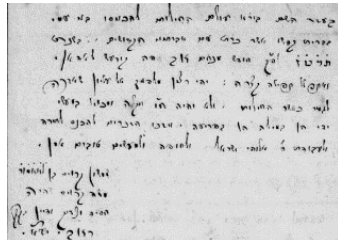

מלוכה / כי אתה אבי עזר במעט... / יפעתך ותהלתך נעלמה מכוסה / בהוציאך ה' מארץ מצרים נשמתו הטהורה / מהרה להיותה בצרור החיים צרורה.

צאצאיהם: 1) ר' **בירך** ע"ה (ראה 'עלי זכרוני' עלה 7 עמ' לא). 2) החכם המפורסם רבי **שמשון** ז"ל מקורוש-לאדאן, תלמיד הגי"ר קאשמאן וואדיאנער הנ"ל, לחם נגד המתחדשים בעת פילוג הקהילות בתרכ"ט, הו"ל מבי"ע 'מאדיא זשידא', נמצא ממנו 'פנקס מוהלי' (ראה 'עלי זכרוני' עלה 14 עמ' עה):

ר' שמשון קרויס בשער 'ברית אברהם' כת"י מצויר זקינו לומד וכותב חידו"ת

"החילות... בשנת

תרס"ז לפ"ק חודש מנחם אב פה קורעש לאדאן... **שמשון קרויס בן לאאמו"ר משה קרויס** שהיה **חסיד וצדיק ודיין בק"ק ראב יע"א**, נפטר באסאד סמוך לפעסט בן ח"ן שנים בלי זש"ק. זוגתו מרת **שפרה** (ב"ר **מרדכי דייטש**) ע"ה. [ראה: 'שו"ת רבי

עזריאל' ח"ב אה"ע סי' סג, 'ממשה עד משה' עמ' כא, 'לקורות היהודים בטרנסילבניא' עמ' 58, 'קורות התורה והאמונה בהונגריה' עמ' 76, 'ועלי זכרוני' עלה 7 עמ' כב, ל].

ו. [חתנו או נכדו] הגי"ר **אביגדור הלוי אבעלעס** זצ"ל אב"ד סי' מיקלאש, נכד הגי"ר יוסף זצ"ל אב"ד אטש, יליד תקע"א, נפטר כ"ב תשרי תרנ"ג מנו"כ בפעסט. [ראה: 'שם הגדולים ארץ הגר' מערי' א אות ב, 'החתם סופר' ותלמידיו' עמ' רצג, 'ועלי זכרוני' עלה 35 עמ' טו (ומה שמסתפק שם בעלה 36 עמ' נ, ראה 'שו"ת מחנה חיים' ח"א סי' לד שמכנהו **אב"ד דק"ק קונסענמיקלאש**)].

הרב **שמואל צבי שפיטצער**
קרית יואל מאנרא - ניו יארק יצ"ו

רבי יששכר דוב (בער) שפיטצער ז"ל מבאניהאד

זקיני מוהר"ר **בנימין זאב שפיטצער** ז"ל מבאניהאד-נאנאש - הנקרא "רבי וואלף באניהאדער" - נולד בבאניהאד בערך בשנת **תקע"ה** (עפ"י תעודת הפטירה שהוא בן 77), ונפטר בנאנאש ביום **ד' אדר תרנ"ב**, ושם מנו"כ.

במפקד (צענזוס) נאנאש של שנת תר"ח נזכר, פארקאש (זאב) שפיטצער בן 30 שנים, נולד בפאקש, וזוגתו ראזאליא. כנראה שזהו זקני רבי בנימין זאב, ולפ"ז נולד בפאקש בערך בשנת **תקע"ח**.

עפ"י מצבתו שם אביו היה **יששכר דוב**. ועפ"י מה שרשם נכדו זקינינו רבי אליהו שפיטצער זצ"ל (בכת"י נוסח היה"ר אחר משניות עפ"י נוסח רבו בעל השם שלמה ממונקאטש זצ"ל) שם אמו היתה **רחל**.

מסופר כי רבי ישכר דוב דר בבאניהאד והיה לו משפחה גדולה כ"ז ילדים. ועפ"י ש"ב מוה"ר בנימין זאב (ב"ר אהרן) שפיטצער ז"ל מטאראנטא-ברוקלין חלקם נקראו בשם 'זינגער' (ולפי מה שנכתב בהמשך שהיתה לו בת בשם זינגער, כנראה החליף בזה).

ש"ב רבי ישראל (ב"ר שלמה צבי) שפיטצער ז"ל מירושלים אמר לי כי שם אביו של רבי יששכר דוב היה **יעקב קאפל**. אבל לא שמעתי ממנו מקור הדברים.

*

לפי הידוע במשפחתינו הגאון רבי **שלמה שפיטצער** ז"ל מזענטא היה אחי זקינינו רבי בנימין זאב. רבי שלמה נולד בבאניהאד בערך בשנת **תקס"ז** (עפ"י תעודת הפטירה שהיה בן 62), ונפטר בנאנאש **כ"ד תמוז תרכ"ט** (מצבתו לא נמצאה לע"ע).

בתעודת הלידה של הילד 'דוד' בן זקינינו רבי בנימין זאב שפיטצער, אלול תרכ"א, נרשם כי הסנדק היה רבי שלמה שפיטצער.

נשאר מכתבים מרבי שלמה אל רבו הגה"ק בעל היריעות שלמה זי"ע ממאקאווא, שכתבם בעת מגוריו בזענטא בשנת תרי"ד-תרי"ח ובעת מגוריו בנאנאש בשנת תרכ"ב. רבי שלמה נמנה גם בין תלמידי הגה"ק מהר"י אסאד זי"ע אב"ד סערדאהעלי, שעל שאלותיו השיב אל "י"נ תלמידי הותיק הרבני המופלג בתורה ויראה וחרוץ ומחודד מוה' שלמה שפיטצער בק"ק סענטא". בין השאר נידון שם "השאלה במקוה טהרה שבקהילתנו".

ביעלי זכרון' מס' 29 עמ' צד, מביא כי רבי שלמה שפיטצער במכתב אחד משנת תרכ"ב אל רבו היריעות שלמה ממאקאווא מזכיר את בן אחותו רבי ישראל זינגער מסעגדן-אוהעל.

מזה נתברר שאמו של רבי ישראל, אשת מוה"ר אשר נח זינגער ז"ל מפאקש, היתה בתו של זקינינו רבי יששכר דוב שפיטצער ז"ל.

רבי אשר נח זינגער

*

בעזרת הרב עמרם בנימין ווידער הי"ו יו"ר 'מכון לאקענבאך' נתגלה לנו בעז"ה בימים אלו מציאה גדולה!

הוא מצא בספרייה הלאומית בירושלים אוסף גדול של כתבים ומכתבים אל/מהג"ר מאיר קליין ז"ל חתן הגה"ק רבי דניאל פרוסטיץ זי"ע ראב"ד פרעשבורג, וביניהם חומרים חדשים ממרן הכת"ס זי"ע ומעוד גדולי ארץ הגר זי"ע, ובתוכם מכתבים שכתב לגיסו רבי יצחק הערש זינגער ז"ל חתנו של רבי דניאל פרוסטיץ, וגם אוסף שלם מרבי יצחק

הערש זינגער ומאביו רבי אשר נח זינגער הנ"ל, שהיה חתנו של זקינינו רבי יששכר דוב שפיטצער הנ"ל, ובהם המון פרטים על משפחת בית אבותיו של רבי אשר נח.

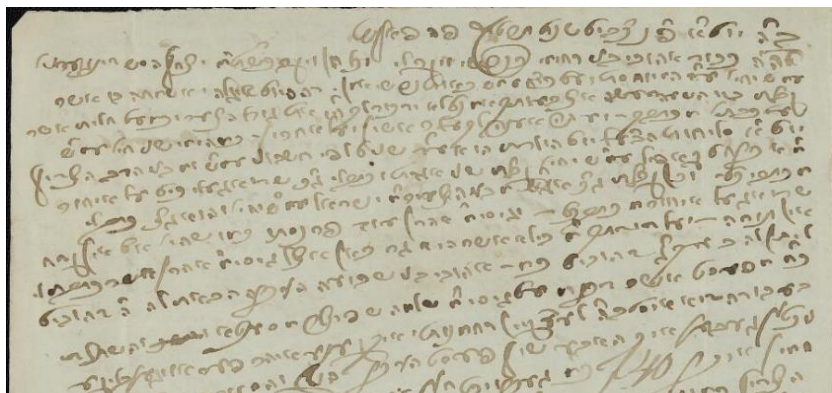
בין המכתבים יש מכתב מרבי יששכר בער שפיטצער (ללא תאריך. בקטלוג הספרייה מופיע שהמכתב משנת תק"ע), שנשלח אל בתו פיגלה וחתנו אשר זינגער מפאקש. בחלקה השני של האיגרת הוא מוסר ד"ש אל בנו אהרן מפאקש ואשתו יטל. ובסוף האיגרת ד"ש לחתנו פאלק שכנראה גם הוא גר שם. וחותרם "הק' יששכר בער בן כ"ה אהרן ז"ל".

עוד נמצא שם נשמר שטר 'תנאים' שנחתם בעיירה מאגטש (Magocs) שליד באניהאד ביום כ"א באייר תקס"ח, בין הצדדים: אשר בן יצחק [זינגער] מק"ק לעלעב העומד מצד עצמו, ויששכר בער בן אהרן העומד מצד בתו פיגלה. החתונה נקבעה לראש חודש כסלו תקס"ט "על הוצאות מ' בער הנ"ל, פה מאגטש... כנהוג וכתיקון דק"ק באנהרד". (מאגטש הוא עיר סמוך לבאניהאד. אולי דר שם רבי יששכר בער אחר מגורו בבאניהאד, ואולי שם מקום מנוחתו – ראה על עיר מאגאטאש ביעלי זכרון' 6 עמ' ט).

על התנאים חתומים הצדדים, הערבים, ושני עדים. רבי יששכר בער חותרם שמו כנ"ל "הק' יששכר בער בן כ"ה אהרן ז"ל".

נוסח הסכם התנאים מתורגם גם לגרמנית ורבי יששכר בער חותם שמו 'בערנהארד שפיטצער'.

ובא הכתוב השלישי, מכתב מרבי אשר נח זינגער לבנו רבי יצחק הערש מיום אי' נצבים תרטי"ו, ובו כותב לו על שני גיסיו רבי שלמה שפיטצער מזענטא, ורבי אהרן מפאקש!

מכתב רבי אשר נח לבנו רבי יצחק צבי ובו מזכיר את שני גיסיו רבי אהרן ורבי שלמה

וזה נוסח המכתב הנוגע לעניינינו: "וגיסי ה' אהרן עוד פרנסתו כמו שהי' אם אין קמח אין תורה – ועל דודתך מ' בילא אשר היא גר כאן אצל גיסי מ' אהרן אשר כתבת לי ליתן לה בערך ג' זהובים כח? – אהובי בני שבוע העברה הבאת לה ה' זהובים כ"ח מפעסט אשר דברתי עם גיסי ה' שלמה שפיצער מסענטא להשתדל בעבורה...".

והא לך תולדות רבי אהרן שפיטצער ז"ל מפאקש, נכתב ע"י נכדו הרב ווידער הי"ו הנ"ל:

'התורני' (מנוסח מצבתו, וגם אביו רבי יששכר בער במכתבו מתארו כך) רבי אהרן שפיטצער היה מפארי העדה בק"ק פאקש. נולד בשנת תקמ"ח (לפי רישום הפטירה במאטריקל פאקש). הגה"ק רבי יואל אונגאר זצ"ל אבדק"ק פאקש בעל "הריב"א" היה מצרפו אל בית דינו הרבה פעמים. הוא חתום על "קול קורא" נגד 'אסיפת ברוינשווייג' בחודש אדר שנת תר"ה יחד האב"ד בעל "הריב"א" זצ"ל, וכנראה וגם מהתוארים שעל מצבתו נראה שכיחן במשרה תורנית בקהילה אולי כדיין.

הגה"ק מהרי"ץ דושינסקי זצ"ל מרא דארעא דישראל שהיה מילידי העיר פאקש, היה מרבה לספר בשבחו של רבי אהרן, שהיה חריף גדול ומפולפל עצום. בסוף ימיו הוסיפו לו שם 'משה' [כנראה מחמת חולין] וכן מופיע על מצבתו בפאקש בשם 'משה אהרן'.

זוגי היתה מרת **ייטל** עי"ה לבית **קורץ** (כנ"ל שרבי יששכר דוב שולח ד"ש לבנו רבי אהרן מפאקש וזוגי מרת ייטל).

רבי אהרן נפטר ביום י"ח סיון תרכ"ד ונקבר למחרתו, ומנו"כ בפאקש בשורת הרבנים ליד מצבת הדיין הגה"ק רבי מנחם מענדיל בנעט זצ"ל.

וזה נוסח מצבתו: "פ"נ, איש זקן ושבע ימים, התורני מו"ה, **משה אהרן**, בן מו"ה **בער** המכונה **יששכר**, נפטר ביום ח"י סיון ונקבר למחרתו, **תרכ"ד** לפ"ק, תנצב"ה, ושם אמו **פריבה**".

צאצאי רבי אהרן וזוגי ייטל:

א) מרת **חיה שרה** עי"ה, נולדה ביום י"ח ניסן תק"צ בפאקש ונפטרה ביום ו' שבט תרכ"ז, ומנו"כ בצעצע (לא רחוק מפאקש). אשת הרבני רבי **שמעיה יהודה טויסיג** ז"ל מפאקש, יליד צעצע, בן ר' ישראל טויסיג ומי גיטל לבית עלקאן, נפטר בן ע"ז ביום י"ב חשוון תרס"א בדיערקעני שליד פאקש. אבי הגה"צ רבי **דוד יששכר בער טויסיג** זצ"ל הי"ד מפאפא, אבי

זקני הגה"ק רבי **ישראל טויסיג** זצ"ל בעל "בית ישראל" ממאטערסדארף.

ב) **משה שפיטצער**, נולד אדר"ח כסלו תקצ"ד בפאקש.

ג) כנראה בנם **לאופולד שפיטצער**, יש רישום נישואין של בנו בערנהארד (יששכר דוב?) בשנת תרי"ב בפאקש. (בפנקס המוהל קנעפלמאכער, מילה אלף רס"ב, נזכר: ח' אלול תרכ"ז? **מלתי ופרעתי את הילד אהרן ב"ה יששכר דוב שפיצער מפה ונולד ביום א' ב' ר"ח אלול**. אולי זה אהרן ב"ר יששכר דוב בן לאופולד ב"ר אהרן).

*

עוד אודות רבי אשר זינגער:

בשטר התנאים הנ"ל כתוב שרבי אשר נח נולד בעיר לעלוב שבמדינת פרייזין לאביו רבי יצחק אייזיק ב"ר אברהם.

צאצאיו הנודעים (ראה 'עלי זכרון' 46 עמ' ו, ו'עלי זכרון' 47 עמ' סא-סו):

1. הגה"ק רבי **אברהם יעקב קאפל זינגער** זצ"ל אב"ד לאשאנץ, נולד בערך בשנת תקפ"ד. (ראה עליו בארוכה בעלי זכרון' 46 ו'עלי זכרון' 47 שם).

לא

2. הג"ר **יצחק צבי זינגער** זצ"ל, נשא בשנת תרי"ב את מרת **בילא** ע"ה בת הגה"ק רבי **דניאל פרוסטיץ** זי"ע ראב"ד פרעשבורג. נפטר בשנת תרל"ז בבוקארעסט. (בין צאצאיו בן בשם יששכר דוב).

3. רבי **יהודה אריה זינגער** ז"ל מירושלים-קהיר. נרצח ע"י שודדים בקיסטנגי.

4. רבי **ישראל זינגער** ז"ל מסעגעדין-אוהעל הנ"ל. נולד תקצ"א ונפטר בערך בשנת תרס"ח. (בין צאצאיו רבי **יששכר דוב זינגער** ז"ל אב"ד סאבאדקא, כנראה ע"ש זקינו רבי יששכר בער שפיטצער).

כנראה עוד בת לרבי אשר, ראזאליא, נולדה בפאקש בשנת תקצ"ד.

בספרייה יש כמה אגרות מרבי אשר נח :

1. מיי"ב בתשרי תר"ה. האיגרת נשלחה מפאקש אל העיר לוגוז'. בין השאר הוא כותב על צוואתו שנמצאת בידי הגה"ק רבי מענדל בנעט זצ"ל דיין בפאקש, ומשבח את בנו אברהם קאפיל.

2 : מיום ד' פרשת פקודי [כ"ט באדר א'] תרי"ג, נשלחה מפאקש אל אראד. בתוך הדברים הוא כותב שיום הולדתו הע"ב היה ביום ראשון של סליחות בשנה שעברה. לפי זה יום הולדתו היה בכ"א **באלול תק"ס**.

3 : מיום א' פרשת נצבים [י"ט באלול] תרט"ו, נשלחה מפאקש אל בוקרשט לבנו רבי **יצחק צבי**. בתחילת האיגרת הוא כותב שביום א' של סליחות, שהוא כ"ו באלול, הוא יהיה בן ע"ד שנים. לפי זה שנת הולדתו **תקמ"א**. באגרת מוזכרים גם בניו הנוספים אברהם קאפיל וישראל, וכן גיסו רבי שלמה שפיצר. הוא מזכיר את בילא אשתו של הנמען שנשארה לגור בפאקש אצל רבי אהרן גיסו של הכותב.

4 : מיום ג' פרשת לך לך [ו' בחשוון] תרי"ז. באגרת נזכר חתנו רבי מאיר ראבאניק.

5 : מיום שישי ח' בסיון תרי"ח.

רבי אשר נפטר בערך בשנת תרכ"ב בפאקש.

עוד פרט : בלידת ישראל זינגער הנ"ל ב"ר אשר נח בשנת תקצ"א בפאקש, הסנדק היה רבי אהרן שפיטצער!

*

אודות מקום מנוחת רבי ישכר דוב. לפי הידוע במשפחתינו מקום מנוחתו בבאניהאד, ורבי עמרם בנימין ווידער הנ"ל חיפש בפנקס הח"ק מבאניהאד ולא מצא בכל הפנקס לא יששכר דוב ולא בער שפיטצער. נזכר שם פטירת וקבורת רבי בער טארמאש : **יום ג' כ"א כסלו תקצ"ד לפ"ק נפטר ונקבר ר' בער טארמאש ושכבה בראש אצל אשתו רחל ר' זנווילס**. ורחל אשת ר' בער

טארמאש: רחל [אשת] ר' בער טארמאש נפטר ונקבר יום ב' ער"ח שבט [תקצ"ב] ושכבה אצל ר' ליב ווארדאם מצפון לדרום. ואשה בשם פריבה בשנת תקנ"ה: יום א' ב' דח"ה סוכות נפטר ונקבר האשה מרת פריבה תקנ"ה לפ"ק. ויל"ע אם זה מתאים לרבי בער דנן.

ואולי נקבר רבי יששכר בער במאגטש, שכנראה היה תושב שם בעת כתיבת התנאים הנ"ל. (עפ"י מר שאנדאר באטשקאי יש בערך 150 מצבות בביה"ח במאגטש).

*

תמצית הגילויים החדשים:

זקננו רבי יששכר דוב (בער) שפיטצער היה בן רבי אהרן, ולא בן יעקב קאפיל, כנראה ממכתב עם חתימתו וכן חתימתו על שטר התנאים של בתו.

כנראה היו לרבי יששכר בער ב' זיווגים. כי על מצבת רבי אהרן בפאקש מופיע שם אמו פריבה, ולפי מש"כ זקנינו רבי אליהו שפיטצער שם אמו של רבי בנימין זאב היתה רחל כנ"ל (בנו בכורו של רבי בנימין זאב נקרא 'דוב' [כך כתוב על מצבתו בהוניאד], ובתו הבכירה נקראה 'רחל'). במכתבו של רבי יששכר בער נזכר האשה מרת רעכיל. אולי היא זוג' השניה.

עפ"י סדר השנים:

תק"מ-תקמ"א לידת רבי אשר נח זינגער חתן רבי יששכר בער שפיטצער.

תקמ"ח לידת רבי אהרן שפיטצער בן רבי יששכר בער ופריבא, ונפטר בשנת תרכ"ד (זאת אומרת שרבי אהרן, אבי רבי יששכר בער, נפטר לפני שנת תקמ"ח).

תקס"ז לידת רבי שלמה שפיטצער בן רבי יששכר בער, ונפטר בשנת תרכ"ט.

ר"ח כסלו תקס"ט נישואי רבי אשר נח זינגער עם פיגלא בת רבי יששכר בער (אם היתה בערך גיל של בעלה נולדה בתחלת שנות תק"מ, וגם מזיווג ראשון של רבי יששכר בער).

תקע"ה לידת רבי בנימין זאב שפיטצער בן רבי יששכר בער ורחל, ונפטר בשנת תרנ"ב.

רבי יששכר בער נפטר לפני שנת תר"ו כי בתעודת נישואין בנאנאש של רבי ישכר בער בן זקני רבי בנימין זאב - א' טבת תרכ"ט מופיע שהחתן הוא בן 23, דהיינו שנולד לערך בשנת תר"ו. (בא GENI כתוב שנפטר בשנת 1838 [תקצ"ח-ט] ויל"ע מה המקור. גם נכתב שם שזוגתו היתה רחל לבית בוימגארטן).

רחל אשת רבי יששכר בער נפטרה לפני שנת תר"י כי אז נקרא על שמה 'רחל' בת בנה רבי בנימין זאב. (ולהעיר שגם לרבי שלמה שפיטצער בת בשם 'רחל').

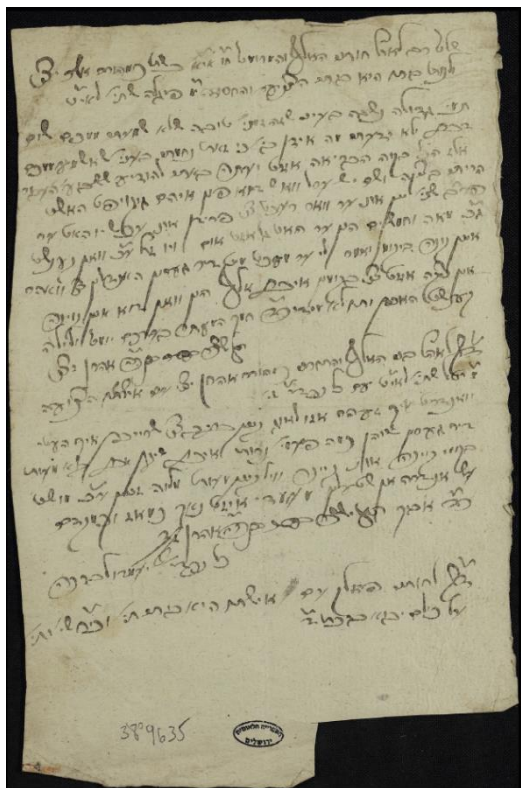
אחר כתבי כל הנ"ל הצלחתי לייצר קשר עם מר **אהרן לעהרער** הי"ו מאוסטרליה, נכד רבי אשר נח זינגער ובנו רבי יצחק צבי זינגער, וכתב לי [תרגום מאנגלית ללה"ק]: "התמזל מזלי להיות ברשותי כמה מאות מסמכים משפחתיים כולל שטר התנאים ששלחתי לך. מוקדם יותר השנה תרמתי את רובם לספרייה הלאומית של ישראל. הם כללו מסמכים מעניינים ומכתבים משפחתיים רבים של אבות וקרובי משפחת זינגער, זקני הרב דניאל פרוסטיץ וכן מכתבים ומסמכים שנכתבו ונחתמו על ידי החתם סופר והכתב סופר ועוד רבים אחרים. הספרייה נמצאת בתהליך של קטלוגם. מסמכים אלה הובאו לאוסטרליה בשנת 1938 על ידי סבי וסבא רבא שלי שיצאו מווינה למחרת האנשלוס, בעיקר בגלל שהם עדיין אזרחים הונגרים, ניתנו להם 12 שעות לעזוב. לאחר מאמצים ניכרים הם הצליחו מאוחר יותר לקבל ויזה לאוסטרליה".

לפי מש"כ הנ"ל נכתב באחד מכתבי רבי ישראל זינגער ז"ל מאוהעל הנ"ל, כי רבי יששכר בער שפיטצער היה תלמודיסט מפורסם (תורני), והיו לו 9 בנים ו-1 בנות.

**מכתב מוהר"ר יששכר דוב
בער שפיטצער ז"ל
מבאניהאד**

שלו רב לאהוי חתני האלוף
והמרומם ח"ו אי"א כש"ת
כמהור"ר אשר יצ"ו ולנות
ביתו היא ביתי הצניעה
והחסידה מ' פיגלה שתי
לאי"ט.

תמיי גדולה נשבה בעיני שזה
זמני טובה שלא שמעתי
ממכם שום דבר ולא ידעתי
מה אידן ביי כי זאת נחמתי
בעני שאשמע ממכם אלו הכל
בקה הבריאה איזט, ועתה
באתי להודיע ששבועי העבור
הייתי בציקה? ושם יש ערל
וואש דוא פון איהם גיקויפט
האשט פעם שני יין און ער

וואס **רעכיל** צו פרידן און עכשיו האט ער גייכ מאה וחמשים, אין ער האט גלאזט אים ווי זהו עייכ וואן קענשט איין קונה ביקומן, ואמר לי ער מעכט מיט דיר גערין האנדלן צו וואהר אין ציקה איזט צו בקומין איבר אלץ הין וואן דיא איין קונה קענשט האבין ותו לא מידי, כ"ד תמך המעתיר בעדכם יומם ולילה

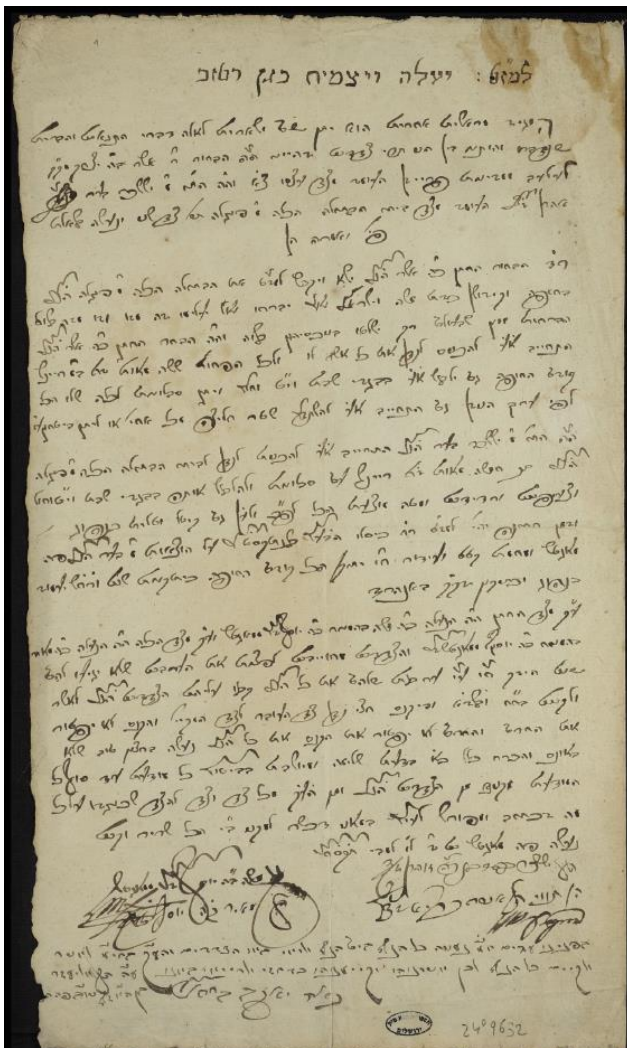
הק' יששכר בער בן כ"ה אהרן יצ"ו

די"ש לאהוי בני האלוף והתורני כמהור"ר **אהרן יצ"ו** עם אשתו הצנועה מי יטל שתי לאייט עם כל נכדי שיי

וואנדרט מיך זעהר אזולאנג קיין בריב צו שרייבן איך העטי דיר גערין שוהן כמה פעמי נרות איבר שיקן אבר בלא מעות בקומי קיינה און קיינר וויל קיין מעות מלוה זבין? עייכ מושט על אנדרה אן שטעלין מעמד איזט נאך כמאז וכמקדם כ"ד אביך **הק' יששכר בער בן כ"ה אהרן יצ"ו**

כל נכדיי יעמדו לברכה די"ש לחתני **פאלק** עם אשתו היא ביתי תני וכיי"ח שיי ותני עם כולם יבוא ברכת ד'

מעבר למכתב: ליד אהוי חתני האלוף והתורני כמ"ה **אשר יצ"ו**.

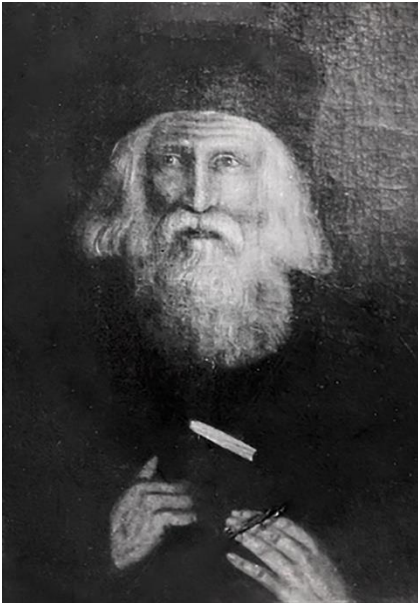

שטר תנאים של ר' אשר זינגער עם מ' פיגלא בת רבי ישכר דוב שפיטצער

בא קרוב מרחוק

תולדות הגאון רבי מנחם מענדל בנעט דומ"ץ פאקש, יחוסו וקרבתו למהר"ם בנעט

בעלי זכרון גליון 61 עמ' י"ז, העלה הרב העורך הי"ו את עניין תעלומת יחוסו הנעלם של זקני הגה"ק רבי מנחם מענדל בנעט דומ"ץ פאקש זכר צדיק וקדוש

הגה"ק רבי מנחם מענדל בנעט דומ"ץ פאקש

לברכה. זאת ידוע כי היה שאר בשרם של הגאונים מהר"ם בנעט אב"ד ניקלשבורג ומעהרן, רבי יחזקאל בנעט אב"ד סעטשין, פאקש ונייטרא, ורבי מרדכי בנעט אב"ד סעטשין, יארמוט, אויבן-ישן ושטאמפפי; אך לא נתברר הדבר כיצד נקשרו שרשיו בשרשיהם. אף כי משפחות רבות ומפוארות מתייחסות לגאון זה, פרשת יחוסו טרם נדרשה דיה, ואולי לאור תגליות חדשות - ביניהן הרישומים שהוזכרו בעלי זכרון שם - ניתן להוסיף אור בפענוח התעלומה, כמו שיובא בעזה"י"ת להלן אחר פרקי קורות חייו הנאדרים בקודש.

יצויין כי במסגרת זו לא נכללו תולדות בניו ויוצאי חלציו אחריו, שהם ראשי משפחות מפוארות וגדולות בישראל, ואולי אי"ה תבוא העת להרחיב אודותם. תודה מיוחדת לש"ב העורך הי"ו שסייע רבות בהכנת המאמר.

ימי עלומיו

רבי מנחם מענדל בנעט דומ"ץ פאקש נולד בבאניהאד בשנת תקמ"ב לאביו **רבי יהודה בנעט** ולאמו **מרת צערל**. שנת ועיר הולדתו הוזכרו כבר בספר רבותיה דיחזקאל (עמ' נ"ג), ובאחרונה הוכחו הדברים מרישומי פטירתו במאטריקל [באחד נרשם שנולד בבאניהאד ולא ידוע מתי, ובשני רשום שנפטר בן 78 - היינו שנולד בתקמ"ב - אך נכתב שנולד בפאקש. וכנראה רשמו את עיר מגוריו כעיר הולדתו מחוסר ידיעה].

עוד בהיות רבי מנחם מענדל נער צעיר, צמאה נפשו לתורת אלוקים חיים, וביקש ללמוד תורה מפי בן משפחתו מהר"ם בנעט בישיבתו הרמה

שבניקלשבורג. אלא שבבית הוריו היתה העניות גדולה [אולי בעקבות השריפה הגדולה בבאניהאד בעש"ק פ' אחרי מות תקנ"ד שכילתה את בית הכנסת ובתי יהודים רבים], ולא היה בידו כסף להוצאות הנסיעה הארוכה מבאניהאד שבהגר לניקלשבורג שבמערהן. הדבר לא הניא אותו מלמלא את תשוקתו, והוא שם לדרך פעמיו כשהוא צועד ברגליו. מחשש שמנעליו יבלו, חלצם ונשאם על כתפיו, וכך צעד הנער את המסע הארוך ברגליו היחפות. כעבור ימים רבים הגיע לניקלשבורג כשרגליו נפוחות מתלאות הדרך. כשבא לבית רב המדינה, שמח מהר"ם בנעט לקראתו מאוד, הציגו לפני הרבנית ואמר: "בא אצלנו קרוב מרחוק. נפשו חשקה בתורה. יהא נא כל מחסורו עלינו!"

[תיאור זה מובא בספר מזכרת פאקש (ח"א עמ' 150), ובספר פאר מרדכי (עמ' 212) מביא ששמעו מפי ישישה - בתו של רבי אברהם אבא הערצל מגיד מישרים בפ"ב בעל שפתי חכמים על הש"ס, שהיה נינו של רמ"מ בנעט - בשינוי לשון קצת, לפיו אמר מהר"ם בנעט לרבנית במילים אלו: "הן בא בן דודי ללמוד בישיבתנו, ויהיה כל מחסורו עלינו". ועי' להלן.]

במשך חמש שנים זכה הבחור מענדל ללון באהלה של תורה, לחזות בנועם ה' ולהתענג בעסק התורה בעמל ויגיעה, כשהוא סמוך על שולחן רבו אשר דאג לכל צרכיו.

ביתו בפאקש

בהגיעו לפרקו נשא לאשה את **מרת יטל חיה** בת **מרת סלאווה** [שם אמה נודע מרשימת הזכרת נשמות דק"ק פאקש בכת"ק של מהרי"ץ דושינסקיא ליד העיר, נדפס בספר בית יוסף להבה - תולדות מהרי"ץ עמ' שע"ב. כמו"כ נודע משם תאריך פטירתה, בט"ו לחודש טבת]. בק"ק פאקש בנו את ביתם, ותלד לו שני בנים ושתי בנות: הבת **מ' מרים בלומא** בשנת תקע"א בערך [לימים אשת **ר' נפתלי צבי הערצל** מק"ק יינק, אבי משפחת הערצל המעטירה; הוזכר בעלי זכרון 61 עמ' י"ח].

הבן **ר' אברהם אבא בנעט** בשנת תקע"ד [היה חותן אחיינו ר' יהושע הערצל בן רנ"צ הערצל הנ"ל. נפטר בדמי ימיו בחיי אביו רמ"מ ונכדו רבי אברהם אבא הערצל מפרעשבורג בעל שפתי חכמים על הש"ס נקרא על שמו בשנת תרט"ו].

הבת **מ' פרומט** בשנת תקפ"ב [לימים אשת **ר' משה קליין** מק"ק דונא-פולדוואר, אודותיהם ואודות צאצאיהם הרחיב ש"ב הרה"ח משה יונה וויינגארטען הי"ו בעלי זכרון 16 עמ' ס"ב].

הבן **רבי יואל צבי בנעט** נולד בשנת תק"צ [היה מפארי ק"ק פאקש, נודע כת"ח וגאון עצום. תלמידו חביבו של המהר"ם שיק ונזכר רבות בתשובותיו. ראה

אודותיו בחיבורו הנפלא של הרה"ח דובעריש וועבער הי"ו 'פרקי זכרון ותולדות' בס' דרשות ילקוט סופר עמי תל"ה].

אחר פטירת נוות ביתו מי יטל חיה, נשא רבינו בזיוו"ש את מ' **ראכל** בת מ' **חיילה**, ותלד בשנת תקצ"א את בן זקונו ר' **חיים בנעט** [נזכר בצוואת אביו משנת תרט"ז: "וביותר אני מזהיר לבני יצ"ו כי ברא מזכה אבא שיעשו מצות ומי"ט ולהגות בתורתנו הקדושה, ואם ח"ו להיפך מביאים עליו קלון, עיין

מצבת רבי יואל צבי בנעט לצד מצבת אביו הגאון זצ"ל (צולם ע"י הרב משה יונה וויינגארטען הי"ו, תש"ח לז)

בהקדמת המחבר בית אברהם צוואה לבניו, שהביא כך בשם הזוהר. והנה קניתי במכווין שני קונטרסים כדי שיהי' לכל אחד מבני שני קונטרס מיוחד ללמוד בו (בנו ר' אברהם אבא נפטר לפני כתיבת הצוואה, וכוונתו בדבריו כאן לבניו ר' יואל צבי ור' חיים), ומצוה אני שתעיינו היטב בהקדמה שתדעו באיזה אופן תלמדו. ואם בני הבחוי' חיים שי יבוא באיזה מקומן שלא יוכל לעמוד על כוונת המחבר ז"ל ילך אצל מבינים לעמוד אותו על האמת, ואל יבוש, וע"פ הקדמתו יעסקו בגוף הספר בכוונת המחבר, דהיינו להבין מה שמוצא מפיו כדי לשמור ולעשות. גם מצוה אני לבני הבחוי' חיים שי באשר שמלאכתו מלאכת שמים, ואם אתה עושה ע"פ דיני תורתנו הקדושה, אתה מזכה

אחרים וגם אותך אתה מזכה, וגם לי יהי' לזכות ולמחסה, וח"ו להיפך וכו' וכמו שמצינו בגמ' עירובין דף י"ג (בני הוי זהיר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים וכו'), וגם בכלל ארור ח"ו, ע"כ אני מצוה ומזהיר אותך על כך, שאם לא תרצה לעשות כדת וכהלכה טוב שלא תעסוק באומנות זה"י].

מ' שנים בבית הדין דק"ק פאקש

'גדול שמו וזכרו של רבי מנחם מענדל בנעט, שהיה דיין ומורה הוראה דק"ק פאקש... רבינו ר' זוסמאן כשמוכיר את רבי מענדל, דיבר עליו גדולות ומתארהו

בשם 'הקדוש רבי מענדל'. אכן קדוש היה האיש, ענוותן ושפל ברך, לא פסק פומיה מגירסא" - לשון הספר 'מזכרת פאקש' אודות רבינו.

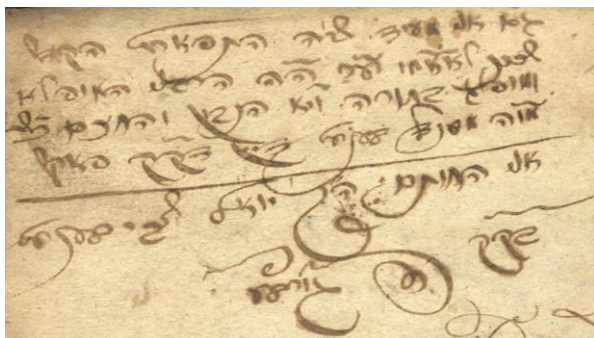
אנו מוצאים כי רמ"מ נקרא אל מושב הדיינים בעירו כבר בכ' תמוז תקע"ח, בשאלתו של רבי יצחק גריסהבר למרן החתם סופר זי"ע בענייני עגונות (נדפס בשו"ת חת"ס אה"ע ח"א סי' צ"א), בה חתם את שמו 'הק' מענדל בה"י בנעט".

חתימתו על ספר תפארת הקודש (תע"ג): "קניתי מהוני לכבוד צורי וקוני הק' מענדל בנעט" (באדיבות בית המכירות ווינרס)

בשנת תקצ"ו מוצאים שרמ"מ מכהן כדיין רשמי בק"ק פאקש, ויש משערים (עי' מזכרת פאקש) כי היה זה בהשפעת קרובו רבי יחזקאל שעבר אז מרבנות פאקש לרבנות נייטרא, וחפץ להשאיר אחריו את שאר בשרו הירא מאוד לדבר ה' שיעמוד על משמר התורה בעיר.

אחר שהרימו מהרסי הדת את ראשם בשנת תר"ד באסיפת ברוינשוויג בה בקשו לשלוח יד בתורת משה, ערך רבי יואל אונגאר אב"ד פאקש בעל שו"ת ריב"א כרוז מחאה לעמוד בפרץ, ובסופו הוסיפו דייני בית

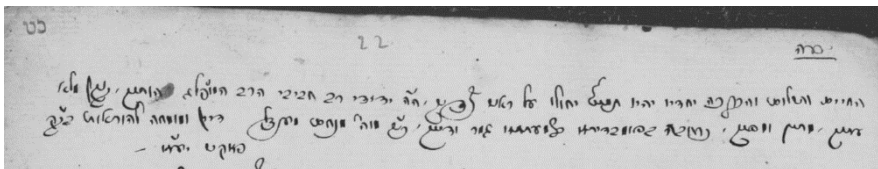
חתימת ר' יואל צבי על ספר תפארת הקודש שהיה שייך לאביו: "גם אני מעיד שזה התפארת הקודש שייך לאמ"ו ... ה"ה הרבני המופלא ומופלג בתורה וי"א הנבון והחכם כש"ת מו"ה מענדל בנעט דיין דק"ק פאקש. אני החותם: הק' יואל צבי בנעט בק"ק גורב"ע" (באדיבות בית המכירות ווינרס)

דינו חתימותיהם, ביניהם 'הק' מענדל בנעט דיין' (עי' שו"ת ריב"א ח"א סי' א' ובמזכרת פאקש ח"א עמ' 122).

עובדה חשובה מובאת בספר מזכרת פאקש (שם), שבעת עמדה ק"ק פאקש בלא אב"ד, היה רמ"מ בנעט נושא בכל עול הנהגת הקהילה. וראה עוד שם

בח"ב (עמ' 12) הובאו דבריו של רבי זוסמאן סופר אודות רמ"מ בנעט, ושם

מזכירו בתואר ראש ביי"ד: "ועד בשחק נאמן עלי, לא לכבודי ולכבוד בית אבא רק לזכות רבים אספר צדקות שני בני יצהר, הנגיד הגאון מו"ה טעבל ז"ל שהי ראש מדבר בק"ק פאקש, והמאה"ג הקדוש מו"ה מענדל ז"ל שהי רב"ד בק"ק הנ"ל, ולאחר חתונתי צעיר לימים הייתי, והתחלתי ללמוד עם ב"ב כל שבת ושבת, והגדולים הנ"ל אשר קטנם עבה ממתני היו באים לשמוע, מתוך כך ב"ה כמעט כל בני הקהלה אשר יראת ה' בלבותם באו איש לא נעדר, זכרה ה' זאת לתועלת נשמתם".

כת"י רבי שרגא פייבל הלוי הורוויץ אב"ד פאקש ופאפא בעל שו"ת 'שפה ברורה', בפתחת תשובתו לרמ"מ בנעט בשנת תרי"ח: "החיים והשלום והברכה יחדיו יהיו תמים יחולו על ראש צדיק, ה"ה ידיד רב חביבי הרב המופלג הותיק, קנקן מלא עתיק, מתון ומסיק, כרחבא דפומבדיתא בשמעתתא גמר ודייק, כ"ש מו"ה מנחם מענדל דיין ומומחה להוראות בק"ק פאקש יע"א" (עי' עלי זכרון 61)

הסתלקות

רבינו ערך את צוואתו כארבע שנים קודם הסתלקותו, בכ"ה תמוז תרט"ז. קטעים מצוואתו המופלאה של רבינו, המגלים טפח מצדקתו, יראתו וענוותנותו העצומה, נדפסו בס' מזכרת פאקש (ח"א עמ' 151) ומשם תבקשנו.

כעבור למעלה מארבעים שנים בהן ישב בכס הדיינות בק"ק פאקש, נלקח רבי מנחם מענדל לבית עולמו לעת מנחת ערב רעוא דרעיון ביום שבת קודש, כ"ז אייר יום מ"ב למב"י שנת כת"ר.

בכבוד גדול הובא רבינו למנוחת עולמים בבית החיים דק"ק פאקש, ולא קברו סביבותיו כ"ה שנה כפי שביקש טרם פטירתו.

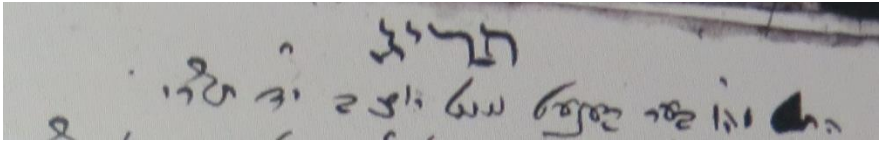
על מצבתו נכתב: פ"נ / הרב הדיין הצדיק המפורסם מו"ה / מנחם מענדל בנעט / זצ"ל / ביום ש"ק כ"ז / אייר כת"ר לפ"ק / לעת מנחת ערב יצאה נשמתו / בקדושה ובטהרה / תנצב"ה.

יש עדויות קדומות על כך ששם אמו מ' צערל נכתב בשיפולי מצבתו, ואולי שורה זו מכוסה כיום באדמה.

אחיו רבי יששכר בער בנעט

בעלי זכרון (61 שם) הוזכר גם מי שקרוב לודאי היה אחיו של רמ"מ בנעט, הגאון רבי יששכר בער בנעט מבאניהאד, אשר כמעט לא נמצא זכרו בספרים,

מלבד בתשובה שהובאה שם משו"ת 'תועפות ראם' (סי' ו'). ויובאו בזאת קצת שמות צאצאיו הידועים.

רישום פטירת רבי יששכר בער בנעט בי"ד תשרי תרי"ג בפנקס הנקברים דק"ק באניהאד

בן היה לו ששמו הלועזי **מור** (mór), אולי היה שמו העברי ר' מרדכי כמצוי במשפחת בנעט. ע"פ רישום פטירתו נולד בבאניהאד בתקפ"ב ונפטר שם בו' אלול תרס"ו. רעייתו **רוזליה** (Rozália) **קלינגער**. בנו **אדולף** (Adolf) **בנעט** נולד בבאניהאד בתרי"ח ונפטר שם בו' אדר תרע"ב, רעייתו **קרולין** (Karolin) **לעווינגער**, נרשם ע"י בנו **אלאדר** (Aladár) **בנעט**.

ידוע גם על **בערנאט** (Bernat) **בנעט** תושב באניהאד, אשר לפי רישום פטירתו נולד בעיר K-Nyavard? בתרי"ג - שנת פטירת ר' יששכר בער, ונפטר בבאניהאד בה' אב תרמ"ב. יש לשער שהיה נכדו של רבי יששכר בער, אולי בן לבנו מור. רעייתו **יוהנה** (Johana) **ברוקנער** בת ר' **לייב** (Lipót) **ברוקנער** (ב"ר יוסף ברוקנער ומ' שרה באראני, נולד בבאניהאד תקפ"ו, היה בעל מסעדה וסוחר יין, נפטר א' אב תרס"ו בבאניהאד, רעייתו רוזליה קעמפנער). בניהם: **א** **שאנדור** (Sandor) **בנעט**, נולד בבאניהאד בכ"ו אלול תרל"ט, לימים פקיד בבנק בבודאפעסט (כך נזכר ברישום פטירת סבו ר' לייב ברוקנער). **ב** **יוסף בנעט** נולד בבאניהאד ט"ז כסלו תרמ"א, כשנה ומחצה קודם פטירת אביו.

ענף נוסף ממשפחת בנעט בבאניהאד, מי שכנראה היא בתו של רבי יששכר בער, **מ' רחל** (Rachel\Rosa) לבית בנעט אשת ר' **אליהו** (Illés\Elias) **גראס**. בניהם: **א** בתם ילידת תר"ו בערך, נזכרת ברישום נישואיה בח' כסלו תרכ"ה בבאניהאד עם ר' **מיכאל גראס** יליד Varasd, בשם הלועזי **פאני** (Fanni), וברישום פטירתה בי"ח כסלו תרח"ץ בשם **רוזליה** (Rozália). **ב** בת נוספת של ר' אליהו ומ' רחל גראס נולדה בכ"ב חשוון ברי"ת בבאניהאד ונפטרה למחרתיים. **ג** בנם **ברנהארד** (Bernard) - כנראה שמו בער ע"ש סבו - נולד בה' אב תרט"ז בבאניהאד.

תעלומת יחוסו של רמ"מ בנעט

בקרב יוצאי חלציו של רמ"מ בנעט רווחה הדעה כי אביו ר' יהודה בנעט היה אחיו של הגאון הגדול מהר"ם בנעט אב"ד ניקלשבורג ומעהרן. המקורות לכך הם מאוחרים יחסית: כך כתב בפשטות רבי אברהם יהודה ליב הכהן שווארץ בספרו רבותיה דיחזקאל (תרצ"ז, עמ' נ"ג), וכך מביא הרב אברהם בנדיקט

(באר המועדים ח"ב עמ' שני"ז) ששמע מבנו של רא"א הערצל וממחבר הספר מזכרת פאקש. בעקבות קביעה זו הוסק כי כפי שהמהר"ם בנעט התייחס מצד אמו - מ' פראדל לבית בנעט - לבעל הסמיכת חכמים זי"ע, ומצד אביו - רבי אברהם ביא מק"ק שורגע - לבעל החכם צבי זי"ע, כך גם רמ"מ בנעט וצאצאיו אחריו הינם מיוחסים לשני מאורי עולם אלו, ויש אף שנחקק כדבר הזה על מצבותיהם.

אך במהלך השנים עלו מספר קושיות על מסורת זו. הראשונה, כפי שהזכיר הרב העורך הי"ו בגליון 61, מדברי נינו רבי אברהם אבא הערצל מגיד מישרים בפ"ב בהקדמה לספרו שפתי חכמים עמ"ס ברכות: 'אא"ז רבינו הגאון וצדיק מפורסם כש"ת מנחם בענעט ז"ל שהיה דיין דק"ק פאקש קרוב לארבעים שנה, והוא ממשפחת ומגדולי תלמידי ש"ב הגאון מוה"ר מרדכי בענעט ז"ל אבדק"ק ניקלשבורג והמדינה". כאשר לשונו מוכחת שרמ"מ היה שאר בשרו וממשפחתו של מהר"ם בנעט, לשונות שמתארים קרבת משפחה אך לא שהיה בן אחיו ממש.

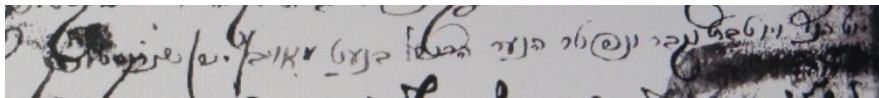
הקושיה השניה, מלשונו של מהר"ם בנעט בבוא רמ"מ לביתו שבניקשבורג, ע"פ עדותה של בת רא"א הערצל למחבר הספר פאר מרדכי: "הן בא בן דודי ללמוד בישיבתנו, ויהיה כל מחסורו עלינו". ברור הדבר לפי"ז שאינו אחיינו אלא בן דודו.

הקושיה השלישית העלה גדול חוקרי תולדות משפחת בנעט ושרשיה, הרב אברהם בנדיקט, בהקדמתו לחידושי מהר"ם בנעט עמ"ס שבת, וביתר הרחבה בספרו באר המועדים (שם): ברשימת תושבי שורגע משנת תק"ל נרשמו בבית ר' אברהם אבי מהר"ם בנעט שני בנים, האחד בן 16 - והוא רבי מרדכי שהיה יליד תקי"ד; השני בן שנה ומחצה, והוא ר' ישעיה בנעט (עי"ש); ומלבדם שתי בנות בגילאי עשר ושבע. הרי העיניים רואות כי בן נוסף אינו בנמצא, ומתברר א"כ שר' יהודה אבי רמ"מ בנעט לא היה בנם של ר' אברהם ומ' פראדל משורגע הורי מהר"ם בנעט.

[הרב בנדיקט העלה בדרך אפשר לתרץ קושיה זו, לחדש ששם אביו של רמ"מ היה ר' ישעיה, ופענחו חתימתו של רמ"מ בשו"ת חת"ס 'הק' מענדל בה"י בנעט' הינו בן הרב ישעיה ולא בן הרב יהודה כמקובל. אך הדבר נדחה לאור רישום פטירתו של רמ"מ בנעט לפיו נפטר בן 78 והיינו שנולד בתקמ"ב, אז טרם מלאו לר' ישעיה אחיו של רבי מרדכי י"ד שנים; וכן מפנקס הזכרת נשמות דק"ק באניהאד, בו נכתב שם אביו של רבי יששכר בער 'החבר רבי יהודה בנעט'.]

אל מול כל קושיות אלו קם רישום פטירת הנער הרשל בנעט בבאניהאד, שהיה אולי בנו של ר' יהודה או קרובו ששהה בביתו, ושופך אור על תעלומת יחוס משפחתם:

יום הני"ל ויו טבת נקבר ונפטר הנער הרשל בנעט **מאויבן ישן** שנתקס"ט לפ"ק.

רישום פטירת הנער הרשל בנעט מאויבן ישן בפנקס הנקברים דק"ק באניהאד

מניקלשבורג לאויבן-ישן

הנה כידוע אזור מוצאה של משפחת בנעט הוא בעיר הגדולה לאלוקים ניקלשבורג שבדום מעהרן, בה חיו ופעלו בני המשפחה מאות בשנים. הרב אברהם בנדיקט (בחיבוריו הנזכרים לעיל) יגע ומצא את סדר השתלשלות אבות המשפחה: **(א) רבי יום טוב בנעט מני"ש**, שחי באמצע שנות הש' (ב) **בנו רבי מרדכי**, אלוף ראש וקצין בק"ק נ"ש, נפטר בסביבות שנת ת"י. **(ג) בנו רבי יום טוב בנעט**. **(ד) בנו הגאון רבי מרדכי דומ"ץ בק"ק נ"ש**, ראש הקהילה וראש המדינה. נפטר בכ"ה ניסן תפ"ה ומנו"כ בני"ש. נוות ביתו **מרת אסתר**, בת האלוף **רבי הירש אסטרייך** מק"ק פרויסטיץ, האריכה ימים ונפטרה בחודש אדר ב' תק"ט. **(ה) בנם רבי אברהם אבריל**, איש חסיד וקדוש. נפטר בסביבות שנת תקט"ו. נוות ביתו **מ' רבקה** היתה נינת **בעל הסמיכת חכמים זי"ע**. **(ו) שני בניהם הם אבות משפחת בנעט אשר נפוץ זרעה ברחבי תבל**, וגדולי עולם נמנו על יוצאי חלציהם: **הגאון רבי יוחנן**, אשר עבר מני"ש שבמעהרן לאויבן-ישן שבהגר, כנראה עקב גזירת החיתון שאסרה על יהודי מעהרן להשיא יותר מבן אחד בכל משפחה; היה דומ"ץ באויבן-ישן משנת תקי"ב (ואולי קודם לכן) עד פטירתו בשנת תקל"ט. ואחותו **מ' פראדל** אשת **ר' אברהם ביא** מק"ק שורגע נכד **לבעל החכם צבי זי"ע**, אביו של **מהר"ם בנעט**.

בדבריו הרחיב הרב בנדיקט רבות אודות האישים הנזכרים ואודות בניהם. אך הנדרש לענייננו בעיקר הוא שימת לב לעובדה כי הבן היחיד ממשפחת בנעט שידוע אודותיו שעבר ממורביה להונגריה הינו רבי יוחנן בנעט מאויבן-ישן. זוהי איפה הסיבה הראשונה להניח שר' יהודה בנעט מבאניהאד, הינו מצאצאיו של רבי יוחנן בנעט מאוי"י.

ראיה שניה לכך ניתן למצוא בדברי המהר"ם בנעט בבוא רמ"מ לניקלשבורג, ע"פ עדות ניתנו: **"הן בא בן דודי ללמוד בישיבתנו, ויהיה כל מחסורו עלינו"**. כאשר דודו היחיד מצד בנעט הינו רבי יוחנן מאוי"י, ומשמע בבירור שרמ"מ נמנה על יוצאי חלציו [ולא כמו שהציע בס' פאר מרדכי להניח שרמ"מ היה בנו ממש של רבי יוחנן, כפי משמעות הגדרת בן-דוד בפשטות, שכן לפי חשבון השנים לא יתכן הדבר, היות ורמ"מ נולד כשלוש שנים אחר פטירתו של רבי יוחנן מאוי"י; והן מצד הראיה הנזכרת לעיל ששם אביו היה רבי יהודה].

גם הרישום מפנקס המוהל מאו"י שהובא בעלי זכרון, אודות מילת הילד יוחנן בן כ"ה הרשל פנעט בייג כסלו תקמ"א - שנתיים לאחר פטירת רבי יוחנן מאו"י, מעיד לכאורה על כך שהיו לרבי יוחנן בנים נוספים מלבד בנו הידוע רבי יעקב אב"ד או"י. יתכן לומר שר' הרשל זה היה בנו של רבי יוחנן ונקרא אולי ע"ש זקנו האלוף רבי הירש אסטרייך מק"ק פרויסטיץ, ולאחר פטירת אביו הגאון קרא לבנו הנולד בשמו.

משכך ניתן להניח שהנער הרשל בנעט מאו"י, שאולי היה בן ר' יהודה בנעט מבאניהאד [ובשנת תקס"ט עדיין היה שם עיר מוצאם נקרא עליהם], או שהיה אחיין וכדו' והגיע לשהות במחיצת קרוביו, נקרא גם הוא בשם זה כנכד רבי יוחנן; מה שמהווה ראיה נוספת ליחוסו של ר' יהודה בנעט לרבי יוחנן מאו"י.

שמות ב' בניו של רמ"מ בנעט קשורים אף הם בכך. בנו ר' אברהם אבא נקרא כנראה ע"ש הסב ר' אברהם אבריל, ויתכן שבנו ר' יואל צבי נקרא ע"ש רבי הירש אוסטרייך או ע"ש הנער הרשל [ואולי נוסף שמו הראשון כיון שהנער הרשל נפטר בדמי ימיו].

לסיום יצויין כי כל הדברים האמורים אודות זהותו של ר' יהודה בנעט מבאניהאד עדיין אינם אלא בגדר **השערה בלבד**, ואשר בידו להוסיף אור וללבן העניין יבורך מן השמים.

ענף נעלם: משפחת בנעט מק"ק יארמוט וק"ק סעטשין

להשלמת היריעה אעלה בס"ד את תולדות בני משפחת בנעט מק"ק יארמוט (באלאשא-דיארמוט, Balassagyarmat) ומק"ק סעטשין (Szécsény), שקיומם נעלם מעיני חוקרי ורושמי תולדות משפחת בנעט, ואשר העינים רואות כי קרוב לודאי שהם נכדי רבי יוחנן מאויבן-ישן. חשיבות יתרה יש לגילויים הבאים, באשר בב' עיירות אלו החלו ב' האחים הגאונים רבי יחזקאל ורבי מרדכי בני רבי יעקב מאו"י את דרכם ברבנות, קודם עברם לכהן ברבנות הקהילות הגדולות יותר - פאקש נייטרא ושטאמפני [גם אודות רבי יחזקאל ידוע שישב תקופה בק"ק יארמוט, יעויין רבותיה דיחזקאל עמ' י"א], וכעת מתברר שקרוביהם נטעו שם אהלם עשרות שנים קודם בואם שמה.

[אזכור לב' ענפים ממשפחת בנעט ביארמוט הובא במאמרו של הרה"ח יעקב יהושע בויס הי"ו בעלי זכרון (גליון 19 עמ' ל"ב - ל"ד) אודות משפחות ואישים מק"ק יארמוט, ולהלן יובאו גם פרטים חדשים אודות הנזכרים שם].

א) הידיעה הקדומה ביותר משיבת בני משפחת בנעט בק"ק יארמוט היא מבית רבי מרדכי בנעט ונוו"ב מ' שיינדל, אשר דרו שם כבר בשנת תקכ"ח. ניתן לשער שר' מרדכי היה בנו של רבי יוחנן בנעט מאו"י, ואולי הוא ר' מרדכי בנעט

המוזכר בפנקס המוהל מאו"י כמי שהשתתף בכמה בריתות בשנים תקל"ח - תקמ"ו.

רעייתו מ' שיינדל נפטרה בט' חשוון תקס"ז, ומנו"כ ביארמוט. על מצבתה נכתב: פ"נ / האשה היקרה / תמיד הלכה / בדרך ישרה מ' / שענדל אשת ר' / מרדכי בנעט שנפטרת / ונקברת ביום ג' / חשוון שנת תקס"ז / לפ"ק.

בניהם: (1) האלוף רבי מענדל בנעט מק"ק יארמוט, נפטר כ' אדר ב' תקס"ב ומנו"כ בסעטשין. וכך נכתב על מצבתו: פ"נ / איש הלך בדרך / הישר ה"ה האלוף / הר"ר מענדל ב"ה מרדכי בנעט מק"ק / יארמט נפטר ונקבר / בשם טוב יו' ו' עש"ק / כ' אדר שני תקס"ב / לפ"ק / תנצב"ה.

(2) מ' רחל, נולדה ביארמוט בתקכ"ח, נישאה לר' יצחק הכהן (קאהן). ע"פ רישום פטירתה בעלה היה בעל חנות ביארמוט. נפטרה ב"ח סיון תרכ"ח, כך לפי רישום פטירתה, ומנו"כ ביארמוט בצמידות לקבר אמה מ' שיינדל. נראה

כי אותיות מצבתה נצבעו לאחרונה עם כמה טעויות סופר, ביניהן בשנת הפטירה שאוחרה לתרכ"ט. וזה נוסחה: פ"ט / / רחל / בת כה"ר מרדכי בנענט / ב[שיבה] טובה ובשם טוב / הלכה כל ימיה בדרכי נשים / צנועות / אשת ר' יצחק הכהן / מתה ביום ב' ח"י סיון תרכ"ט לפ"ק / תנצב"ה / ושם אמה שינדל.

יתכן שר' יוחנן קאהן מיארמוט חותנו של ר' יצחק יהודה ב"ר יוחנן בנעט (להלן אות ג' מס' 1) הוא בנם של ר' יצחק הכהן ומ' רחל.

ב ראש בית אב בק"ק סעטשין אשר קרוב לודאי שהוא נכד רבי יוחנן מאו"י, ואולי היה בן ר' מענדל בנעט הנ"ל, הינו ר' יוחנן בנעט, שמצבות רעייתו ובנו ניצבות בביה"ח בסעטשין.

נוות ביתו מ' עלקה בת ר' זודל ומ' יטל נולדה בשנת תקנ"ט, ונפטרה בש"ק ט"ו אדר תרכ"ג, ומנו"כ בסעטשין. נוסח מצבתה: פ"ט / עלי קבורת הצדקת ספדה / למנוחה נכונה הלכה / קול נהי וקינה נרימה / הוי אמנו החביבה / בת ס"ד שנים נלקחה / יטל שם אמה לזכרונה / היקרה מ' עלקה בת / ר' זודל ז"ל ואשת / ר' יוחנן באנעט ז"ל / נפטרה ונקברה בערב / שבת קודש ט"ו אדר שנת תרכ"ו לפ"ק.

בנם ר' גרשון נולד בשנת תקפ"ט. באחד ממפקדי תושבי סעטשין נרשם ר'

גרשון כרווק הדר בבית אמו האלמנה. נפטר בכ"ד אב תרל"ג ומנו"כ בסעטשין. על מצבתו נכתב: פ"נ / איש יקר וחשוב / כ"ה גרשון באנעט / נפטר יום כ"ד אב / שנת תרל"ג לפ"ק / תנצב"ה / שם אמו עלקי.

ג אילן נוסף ממשפחת בנעט אשר שתול בסעטשין ומשם שלח ענפיו ליארמוט, הוא בית ר' יוחנן בן ר' אנטשל בנעט ומ' מינדל מק"ק סעטשין. ר' יוחנן היה שו"ב בק"ק

סעטשין, ושם מנו"כ. מצילום מצבתו ניתן לראות שנפטר בחודש אייר אך השנה והתאריך לא ברורים. וזה נוסח מצבתו: פ"נ / המופל(?)ג מהו' **יוחנן** / ב"ר **אנטשל באנעט** / ושם אמו מינדל / ימות גבור וישוב לעפר אדמתו / ובטחת כי יש תקוה לעת פקודתו / חיי נצח יחיי' אותך בהקיץ כל הנרדמים / נרך עוד יזרח כשמש בצהרים / נשמתך תהי' צרורה בצרור החיים / **בנעטריך** ונזכיר שמך תפארתך עולמים / אייר.

נוות ביתו **מ' רבקה** נפטרה בכ' אדר תר"י, והובאה באותו יום למנוחות בביה"ח בסעטשין. על מצבתה נכתב: פ"ט / האשה החשובה והצנועה / מרת **רבקה** ז"ל / אשת כהר"ר יוחנן בנעט / נפטרת ונקברת ביום ב' / ד' אדר שנתר"י לפ"ק.

ינש לשער שר' יוחנן האריך ימים יותר מרעייתו, ראשית שכן ממצבתה נראה שהיה אז בחיים, וכן מהעובדה שלא מצאנו בנכדיו - שנולדו עד שנת תרכ"ו - מי שנקרא על שמו, לעומת שתי נכדות שנקראו ע"ש מ' רבקה].

צאצאיהם: 1) מי שהוא בודאי בנם, ר' **יצחק יהודה** (ש"ל איגאנץ / Ignatz) בנעט מק"ק יארמוט, נולד בסעטשין בשנת תק"צ. נישא ביארמוט בי"ד אלול תרנ"ד לבת גילו ילידת יארמוט, **מ' מרים** (Marie) בת ר' **יוחנן קאהן** (ע"י לעיל אות א' מס' 2) ורעייתו **מ' רוזליה** לבית **ווינבערגער**. נרשם שנים רבות כחייט ואח"כ כספק ורוכל. נפטר ביארמוט בכ"ט שבט תרנ"ה.

בניו: **א. אברהם** (ש"ל מוריץ / Moritz), נולד ביארמוט ג' אב תרט"ו.

ב. ר' שמואל, נולד ביארמוט א' אדר תר"ח. נישא ביום ל"ג בעומר י"ח אייר תרנ"א ביארמוט **למ' נעטטי** (Netti) אשר נולדה בסעטשין תרכ"ו להוריה ר' **אברהם עלפער** ומ' **פעפי** (Pepi) לבית **בארט**. ר' שמואל נפטר ביארמוט בג' חשוון תרפ"ג, ושם מנו"כ. בניו: **1. ארתור בנעט** הי"ד נולד בשנת תרנ"ב, נישא

למ' אילונה (Ilona) הי"ד [נולדה ביארמוט בשנת תרנ"ו לר' אדולף הימלר ומ' אסתר לבית רייסר], עבד כעורך דין ביארמוט ונעקד"ה בשואה. **2. אימרה בנעט** הי"ד נולד בתרס"ד. נהרג לאחר שגויס בכפיה לצבא הונגריה במלחה"ע השניה.

ג. אנטשל, נולד ביארמוט כ"ח אדר תר"כ.

ד. רבקה, נולדה ביארמוט כ"ג אייר תרכ"ב, ונפטרה שם בכ"ב ניסן תרכ"ד [כפי הנראה באותו חודש היתה מגפה ל"ע ביארמוט שפגעה בילדים רבים, וכדלהלן].

ה. נתן יעקב, נולד ביארמוט י"ט אייר תרכ"ו.

ו. צירטל, נולדה ביארמוט כ"ב טבת תר"ל.

2) הבת יוהנה (Johanna), מוזכרת ברישום נישואי אחיה ר' יצחק יהודה כבתו של ר' יוחנן. כנראה היא **מרת חנה** אשת ר' **מרדכי קליין** ששמה הלועזי הוא

יוהנה לבית בנעט, היא ובעלה מוזכרים כעדים וכדו' בכמה רישומים מק"ק יארמוט, ביניהם רישום הולדת הילד משה בן ר' יעקב בנעט (להלן אות ו').

3) מי שקרוב לודאי כי הוא בן ר' יוחנן ומ' רבקה מסעטשין, הוא ר' **יעקב בנעט** שהיה שוי"ב בק"ק יארמוט, ואשר ידועים צאצאים לו עד ימינו אנו [זאת ודאי שלא היה נכדו של רבי יוחנן מאו"י דרך בנו רבי יעקב, שכן נולד כמה שנים קודם פטירתו ונקרא כשמו].

ר' יעקב (Jacob / Jakab) נולד בסעטשין בשנת תקע"ח.

בראשית שנות הת"ר נישא למ' **רכלי (Rosalia)** לבית **שפיצשטיין** ילידת תק"פ. מנוסח מצבתו משמע שהיה תלמיד מובהק של גאונים בתורה, ויגע ועמל להבין דבריהם וחידותם.

כנראה היה ר' יעקב תלמידו של שאר בשרו הגאון רבי יחזקאל בנעט, שכן בתו הבכורה נולדה בנייטרא בתקופה בה כיהן שם רבי יחזקאל כאב"ד, וכן קרא

לבנו (להלן אות ז') בשם יחזקאל - אולי על שם רבו. הוא נפטר ביארמוט בט"ו אייר תרמ"ט, ושם מנוחתו כבוד. על מצבתו נחקק: פ"י / הרב חרזיק ובקי משנתו מזוקקה / יגע ועמל להבין דברי חכמים / וחידותם ומצא כ"ה מרת(?) / תורתו ויראתו ה"ה הרבני / מו"ה **יעקוב באנעט** / נפטר בשם טוב ט"ו אייר / תרמ"ט / ושם אמו רבקה / תנצב"ה.

נוות ביתו מ' רכלי הביאה פרנסה לביתם ע"י מסחר בנוצות, כך לפי רישום פטירתה ביארמוט, בכ"ד אייר תר"נ.

על מצבתה בביה"ח ביארמוט נכתב: פ"י / אשת חיל אשה יראת ד' היא תתהלל / מצותה מקיימה בכל כחה / מעודה עד עת זקנתה / היא האשה החשובה והצנועה / מרת **רחלי** ע"ה / אשת הרבני מו"ה יעקב באנעט / נפטרה בשם טוב כ"ד אייר / שנת תר"נ לפ"ק / תנצב"ה / ושם אמה נענע [שמה נרשם 'רחלי' בחי"ת, אך במצבת בתה מ' גיטל נכתב 'רכלי בכ"ף].

בניו: **א. מ' גיטל**, נולדה בנייטרא בשנת

תר"ו. נישאה ביארמוט ג' אלול תרכ"ז לר' **יהושע ב"ר וואלף העבער**, יליד תר"ב (ע"פ רישום נישואיהם נולד בדינדיש-פאטא, אך ע"י עלי זכרון 19 עמ' ל"ג). נפטרה בכ"ז שבט תר"ץ ומנו"כ ביארמוט (מצבתה ראה בעלי זכרון שם).

בניהם: **1. שרה**, נולדה ביארמוט כ"ח אלול תרכ"ח. **2. מ' יטל**, נולדה ביארמוט כ"ח כסלו תרל"ז. בשנת תר"ס נישאה לאלמן דודתה **רבי מנחם צבי ריבנער** בזיווגו השני. מ' יטל נפטרה ביארמוט ח' אדר א' ת"ש ושם מנו"כ (מצבתה ראה בעלי זכרון שם). רבי מנחם צבי ריבנער היה מפארי ק"ק יארמוט, כפי שהורחב אודותיו בעלי זכרון (שם עמ' ל'). בנם **רבי יעקב יהושע ריבנער** הקים את ביתו

בלונדון לאחר המלחמה, כמובא שם בעלי זכרון. בנו יחידו הרה"ח ר' חנניה יום טוב ליפא ריבנער הי"ו מלונדון.

ב. יונה, נולד ביארמוט ט"ו טבת תרי"א. ברישום הולדתו מוזכרים יונאש ורעייתו רגינה בנעט; היה מקום לומר שאלו הסב ר' יוחנן ונו"ב מ' רבקה בנעט מסעטשין, אך אם נכון פענוח מצבתה של מ' רבקה לפיו נפ' בשנת תרי"י - לא יתכן הדבר, ויל"ע.

ג. הב' שמואל אייזיק, נולד ביארמוט י"ח טבת תרי"ג, ונפטר שם בי"ז כסלו תרל"ט.

ד. מ' רבקה, נולדה ביארמוט י"ז כסלו תרט"ו. נישאה ביארמוט י"ז כסלו תרל"ט לרבי **מנחם צבי ריבנער** הנ"ל בזיווגו הראשון. נפטרה בכ"ו אייר תרנ"ט ובביה"ח ביארמוט מנו"כ (מצבתה ראה בעלי זכרון שם עמ' ל"ב).

ה. בריינדל, נולדה ביארמוט ד' כסלו תרי"ז, ונפטרה שם בט"ז אב תרי"ז.

ו. משה, נולד ביארמוט ד' תמוז תרי"ח, ונפטר שם בי"א ניסן תרכ"ד - חודש בו נפטרו לר' יעקב בנעט שלושה ילדים רכים ל"ע, אולי בשל מגפה.

ז. יחזקאל (שמו בדיוק כשם הגאון אב"ד פאקש ונייטרא - רבי יחזקאל בנעט ב"ר יעקב ב"ר יוחנן), נולד ביארמוט ו' אלול תרכ"א, ונפטר שם בכ"ז ניסן תרכ"ד.

ח. ישראל וואלף, נולד ביארמוט ו' תמוז תרכ"ג, ונפטר שם בכ"א ניסן תרכ"ד.

ט. ר' שלמה, נולד ביארמוט י"ב כסלו תרכ"ו. נישא בכ"ב אייר תרנ"ד בפעסט למ' **ארנקה** (Aranka / Antilia) לבית **דושא** (Doscha / Dozsa) ילידת Zombor בתרל"ד.

י. מ' הינדל, נולדה ביארמוט כ"ט ניסן תרכ"ט. נישאה שם בכ' אדר ב' תרנ"א לר' **לייב** (Lipót) **ראטשטיין** בן ר' **יוסף ומ' רוזי** (Rózi) לבית **כ"ץ**, יליד Szinyerváralja בתרכ"ח, רשום שהוא תלמודיסט - לומד תלמוד - ביארמוט. מעיד על הנישואין איגאנץ בנעט, אולי הדוד ר' יצחק יהודה.

גם ר' **מרדכי לייב בנעט**, בנו של הגאון רבי יחזקאל אב"ד פאקש ונייטרא, וחתן מהר"ם א"ש, קבע מושבו ביארמוט, אך נבדל מכל הנזכרים לעיל בכך שידוע סדר יחוסו לרבי יוחנן.

הוא נולד בפרעשבורג בתקס"ב, ורעייתו מ' **אסתר** נולדה באייזנשטאט בה' כסלו תקס"ה. הם נישאו בשנת תקפ"ג והקימו את ביתם בק"ק יארמוט. ר' מרדכי נפטר ביארמוט א' תמוז תרמ"ו, ונו"ב מ' אסתר נפטרה שם בכ"ד תמוז תרי"ז. בנם ר' **יוסף יוחנן בנעט**, תלמיד זקנו מהר"ם א"ש, הורחב אודותיו בס' 'תולדות אמרי אש'.

הרב אריה לייבוש שטויבער
ברוקלין

הוספות לתולדות 'יבא חיים'

הוספות חשובות על פרקי התולדות שנדפסו במהדורה החדשה לספר 'יבא חיים', בקורות ימי חייו של המחבר הגה"צ רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל אב"ד ור"מ ניר-וואיא

בנעימים נפל חלקי כאשר זכיתי לברר תולדותיו של הגה"ק רבי יהודה גרינוואלד זצוק"ל אב"ד ור"מ ק"ק ניר-וואיא ובעמ"ח ספר יבא חיים, והם נדפסו בחלק השלישי של הספר יבא חיים שי"ל במהדורה חדשה (ברוקלין, תשפ"א) ע"י בני מו"ז הרה"ח ר' לייבוש גראס ז"ל ברוב פאר והדר כלילת יופי. והנה אחרי כלותי היתה לי עידונים כאשר מצאתי כי עוד עודנו כמה דברים שלא הגעתי אליהם עדיין בשעת הדפסה, ואמנם ברבות הימים מצאתי אשר אהבה נפשי לבוא על בירורן של הדברים, וכאשר נקבץ בידינו על יד על יד ונצטבר לדבר חשוב הראוי להתכבד, אמרתי אעלה אותם על הכתב ואנציחם בספר אחת לאחת למען יעמוד ימים רבים.

קצת מתולדותיו בקוצר אמרים

כאמור, תולדות הגאון אב"ד וואיא זצ"ל מתואר באורך בספרו הנ"ל, ע"כ לתועלת הקורא נביא כאן רק ראשי פרקים מימי חייו על קצה המזלג, ויתר הפרטים תדרשנו לטובה מעל הספר.

הגאון רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל נולד לערך שנת תרי"ד, לאביו הנגיד התורני ר' חיים גרינוואלד ז"ל מניר מאדא, (מתלמידי הכתב סופר, נפ' בניר מאדא בן צ"א שנה, ביום כ"ז טבת תרע"ו). בימי נעוריו למד בדאראג אצל הגאון ר' זכריי שפירא זצ"ל (אח"כ אב"ד ווראנוב), ואח"כ למד אצל החתן סופר, ואצל השבט סופר בפרעשבורג, וגם בסיגעט אצל הייטב לב.

נישואיו בשנת תרל"ח לערך למרת זעמא ע"ה, בת הרה"ח ר' אברהם אהרן פרידמאן ז"ל מק"ק מוזשאי (נאדי-מוזשאל). משך ט"ז שנה עשה תורתו קבע ומלאכתו עראי במוזשאי, ולערך שנת תרנ"ה נתקבל לרב בעיירת ניר-וואיא הסמוכה לעיר מולדתו ניר-מאדא, וניהל שם ישיבתו ברמה. בין תלמידיו הרבים נמנו רבנים מובהקים ומרביצי תורה.

את ספרו 'יבא חיים' הדפיס - כשנסגרו שערי ישיבתו עקב המלחמה - בשנת תרע"ז, ובה דרושים על התורה ומועדים, דרושים לנישואין ברית מילה וזכר החיים לכל שבוע. וגם שו"ת ופלפולים שאמר בשיעוריו לתלמידיו. (ח"א נדפס תרע"ז בווייטצען, וח"ב תרע"ח שם). זכה להסכמותיהם הנלהבות של גדולי הרבנים בהונגריא.

במשך השנים נדפס הספר יבא חיים רק עוד פעם אחת בצילום של הדפוי"ר (ברוקלין תשנ"ג), עיי' זקיני המתעסק בקדשים הרה"ח ר' לייבוש גראס ז"ל (משב"ק הבאר מנחם מקאלוב, ומו"ל ספרו) שהי' תלמיד המחבר ויליד וואיא. ובשנת תשפ"א נדפס כולו מחדש עיי' בניו החשובים בג' כרכים מפוארים, באותיות מאירות עינים מזוכך ומנוקה מאלפי טעותי הדפוס, עם הרבה הוספות חשובות.

עיי"ש בשלימות המאמרים הנכבדים אודות משפחתו החשובה, צאצאיו היקרים ותלמידיו הנאמנים, דרך לימודו הנפלא ועוד הרבה ענינים חשובים אודותיו.

והנה לפניכם ההוספות הנכבדות שהגיעו לדינו, אחת לאחת:

א. מציבתה ויום פטירתה של מרת צארטל עהרנפעלד ע"ה

בעמוד י"ט כתוב על אחותו מרת **צארטל ע"ה**, בת ר' חיים גרינוואלד מניר מאדא, ואשת מו"ה **ישראל ב"ר טובי' עהרנפעלד ז"ל**, שנפטרה בת נ"ז שנה ביום כ"ג תשרי שנת תרס"ט לפ"ק, ומנו"כ בניר באטור.

את זה כתבנו על פי המאטריקל דשם שהתאריך הוא כמובן למניניהם כמספרם. אמנם כעת הגיע לדינו תמונת מציבתה בביה"ח דשם, ושם נחרת שעלתה נשמתה באסרו חג סוכות והיינו שנפטרה בכ"ד בו, וזה לשון המצבה:

פ"נ / אשת חיל ויראת ד' / צארטל / בת מו"ה חיים נ"י / צדקתך לפניך יהלוך / אשר עשית עם / רשים דלים ואביונים / טוב שכרך מכל עמלך / למרום עלתה נשמתה / יום ב' א"ח דסכות / תרס"ט / ת' נ' צ' ב' ה'

ויש לציין להספד שנדפס בספה"ק הישר והטוב (ח"ב עמוד יז) על ר' טובי עהרנפעלד אבי ר' ישראל הנ"ל, ונרשם עליו: **מה שאמרתי בהספד של אדם**

יקר	ירא	דברי מוסר	והטוב	יז
שמים	ר'			
טובי'	ז"ל			
מה שאמרתי בהספד של אדם יקר ירא שמים ר' טובי' ז"ל (מפלטאק) שנפטר כפ' וישב מפאטאק.				

ב. **בעמוד כ"ב** אודות פטירת אביו, יש לציין למה שכתב המחבר בפרשת כי תשא, וז"ל: **והשבנו בעה"ת ביום העדרת אבא מורי הצדיק ר' חיים בן צורטעל זל"ה כ"ז טבת.** (ויש להדגיש שהזכירו בשם אמו, כמנהג קהלות קדושות באויבערלאנד).

ג. **במחוז סאבאלטש רוב העסק בשדה ובמקנה**

בעמוד ל"ח מובא על העיר וואיא: **רוב היהודים שם התפרנסו ממסחר כי העיר הזאת היתה א' מהמרכזים לגידולי תפוחי אדמה וירקות באונגארן, ורובן מאחוזות בסביבה היתה בבעלות יהודית, ע"כ.**

מתאים לציין כאן לדברי המחבר בתשובה (ח"ג עמוד ס"ג) על ענין היתר מכירה הנוגע לגבי בכורות, מה שכתב בענין זה וז"ל: **"ואין חכם כבעל נסיון ובפרט במדינותינו ובמחוזותינו שלרוב מתעסקים בעבודת שדה ולהם כנהוג בהמות, והרב היושב על מדון בכל שנה ושנה מזהיר על מכירת בכורות, ועכ"ז עושים מה שעושים, המקום ירחם במהרה שימלאו הארץ דעת ד", ע"כ.** ועיי"ש שהביא דבר נחמד מהגאון בעל קול ארי' זצ"ל.

ד. **הוא המשביר - מכתב בדבר סיפוק המזונות להבחורים**

בעמוד נ"א מובא מה ששייבתו הצטיינה באופן בלעדי, שהיתה מספקת מזונות לכל הבחורים, דבר שהיה חידוש בין הישיבות באונגארן.

ברם מי היה זה שכלכל ההוצאות די מחסורם של הבחורים, בזה יש כמה נוסחאות. בפנים הבאנו מה שכתוב בהקדמה **למגד ירחים** בשם תלמיד אחד מוואיא, שחותנו של האב"ד היה עשיר גדול והוא הטיל מלאי לתוך כיסן של תלמידי חכמים וטרף נתן להם.

מאיך גיסא רשמנו מה שסיפר לנו הרה"ח הישיש ר' **יהושע דוב יאקאבאוויטש** ז"ל מנירעדהאז-ברוקלין, שהאב"ד בעצמו היה עשיר גדול מעזבונו של אביו הנגיד, והיה מוזיל זהב מכיסו לפרנס הישיבה, וזה מתאים למה שכתב עליו באהלי שם (פינסק תרע"ב): **והוא אחד משרידי יחידי סגולה בישראל, כי גם בהיותו עשיר ובעל עסקים, לא משה ישיבה וקיבוץ בני תורה מביתו אשר החזיקם על שולחנו והספיק להם את כל מחסורם, ע"כ.**

עוד הבאנו בתולדות משפחת יאקאבאוויטש (שנדפס בריש מדור התולדות), מה שסיפרה **מרת יאקאבאוויטש** שתחי' (אשת הרה"ח ר' אביגדור ז"ל) שקיבלה ממשפחתה, שזקינתה מרת ריזל אשת הרה"ח ר' יודל יאקאבאוויטש מפעטענהאז ז"ל שלחה משך מ' שנה בכל ערב שבת – מתן בסתר - עגלה מלאה עם חלות ועופות וכל מילי דמיטב לעיר וואיא, להחזיק את תלמידי הישיבה של אחי' הגה"צ ר' יודא גרינוואלד זצ"ל אב"ד וואיא, ורק כשנפטרה ולא הגיעו המאכלים אז הבינו למפרע מי שלח אותם.

ועכשיו נזדמן לנו ידיעה נוספת בענין זה, שהמחבר בעצמו מתייחס למעלה גדולה הלזו, והוא במכתב אחד ששלח לקובץ 'נטעי בחורים' אודות מה שנעשה אז התעוררות גדולה לדאוג בשביל הבחורים העניים שלא יצטרכו לחזור על הפתחים, ובה סיפר מה שהוא הנהיג בישיבתו הרמה, ומעיד בדבריו שחלק ניכר מההוצאות הוציא בעצמו מכיסו, ובנוסף לזה שלח מכתבים לדרי העיר והמחוזות לאסוף נדבתם. וזה לשון המכתב:

בעז"ה

אור ליום ד' תרומה תרס"ה לפ"ק, פה **וואיא** יע"א.

שוכ"ט לכבוד ידידי הבחור כהלכה חריף ובקי משנתו זך ונקי כמו"ה **אביגדור** נ"י, בנו של ידידי מנוער הרה"ג מו"ה **דוד צבי** נ"י.

מכתבו היקר הגיענו, והנני בתשובתי.

יְדַע מעלתו שליט"א שכאשר יגיע מבי דואר העֶלָה ינתן מיד לתלמידי הי"ו, ולזאת עד שנתעוררתי ממעלתו שליט"א לא ידעתי מאומה מקול הרעש הנ"ל, ועתה באתי שאמרתי לתלמידי שיביא לי בחזרה העלה הנ"ל ונקראה, וגם אמרו לי כעת בע"פ כל הענין. ולזאת אודיע אותו שלכל הנ"ל יצאתי בכותבת הגסה זה ג' שנים, וב"ה גמרתי בטוב.

כי כידוע היישוב דפה זעיר שם, וב"ה התלמידים רבו על הבעלי בתים וכל סיפוקם מחברא מזוונות מהגלילות יצ"ו, אבל כתבתי להאלופים והנגידים הסמוכים שיעזרו לי לשלוח כ"א נדבתו הטוב עה"ב כל שנה, ובע"ה עלתה בידי ויִדַע שלערך ו' מאות כתרם מהצורך לתלמידי שי' על שנה על לחם לבד, וכמעט נשלח לי הסך הנ"ל, הן אמת אני סומך החברא עד לערך ב' מאות כתרם.

לזאת דעתי שכל רב יעשה כן – יכתוב לאוהביו הנגידים, ואקוה בטח שיעשה רושם.

אלה דברי ידידו הפורש שלומו

יודא גרינוואלד

ה. בעמוד ס' הערה ע"ה נרשם על הגאון ר' **אפרים ראזענפעלד** זצ"ל הי"ד אב"ד סענדרא, שלמד בניר מאדע אצל הגאב"ד שם רבי יצחק צבי יונגרייז זצ"ל. טעות יש כאן וצ"ל שלמד בניר-מעדיעש (ולימים היה אב"ד קאשוי), ואחר שלמד בוואיא הלך ג"כ ללמוד בחוסט אצל בעל ערוגת הבשם.

ו. בעמוד ס"ז נמנה ר' יהודה ליב ליליענפעלד בטעות בין תלמידי ישיבת וואיא. ונפלה טעות בזה, כי באמת לא מצינו שילמוד שם, ועי' לקמן אות י"ג מש"כ אודותיו.

ז. בפרק ששי יש לציין לשיטת המחבר שכתב באריכות בפרשת משפטים, שהנשים יפרנסו בעליהן לאחר הנישואין כדי שיוכל הבעל ללמוד מתוך הרחבה, וז"ל (ח"א עמוד ש"ג):

ע"כ העצה היעוצה כמו שהי' בפולין וכן גם עתה בארצינו, מי שרוצה באמת שחתנו ישאר על התורה, מהצורך בעת שמשיא בתו להנ"ל שלא יהי' בתנאי שהאשה בתו יהי' הגבירה בבית ועל הבעל יהי' טרדת פרנסה, אלא היא תהי' לאָמה, בחינת אָמה משמשת לבעל, ותעסוק במשא ומתן להביא טרף לביתה וגם לבעל, ואזי יהי' הכל אח"כ בטוב.

וכן יש לציין לתשובה אחת שכתב (סימן י'), ובדבריו מזכיר את ספרו שבזמן קרוב יצא לאור עולם ויוכלו לראותו, ואומר רמז נאה אודות שם הספר "יבא חיים", וכתב: אך האמת יורה דרכו שהפרשת דרכים העלה הקושי' הנ"ל רק לפלפול בעלמא, כי להמצא אופנים שישמור שבת ועכ"ז יחשב כאילו לא עשה יש כמה דרכים, ואפי' לפענ"ד אמרתי מכבר ומובא בספרי פר' נח (מהוד"ח ע' י"ט) ד' תירווצים ואי"ה בזמן קרוב יוכל לראותם, ואעתיק לכבודו כעת עוד ממה שהוא בכתבים שלי. ומעתיק שם עוד ט' פירושים, ומסיים את דבריו בזה"ל: ועתה עם הד' תירווצים שמובאים בדפוס מכבר, וכעת ט', יהי' הסכום י"ג תירווצים כמנין שמו ('יבא' חיים), והקב"ה חדי בפלפול דהמה הי"ג מדות שהתורה נדרשת שהם רחמים, והוא אחד ושמו אחד גימ' י"ג, והקב"ה יטהר לבנו בטוב שיברר בטוב חלקינו בתורתו לש"ש שלא נבוש בעולם הבא, אכי"ר, ע"כ.

ה. אל תירא מפחד

בעמוד צ"ט כתוב: "ביום מן הימים, ביום ג' סיון שנת תרצ"א לפ"ק, בעת אשר התחילו צללי ערב לנטות, ופתאום שקעה חמה שלא בעונתה, ועלתה נשמתו הטהורה בסערה השמימה. בו בזמן כשהוא יושב על כסא רם ונשא, באמצע התמדתו בתורה בעיון ובהתמדה, ואיננו כי לקח אותו אלוקים, ונסתלק לגנזי מרומים", ע"כ.

יש לציין למש"כ המחבר בפרי' חוקת עמוד ק"א, וז"ל: "אבל באיש שהיה כל ימי חייו למד עם תלמידים, וכל המזכה הרבים אין חטא בא לידו, מת בלי חטא ואין לו ממה לירא, ומיתתו כיומא הילולא, על כן ותשחק ליום אחרון", ע"כ.

ט. על בנו ר' יונה

בעמוד ק"א מסופר על בנו ר' יונה גרינוואלד מאטלאנטיק סיטי, ניו זשערסי: "ששמו היתה מפורסמת בין קהילות היראים בארה"ב לנגיד חשוב ונכבד

אשר לבו ער ופתוח לכל דבר שבקדושה. ונודעו פעליו המרובים בעבור העמדת הדת ברחבי ארה"ב", ע"כ.

ובענין זה יש להביא מה שסיפר הרה"ח ר' אברהם מרדכי גרינוואלד ז"ל – מעיה"ת לעיקוואוד, שכשנזמדן לו לשבות באטלאנטיק סיטי שאל מאת תושבי העיר אם הם הכירו את ש"ב ר' יונה, וכולם ענו לו שהם הכירו אותו מקרוב, וספרו לו שזוכרים האיך שהיו אנשי הסביבה מתאספים אצלו בכל ליל שב"ק לזמר הזמירות שב"ק גם יחד.

י. על חתנו ר' דוד קאין ז"ל

בעמוד ק"ז נאמר על חתנו ר' דוד: **"הרה"ג ר' דוד ז"ל נפטר עוד בחיי רבינו, ביום י' שבט שנת תרפ"א לפ"ק. - עפ"י מאטריקל בעיר בודאפעסט, שנפטר שמה בבית החולים היהודי ברחוב סאבאלטש".**

כעת הגיעה לידינו תמונת המצבה על קבורתו בביה"ח הארטהאדאקסי ברחוב Csörsz בבודאפעסט, אמנם חלק ממנה נפל לארץ ונשבר

לרסיסים, ולפנינו מה שיכולנו לקרוא מתוך חלקי האבנים: פ"נ/צדיק תמים/ ה"ר דוד קאין בן רבקה/ (מי)ש(ו)ב ניר (ו)ואיא.....

י"א. בתו רבקה ע"ה, אשת ר' מרדכי קייזלער בזוו"ר

בעמוד קי"א על בתו מרת רבקה ע"ה: **ביום י"ז אדר א' תרע"ט לפ"ק נישאה להרה"ח ר' מרדכי קייזלער ז"ל מסערענטש, ע"כ.**

והנה לפי הרשימות בסערענטש רק זמן קצר אחר חתונתה נפטרה לי"ע בגיל כ"ה שנים, ביום ב' אדר שנת תר"פ לפ"ק, (לא ידוע לי אם מצבתה קיימת כהיום). בעלה ר' מרדכי נישא שוב לרחל בת ר' מרדכי צבי גרינפעלד משאראש פאטאק, נכד רבי שמעי' חסיד מאוהעל (אבי מהר"י מסעמיהאל), נהרגו עקד"ה, הי"ד. (צאצאיהם: פייגא אשת ר' נחום וויינשטאק / ר' משה אברהם קייזלער / געלא אשת ר' מרדכי ברייגער / ריזא דבורה קייזלער / ישראל הי"ד / שמואל אליקים הי"ד).

י"ב. חתנו ש"ב ר' יחזקאל ליליענפעלד ז"ל מניר-באטור

על בתו רחל העתקנו (שם) מרשימות העיר וואיא: **ביום ל' שבט שנת תרפ"ב לפ"ק נישאה להרה"ח ר' ... זיכענפעלד (sandor Sihinfeld) ז"ל מניר באטור, נולד בניר באטור ביום ט"ו טבת שנת תרנ"ט לפ"ק, לאביו מו"ה (Leopold) זיכענפעלד ז"ל, ולאמו מרת מרים לבית עהרענפעלד ע"ה.**

מראשית כזאת הודענו שצריך להיות כאן איזה טעות המעתיק או המרשים, כי הלא אין כמותו שם "זיכענפעלד" בכל הארץ, ומה גם כשחפשנו רשימת לידתו במאטריקל של נירבאטור, בקשנו ולא מצאנו, כי אין באותה תקופה מה שנוכל לדמות מילתא למילתא לחשוב שאיליו נתכוין המרשים. ולכן הגם שבטח היה כאן טעות, לא עלתה בידינו לדעת אל מי אכן הכוונה, ומי היה חתנו של הרב, אמנם תלוי"ת אחרי עיון נוסף מתברר לנו שהכוונה למוה"ר **יחזקאל ליליענפעלד** ז"ל מעיר נירבאטור. ואכן בעת נישואיו כבר נתיישבו בנירבאטור שנים רבות, ולכן רשמו לידתו על שם העיר ההוא, אבל באמת נולד בעיר קראלי, ששם גרו הוריו בעת לידתו, וכן מקצת מאחיו ג"כ נולדו שם.

הרה"ח ר' **יחזקאל ליליענפעלד** ז"ל, נולד בקראלי ביום י"ב חשוון תרנ"ט (והוא למספרם 10/28/98 וגם בזה נרשם בהנ"ל בטעות 12/28/98) לאביו ר' יהודה

ליב ליליענפעלד ולאמו מרת מרים בת הרבני הנגיד ר' **ישראל עהרנפעלד** - גיסו של היבא חיים. כשהיה ילד צעיר נתיישבו בנירבאטור. ביום ל' שבט שנת תרפ"ב לפ"ק

הברכה ש"ם

מ' משה אל"י בן חיי ריין
 שמואל בנימין בן יאכע קאהן
 יחזקאל בן מרים ליליענפעלד
 הב' יצהק אייזיק בן לאה זילבערמאן
 החתן יהושיע בן שרה יוטא הערשקאוויץ

נשא בוואיא את מרת רחל בת הגאון רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל, אב"ד ניר-וואיא ובעמח"ס יבא חיים. אחר נישואיו עבר לדור בנירבאטור, שם היה דר עד ימות המלחמה.

כפי הנרשם ברשימות שבאוסף ארלסאן נהרג ר' יחזקאל על קידוש שמו יתברך ביום ד' תשרי תש"ה, הי"ד.

ר' יהודה לייב ליליענפעלד ז"ל מנירבאטור-ירושלים

אביו הרה"ח ר' יהודה לייב ליליענפעלד ז"ל נולד בחודש סיון שנת תרל"ד לפ"ק, לאביו הרה"ח ר' שמואל ליליענפעלד ז"ל מק"ק קראלי. ביום כ"ט תשרי שנת תרנ"ח לפ"ק נשא את בת הרה"ח ישראל עהרנפעלד ז"ל מנירבאטור.

מתחילה היה דר בעיר מולדתו קראלי, ולימים התיישב בנירבאטור. התדבק באורו של מרן מסאטמאר זי"ע אשר היה מסתופף בצלו להתאבק בעפר רגליו. **צאצאיו:** בתו אסתר ע"ה הי"ד, נשאה את ר' יוסף אלי גרינוואלד מנירבאטור / בתו שרה רחל ע"ה הי"ד, נישאה לר' יצחק אייזיק וויטמאן (מאנהיים) ז"ל הי"ד, בן ר' יעקב מאיר מעטשעד. גרו במאטע-סאלקע / בתו ריזל ע"ה הי"ד, נשאה את ר' דוד אליעזר פליישמאן / בנו ר' שמואל ליליענפעלד ז"ל הי"ד מקליינווארדיין, נשא את שרה רחל הי"ד ב"ר מנחם מאיר יאקאבאוויטש מקליינווארדיין, (היה חסיד בעלזא, בימי המלחמה שהה בפעסט אצל מרן הרה"ק מבעלזא זצוק"ל, ורשם הד"ת שלו על הגליון) / בנו ר' יחזקאל ליליענפעלד מנירבאטור ז"ל הי"ד, נשא את רחל הי"ד בת הגאון ר' יהודה גרינוואלד מניר-וואיא זצ"ל.

בשנות הצ' עלה לארה"ק, שם היה דר במאה שערים. ואף גם כשהיה באר"י לא נפסק הקשר עם רבו הקדוש והיה נוסע מפעם לפעם לחו"ל להסתופף בצל מרן מסאטמאר זי"ע. (על מסמכים של הבית משפט בירושלים מופיע שמו יחד עם

ר' צבי פנחס מאשקאוויטש ועוד חסידי סאטמאר בארה"ק). בשנת תרצ"ח כאשר שהה בחו"ל על ימים נוראים נפטר גיסו ר' יעקב עהרנפעלד ביום ט"ו חשוון, וככה נזדמן לו לחלוק כבוד האחרון לגיסו אצל הלוייתו בניר-באטור.

ר' לייב נפטר ביום ח' טבת תש"ב בירושלים עיה"ק, וזוגתו מרת מרים ע"ה נפטרה ביום ט"ו תמוז תש"ו, ונטמנו בהר הזיתים.

בניהם ויוצאי חלציהם נשארו בפח יוקשים ועלו על מוקדה על קידוש שמו יתברך, מהם נשארו שלשת בני ר' יצחק אייזיק וויטמאן-מאנהיים ממאטע-סאלקע. הלא המה בנו הרה"ח ר' ישראל מאנהיים ז"ל (משב"ק

אצל מהר"א מבעלזא זי"ע), בתו מרת צארטל אשת הרה"ח ר' אפרים טרובע ז"ל (משב"ק אצל מהר"א מבעלזא זי"ע), ובתו מרת חיי סימא אשת הרה"ח ר' צבי ארי קליינמאן ז"ל.

הרב שלמה יהודה הכהן שפיצר

מערכת עלי זכרון בני ברק

לפני תשעים שנה (34)

תקציר ידיעות על מאורעות, קהלות ואישים מלפני כ-90 שנה, מתוך העתונות היהודית בשנת תרפ"ח: Egyenloseg (אחדות, בודאפעסט) (להלן בקיצור: Egy.); Juedische Presse (ידישע פרעסע, וינה-פרעסבורג) (להלן בקיצור: J.P.); Der Israelit (דער איזראעליט, מיינץ) (להלן בקיצור: Isr.); Zsido Ujsag (עתון היהודי. יידישע צייטונג, בודאפעסט) (להלן בקיצור: Zs.Uj.).

מאטאסאלקא – הרב פריג'עש [שלום] גרינבוים [תלמיד הדעת סופר], נתמנה לצד אביו הרב הראשי מנשה כמ"מ אביו. בטכס ההכתרה ב-כ' כסלו נוכחו אורחים רבים -ביניהם גם לא יהודים- גם מחוץ לקהילה. הרב נשא דרשה בשפה ההונגרית לשביעות רצון כל הציבור (Egy. גליון 1 י"ד טבת עמ' 11 מובאת הדרשה כולה).

בודאפעסט – נפטר ב-ח' טבת בגיל 62/3 לאחר מחלה, הרשקוביץ מיהאלי [יחיאל מיכל], תלמיד השבט סופר, חתן הרב משה דויטש רבה הראשי של שאלגו-טאריאן. שימש לפני כן כרב הראשי של האלאש ודיין במישקולץ. משנת תרס"א רבה של חברת ש"ס ברחוב וואשוורי בבודאפעסט. נפרד ממנו בנו הרב דוד אלי' שגם מילא את מקומו בחברת ש"ס. (Egy. גליון 1 י"ד טבת עמ' 16, Zs.Uj. גליון 1 י"ג טבת עמ' 6, ראה בגליון 2 כ' טבת עמ' 13 על כך שמינוי זה לא היה על דעת כולם, J.P. גליון 4 ה' שבט עמ' 29).

נייטרה - ב-ז' של חנוכה נערכה מסיבת סיום על מסכת כתובות מטעם חברת צעירי אגו"י. השתתף גם הרב הראשי [אברהם] אהרון כ"ץ שנשא דרשה שבה ציין שאין לנו שיוור רק התורה הזאת, לכן יש להתמיד בלימודה ובהחזקתה. כמו כן דרשו הרבנים [דיינים] מרדכי פורהאנד ומ.ל. גולדשטיין. (J.P. גליון 1 י"ג טבת עמ' 7)

רבי קלמן וועבער אב"ד
פישיטיאן

פרעסבורג – מסיבת החנוכה בישיבה שנערכה בצירוף סיום על מסכת ביצה היתה מוצלחת ביותר. השתתפו הדיינים הרבנים דוד וועסעלי ו[שעיה] קאליש שגם נשאו דברים. הופעתו ודרשתו של הרב הראשי עקיבא סופר התקבלה בהתלהבות גדולה מצד בחורי הישיבה והקהל. (J.P. גליון 1 י"ג טבת עמ' 7 גם ב- Zs. Uj. גליון 2 כ' טבת עמ' 13).

פאשטעני (פישטיאן) – בש"ק פרי' ויגש נחוג בביתו של הרב הראשי שמשמש גם ראש לשכת החרדים

בסלובקיה, הרב [קלונימוס קלמן] ובר הבר-מצוה של בנו משה. (J.P גליון 1 י"ג טבת עמ' 7-8)

רבי אהרון ישעיה פיש מהאדאס

הודאס – ביום ששי האחרון נפטר בגיל 70 הרב הראשי אהרון ישעיה פיש שהתגורר בשנים האחרונות במאטאסאלקא.

הוא נקבר בלוויה גדולה בקאלוב. נספד ע"י הרבנים [אהרון טייטלבוים] מנייר-באטור, [אלימלך סג"ל לעווין] מנייר-טאש, [יקותיאל ליכטנשטיין] מבאלקאני ושולם וידר מנייר-אג'האזא. בנו [רבי חזקיהו] הוכרז כיו"ר. (Zs Uj גליון 1 י"ג טבת עמ' 10, Egy. גליון 3 כ"ז טבת עמ' 3-4)

שוראני - חברת 'עטרת בחורים' המקומית ערכה בימים אלה סיום על מסכת עבודה זרה.

את ההדרן דרש הרב משה פריי בנו הצעיר של הרב הראשי [מאיר יהודה ליב]. במסיבת הסיום דרש גם הרב הראשי וכן בנו הגדול שנדור [ישעיה] ששימש גם כדיין בקהילה. (Zs Uj גליון 1 י"ג טבת עמ' 10-11).

שאטוראליא-אוהעלי – בזאת חנוכה ערך הרב אברהם [הלוי] פולק [תלמיד השבט סופר] בבית מדרשו מסיבה לרגל היאר-צייט של רעיתו.

השתתפו הרב הראשי דוד [דב] מייזליש וכן בניו משה הרב הראשי של לעוועלעק, זכריה [הרב הראשי של נאג'י-אורוסין], זולטאן [יצחק זעקל אב"ד דונא-פ'לדואר]. (Zs Uj גליון 1 י"ג טבת עמ' 11).

בודאפעסט – בית כנסת חדש לחברת 'שומרי שבת' ברחוב ראקוצי 64. נדבת 2 יהודים תכשיטנים. בחנוכת הבית דרשו רב החברה יצחק [צבלי] פאנט, הרב יוסף י. גרוס מבודא והרב וילמוש פישר. (Zs Uj גליון 1 י"ג טבת עמ' 12).

בודאפעסט – ביום ראשון שעבר דרש בבית המדרש של 'תפארת בחורים' רבה הראשי של גאלאנטא בנימין זיידל, לשביעות רצון הקהל הרב שנוכח במקום. (Zs Uj גליון 1 י"ג טבת עמ' 12).

חתימת רבי לוי שלום פירסט

פוטנוק – מודיעים לנו שבשבת האחרונה דרש בבית הכנסת האורח הרב הראשי של צ'וז ליאו [שלום לוי] פירסט. (Zs. Uj. גליון 1 י"ג טבת עמ' 12).

שארקאד - מן הראוי להביא לידיעת הכלל את פעלו המבורך של נשיא הקהילה מר שארקאדי לאסלו שתורם מידי שנה תרומות לבית הכנסת כמו ריהוט, מגילת

אסתר, פרוכות ועוד. הרב הראשי מאנו [מאיר] גרוס דורש בטובתו והלוואי וירבו כמותו גם בקהילות אחרות. (Zs. Uj. גליון 1 י"ג טבת עמ' 12).

מישקולץ – בזאת חנוכה נערך סיום בבית כנסת ע"ש גרינברגר-טאננבוים על מסכת ברכות בהשתתפות הרב"ד שמעון [שמשון] נייפעלד שדרש בעת סעודת המצוה וכן גם כמה ממשתתפי השיעור. (Zs. Uj. גליון 1 י"ג טבת עמ' 13).

מאקו – לרגל יום השנה לפטירת בעל היריעות שלמה' עשתה חברת ש"ס המקומית סיום על כל הש"ס. בעת סעודת המצוה חילקו בין החברים את המסכתות הנלמדות. דרשו הרב הראשי משה פורהאנד והרב הראשי שאול רוזנברג מאויפעהערטו [ראצפערט] שנכח שם לרגל שמחה משפחתית. (Zs. Uj. גליון 1 י"ג טבת עמ' 13).

אירוסין – אילונקה-אירנקה [טויבא בריינדל] דייטש בת הרב המנוח י. [יוסף ישראל] מבאלאשא-ג'ארמאט עם לעווי אלאמער [ברוך מאיר ב"ר משה יוסף] מפוטנוק.

פרנקל שאנדור נכד המנוח הרב זוסמן [וולף] סופר רבה של חברת ש"ס בפעשט עם עלזה ארנסט מבודאפעסט. (Zs. Uj. גליון 1 י"ג טבת עמ' 13).

אונגואר – ב-טו טבת נפטר הרב הראשי אברהם יוסף גרינוואלד בן 56 לאחר מחלה קשה. שימש כרב רק 9 שנים במקום. לפני כן היה הרב של מאקו וחוסט. הוא היה בנו ותלמידו של בעל 'ערוגת הבושם', חיבר ספר בשם 'אבני שהם'. ניהל ישיבה גדולה של כ-250 בחורים. תיאור מפורט על כל מהלך ההלוויה עם אלפי המשתתפים ו-16 הרבנים המספידים. נטמן באוהל בו קבורים המהר"ם א"ש והרב חיים צבי מנהיימר. בעת ההלוויה הכריזו על בנו רבי יהושע כיוורשו [למעשה הוא נשאר שם רק לשנה ונבחר לרב ראשי יוסף אלימלך כהנא, והוא נהיה לרב בחוסט] (Zs. Uj. גליון 2 כ' טבת עמ' 4-5, J.P. גליון 2 כ' טבת עמ' 15)

בודאפעסט – בחצר בית הכנסת קאזינצי נערכה ב-10 ינואר חופה מכובדת של שריקה [רעכל] בת קארולי [יקותיאל] פרוידיגר ורעיתו עם ליברמן רזיו [טוביה

ב"ר משה] מקאשא. מסדר קידושין היה רבו של החתן יענא [יונה צבי הלוי] הורוויץ אב"ד אונסדורף וראש הישיבה, [השתתפו גם הרבנים] ארמין [אהרן מרדכי] ליברמן רבה של הראשי ריצ'ע, והרבנים מכאן זוסמאן [-סופר מרדכי אפרים פישל] ויקטור ושטייף יונתן. (. Zs. Uj גליון 2 כ"י טבת עמ' 10)

טאליא – נפתח בית הכנסת אורחים לעניים העוברים במקום. לכבוד האירוע נערכה מסיבת מלווה מלכה במוצאי שבת פר' ויחי ובמסגרתה דרש הרב הראשי ליפוט [אריה ליב ליטש-] רוזנבוים. (. Zs. Uj גליון 2 כ"י טבת עמ' 11)

מונקאץ' – הפלג שפרש מהקהילה בשם 'קהל יראים' זכה להכרת הממשל לשחיטה ולהקמת בית מטבחים משלהם. הם הבטיחו להוזיל את הגבלה' – מס הבשר. הרב הראשי [חיים אלעזר] שפירא הכריז 'איסור' על הפרשים. (. Zs. Uj גליון 2 כ"י טבת עמ' 11 ראה גם Isr. גליון 2 י"ט טבת עמ' 6 שם נכתב שהממשל הכיר בהם תחת השם של קהילה 'ניאולוגית' !?)

רבי שלמה סופר

בערעגסאס – קריאתו של הרב שלמה סופר [בן הכתב סופר] ליהודים בהונגריה וצ'כוסלובקיה. לרגל המהומות ברומניה עלינו לאחוז במעשה התשובה כלפי שמיא וזה יעזור יותר מכל מימי מחאות למיניהן. (. Zs. Uj גליון 1 י"ג טבת עמ' 4 גם ב- Isr. גליון 2 י"ט טבת עמ' 5)

בו'ד-סאנט-מיהאלי – בחברת ת"ת נערכה מסיבת חנוכה רבת משתתפים. דרש הרב הראשי שמעון גרינפלד. אחריו דרש חתנו לזר [שלמה אלעזר הלוי] רוטנברג. (. Zs. Uj גליון 2 כ"י טבת עמ' 12)

בודאפעסט – אסיפת חברת 'מחזיקי הדת' נערכה ובה הנושא המרכזי תעסוקת בחורי הישיבות בבין הזמנים, ליתר דיוק מניעת תופעת ה'שנור'. יו"ר הישיבה היה הרב ויקטור [מרדכי אפרים פישל סופר] זוסמאן והשתתפו גם הרבנים הראשיים [יעקב משה] דייטש מפאסטו, פולק [יוסף אשר] מוערפעלעט, זילברשטיין [ישעיה] מואץ, פישר גזה מטשוס. (. Zs. Uj גליון 3 כ"ז טבת עמ' 3)

בעקעש-צ'אבא – עקב עזיבתו של הרב הראשי האחרון קארולי [עקיבא הכהן] קליין לאייזנשטאט, אין מנהיג רוחני במקום. בשבת פר' שמות הוזמן הדיין הרב יששכר שלמה טיכטאהל מפאשטעני לשאת דברים בפני הקהל. דרשתו העמוקה ושפתו העשירה הלהיבה את הציבור. (. Zs. Uj גליון 3 כ"ז טבת עמ' 9)

בודאפעסט – רבה הראשי של וערבו שמואל [בנימין] רייך דרש בפני חברת ותפארת בחורים' לשביעות רצון הקהל. (. Zs. Uj גליון 3 כ"ז טבת עמ' 10)

באראט'ו-אויפאלו – ת"ח ידוע ליבשטיין לעזר [אליעזר] נפטר בן 55, תלמיד ישיבות חוסט ופרעסבורג וכן תלמיד הרב הראשי המנוח של הקהילה עמרם בלוס. היה שנים רבות נשיא הקהילה וכן עמד בראש הח"ק. יסד בית מדרש ע"ש רבו רבי עמרם. הספידו הדיין בן-ציון בלוס [בן הרב עמרם]. (Zs. Uj. גליון 3 כ"ז טבת עמ' 10)

רבי ישראל אברהם אלטר לנדא אב"ד
עדעלין

אדאלאן – בישיבה המקומית נערך סיום על מסכת שבת. דרש הרב הראשי לנדאו איזידור [ישראל אברהם אלטר], וכן גם מספר בחורים ביניהם נתן לנדאו [בנו של הרב שמילא את מקומו מאוחר יותר] (Uj. Zs. גליון 3 כ"ז טבת עמ' 10)

שארקאד - מודעה על מכרז לשוחט עם חתימת הרב הראשי מאנו [מאיר] גרוס. (Uj. Zs. גליון 3 כ"ז טבת עמ' 15)

זונא-סערדאהלי – ב-י"ז טבת התכנס בית הדין בראשות הרב הראשי [יוסף מאיר] טיגרמן מארשאק-אויאר [נייהיזל] והרב

הראשי של נייטרה [אברהם] אהרן כ"ץ והראב"ד דוד וועסלי מפרעסבורג ועוד 2 נציגים, ולאחר דיון ארוך ומיגע החליטו לכעין פשרה בין המחנות. היות ורוב הקהילה היו בעד הרב הלל ויינברגר, בנו של הרב הראשי המנוח [שמואל לוי], הוא יישאר אכן הרב הראשי. הפלג שפרש בשם 'עדת ישראל' ובחרו לרבם את הרב [אשר אנשיל] כ"ץ הרב הראשי לשעבר של ניר-מעדיעש יקבל את משרת ראב"ד עם התואר 'מורה מורינו הרב' והוא ינהל את הקהילה ביחד עם הרב הראשי. האחרון ידרוש בלעדי את דרשת השבת הגדול ושבת תשובה בבית הכנסת הגדול. השוחט שהם מינו ישתלב במערכת השחיטה של הקהילה. פסק בית הדין כלל 28 סעיפים מפורטים והובאה התקווה שהאחדות תחזור לקהילה הנכבדה הזאת. (Uj. Zs. גליון 4 ה' שבט עמ' 4, J.P. גליון 3 כ"ז טבת עמ' 22-3 כאן הובאו כל 28 סעיפי הפסק דין, Isr. גליון 5 י"א שבט עמ' 6)

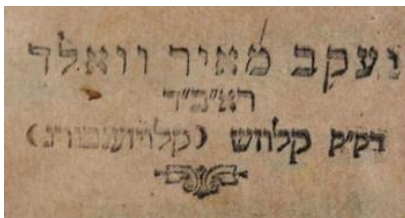
באלמאז-אויוארוש – הרב הראשי מני'הרט [יחיאל מיכל הכהן] פריד נשא בשבת פר' שמות דרשה בה הוא הזכיר את ביזוי ספרי הקודש בעת המאורעות בטרנסילבניה, ושלכן יש להרבות בלימוד תורה ובשמירת המצוות. הוא הזכיר גם התיקון במלבושי הנשים. בעקבות דרשה זו הכריזו בקהילה ליום חמישי אחרי זה כיום צום ואמירת סליחות. (Uj. Zs. גליון 4 ה' שבט עמ' 10)

דעברעצין – ע"פ בקשת הנהלת חברת 'תפארת בחורים' דרש הרב יונגרייז [יוסף דוד] בן הרב הראשי [אשר אנשיל] של ג'ונגיוש על אודות חובות דור הצעיר בימינו. (Zs. Uj. גליון 4 ה' שבט עמ' 10)

פאפא – ביום א' בערב ערכה חברת 'תפארת בחורים' סיום על מסכת ביצה. בסעודה דרש הרב הראשי שמואל גוטליב. (Zs. Uj. גליון 4 ה' שבט עמ' 11)

סיקסו – חברת 'גמילות חסדים' ערכה סעודה לצורך מגבית לטובת החברה. דרש הרב הראשי מנו [מנחם] שיק. (Zs. Uj. גליון 4 ה' שבט עמ' 11)

אוזד – בעת חתונת בן [אולי יצחק שמואל] הרב הראשי מיקשה [ירחמיאל הכהן] קצבורג נפדו מברקי הברכה לתרומות עבור חברת תומכי ישיבות הארצי. (Zs. Uj. גליון 4 ה' שבט עמ' 12)

קולוז'ואר (קלוזנבורג) – הרב"ד יעקב מאיר ואלד ששימש גם כרבה של חברת הש"ס, נפטר ב-י"ג טבת עקב המאורעות שלבו לא עמד בתוצאותיהן, כולל הרס בית המדרש של חברת ש"ס וביזוי הספרים. בלווייתו נספד ע"י הרב הראשי

[עקיבא] גלאזנר. השאיר אלמנה ושמונה יתומים. (J.P. גליון 4 ה' שבט עמ' 29)

טיסא-בארצאל - בליל 5 פברואר נערך סיום הש"ס ע"י חברת ש"ס במקום. את ההדרן נשא הרב הראשי גרשון [אברהם] גולדברג. אחריו דרשו חתנו הרב עזרא הכהן פריד בן נתנאל הרב הראשי של באלמאז-אויוארוש המנוח וכן הרב ינו [יוסף יחיאל] בן הרב הראשי של גאלאנטא [יהושע] בוקסבוים (Egy. גליון כ' שבט עמ' 14)

דאראצ'קא - ב-5 פברואר חגגה חברת משניות את 40 שנה לייסודה. הרב הראשי הרמאן [צבי הירש כ"ץ] כהן דרש וערך מגבית להגדלת הספרייה. (Egy. גליון כ' שבט עמ' 14)

סאראנץ' – חברת 'תפארת בחורים' ערכה ב-29 ינואר את האסיפה השנתית שלה ובמסגרתה נבחר כנשיא הכבוד הרב הראשי עמנואל [מנחם] פולאק. (Egy. גליון כ' שבט עמ' 16)

בודאפעסט – ב-5 פברואר ערכה חברת 'תפארת בחורים' את האסיפה השנתית שלה. בין השאר הוזכרו הרועים הרוחניים שלה הרבנים [יעקב] קופל רייך וויקטור [מרדכי אפרים פישל] סופר וכן נשיא הקהילה או-בודאי פרוידיגר אברהם. (Egy. גליון כ' שבט עמ' 18)

גאלאנטא – ב-ז' שבט נערך בחברת תפארת בחורים סיום על מסכת ביצה, השתתף גם הרב הראשי [יהושע] בוקסבוים. (J.P. גליון 5 י"ב שבט עמ' 37)

עוללות

לעלה 15 – מצבת הרבנית מדיסעל

בעלי זכרון מס' 15 י"ג אדר"א תשעו מביא מחקר על משפחת פישר הכהנים מאת הרב יעקב בער הכהן פישר ברוקלין נ.י.

בעמוד ה' בתוך המחקר כשכותב על הרב יחיאל צבי הכהן פישר הרב של דיסעל מביא שנמצאת רק חצי מציבה של אשתו מרת רייצל הקבורה בדיסעל ואין שם תאריך פטירתה, ומצורף התמונה.

בחודש האחרון השתא ביקרתי בבית הקברות דיסעל ומצאתי חצי מציבה הפוכה שחלקה קבורה בתוך העפר וסמוכה למצבת מרת רייצל, ומחשבתי היתה שאולי היא חצי מצבת העליונה של מרת רייצל שלא נמצאה. עם כלי הברשה ניקיתי אותה והצבתי אותה על מצבת של מרת רייצל והמצבה התאימה לעובי של חלק התחתון וברוחב, וגם לפי המגרעת שהיתה הוכח ששייך שזאת חלק מהמציבה, והדבקתי אותם ביחד.

לכן אין שום ספק שזה חלק מצבת של מרת רייצל ועכשיו נודע לנו תאריך פטירתה. וכך חרות על המציבה:

”נונ אחרי זקנותה במעט ביום ד פ חוקת כט סיון / תרמג לפק / פט / מר.
רייצל / אלמנת הרב הצדיק מוה / יחיאל צבי הכהן המכונה / מאכל הרש זצל
/ תנצבה

בנימין אקשטיין – ירושלים

לעלה 61 - הרב שלמה דוב וידר מפאפא

ביעלי זכרון' גליון 61 עמ' סט נזכר בעיר פאפא: "מורה הדת הרב סלומון וידר", והכותב הוסיף בסוגריים: "שלום או שלמה".

יש לציין שהכוונה להרב שלמה דוב וידר שהיה מורה ומגיד שיעור (מאז חודש אייר תרפ"ז, ראה הנעתק ביעלי זכרון' גליון 55 עמ' סג) ומזכיר הקהילה (ראה בספר 'אגורה אהלך עולמים' עמ' קצט). הוא היה חתנו (ולא בנו, כפי שכתבתי בטעות ב'המעין' ניסן תשע"ה עמ' 87-86) של הרב שלום וידר מנירעדהאזא, והמוציא לאור של שו"ת 'משמיע שלום' מאת חותנו ז"ל (ברוקלין תשל"א).

ברוך אבערלאנדער - אב"ד בודאפעסט

לעלה 59 - משפחת רבי משה פאשקוס מבאראטשקא

בית החיים באיא – בראש השורה נראה מצבת רבי משה פאשקוס

בהמשך למאמרו של ידידי ש"ב הרב **מנחם מאיר יאקאבאוויטש** ביעלי זכרון' עלה 59 על "משפחת פאשקוס מניקלשבורג העלישטאבע והגלילות", הנני להוסיף עוד פרטים שנתגלו לנו לאחרונה בהשתדלות הרב **יואל ברש"ז שווארץ**, תשוח"ח לו.

בעמוד מ"א כותב על גילוי מקום קברתו ומצבת זקיני רבי **משה פאשקוס** זצ"ל מבאראטשקא, אביו של רבי **בנימין המכונה בונם פאשקוס** זצ"ל מסערדאהעל, ומקום מנוחתו בבית החיים באיא.

על פי זה גם גלינו כעת מצבתה של זוגתו מרת **קילה** ע"ה, נפטרה י"ט מרחשון תר"ו מנו"כ בבאיא. נלידה נקברו מצד אחד כלתה מרת רחל ע"ה אשת רבי ליב פאשקעס ז"ל, ומצד שני כנראה אביה רבי ליב ב"ר שמעון ז"ל, ראה בסמוך].

נוסח מצבתה כנראה נערך ע"י בעלה רבי משה, שהי ספרא רבא, ראה מכתבו בהקדמת ספר 'מעשה אבות' לבנו זקיני הגי"ר **אהרן אלעזר פאשקוס** זצ"ל אבי"ד גאלאנטא, וכנראה גם הוא ערך נוסח מצבת בנו רבי **בונם** זצ"ל מסערדאהעל שנפטר בחייו.

וזה נוסח מצבתה: פ"נ / האשה הצנועה ויקרה בנשים מרת / **קילה ז"ל** / קראו למקוננת ברעד ובהלה / יבאו וישאו עלינו נהי ויללה / לא נתן פוגת על שבר מגדלה / האשה היקרה היתה עטרת בעלה / ביתה פתוח לרוחה ואל לעושה עולה / **תתן** טרף לביתה ומפתה זרים האכילה / **אשת** חיל מי ימצא יעשה כמפעלה / **סור** בא בצהרים והי חושך ואפילה / **תמוכת** אביונים וסעד אומללים נפלה / רצה י קרבנינו ובלע המות לנצח סלה / נוי"נ בשם טוב יום ד' י"ט מרחשון / פ' חיי שרה שנת תר"ו לפ"ק / ת' נ' צ' ב' ה'.

על פי זה גם נודע לנו פרטים על הוריה של מרת **קילה** ע"ה.

כנראה אביה ה"ה רבי **ליב** בי"ר **שמעון** ז"ל, נפטר י"ז כסליו תקס"ח מנו"כ בבאיא (קברו נמצא לימין בתו מרת קילה ע"ה, ובדרך כלל לא נקברו שם איש אצל אשה אלא איש ואשתו או בתו, וכן נמצא השם "ליב" אצל יוצי"ח של רבי משה).

ואמה ה"ה מרת **אסתר** ע"ה (עפ"י ראשי חרוזי מצבת בתה הני"ל), נפטרה קודם שנת תקצ"ד (באותה שנה נולדה נכדתה הרבנית מרת אסתר ע"ה בת רבי בונם זצ"ל ואשת הגאון בעל חתן סופר זצ"ל). וזה נוסח מצבתו: פ"ט / האישי אשר / ישב אהלים / ועסק בגמ"ח / ה"ה כ"ה **ליב** בי"ר / **שמעון** ז"ל / שהלך לעולמו / בי' ו' עשי"ק י"ז / כסליו תקס"ח ל'.

גם יש להוסיף איזה פרטים על בנו של רבי **משה פאשקוס** זצ"ל מבאראטשקא, ה"ה רבי **ליב** (לאופולד, כנראה נקרא כשם אבי אמו הני"ל שנפטר תקס"ח) **פאשקוס** ז"ל מבאראטשקא, יליד תק"ע, נפטר ר"ח אייר תר"מ ומנו"כ בבאיא (עפ"י מאטריקל באיא).

ווגתו בזוו"ר מרת **בלימלה** ע"ה, נפטרה צעירה לימים ג' מרחשון תקצ"ה ומנו"כ בבאיא.

נוסח מצבתה: פ"ט / האשה חשובה / מרת **בלימלה** אשת / כהר"ר **ליב פאשקוס** / נפטרה ביום ג' חשון תקצ"ה / לפ"ק / תניציביה'.

זוגתו בזווי"ש מרת **רחל** (לבית **וואלף** מבאניהאד) ע"ה, נפטרה צעירה לימים

ט"ו סיון תרי"ב מנו"כ בבאיא [ליד חמותה מרת קילה ע"ה].

נוסח מצבתה: זאת / מצבת קבורת / **רחל** / אשת הק' הר"ר **ליב פאשקוז** נ"י / היא היתה עטרת בעלה / ותפארת בניה כל מכיריה /

מהללים בשערים מעשיה / באבה קטפוח המות במבחר / שנותיה נו"נ ביום ט"ו סיון / תרי"ב לפ"ק / תניציביה'.

זוגתו בזווג שלישי מרת **מירל** (ב"ר **יעקב** ומרת **רבקה קריסהאבער** מבעזעדאן) ע"ה, ילידת תק"צ, נפטרה ט' ניסן תרנ"ח מנו"כ בבראטשקא. [בזווי"ש אשת ר' קאראלי גרינפעלד ע"ה]. (עפ"י רישום פטירתה בבראטשקא).

נוסח מצבתה: פ"י / האשה הצנועה [וחשובה] / מרת **מירל פאשקוס** ע"ה / נפטרה ביום ט' ניסן תרנ"ט / תניציביה'.

אליעזר קאלמאן - בארא פארק

רבי יצחק גאטש מב. יארמוט ומשפחתו

היו מספר דיונים בעלי זכרון על משפחת רבי אהרן ביכלר הרב מסרדהלי ואחיו רבי יהושע פאלק, הרב מסעטשין. אביהם היה רבי חנוך ביכלר שהתגורר בסודי/סודיץ ואמם הייתה מירל.

לאחרונה מצאתי צילום ממצבתה של שרה אחותם אשת ר' יצחק גאטש - שמידל, הקבורה בבאלאשא-יארמוט. וזה נוסח המצבה:

"אלון בכות, פה טמונה פה נקברת, אשת חיל בנשים גברת, עמה מתה מנשים הדרת, עמה סרה מאנשים עטרת, מה רב טובה אשר בחי פעלה, לקרוב גם

לרחוק אל דל השכלה, ערוב כסתר לרעב פרסה לחמה, צדקת פזרונה הלך לפניה

להמליץ בעדה, ויהי חיי שרה ששה
ושלשים שנה, ותמת שרה בת הר"ר
חנוך: אחות הגאון מו"ה **אהרן** אב"ד
דק"ק סערדיהעל זצ"ל, ואחות הרב
מו"ה **פאלק** אב"ד דק"ק סודיעץ
נר"ו, ואשת ה' **יצחק גאטש**, בשנת
כשרון המעשה ועדה היינו".

המציבה של שרה אומרת שהיא מתה
בשנת "כשרון המעשה יעדה חיינו"
שעולה ל-1819 לפי פירוש אחד ו-
1816 לפי פירוש אחר. גילה של שרה
במותה היה 36, מה שאומר שהיא
נולדה בין 1780-83. אשמח לכל
פרשנות אחרת לשנת מותה (האחת
מבוססת על כל המשפט והשנה

הלועזית, השנייה מבוססת על המילה כשרון והשנה היהודית) שכן נראה
שהילד הצעיר שלה נולד ב-1822 בקירוב. גם בעלה **יצחק גאטש** / שמידל נפטר

ב-1864 בגיל 72. זה אומר שהוא נולד
ב-1789. זה אומר א"כ שאשתו היתה
מבוגרת ממנו ב-9 שנים.

למרות שלפי רישום פטירתו נולד **יצחק**
שמידל בבאלאשא-דיארמאט,
המשפחה כנראה שורשה בגאטש
הסמוכה, (במחוז נוגראד).

המציבה של **יצחק** מתחילה עם ונאסף
יצחק שתי המילים כתובות באותו סוג,
גדולות ומודגשות יותר מהשאר. זה
מרמז לנו בכך שיצחק היה בעצם יוסף
יצחק, ולמעשה גם שמו הלועזי היה
יוסף. אמנם על רוב המצבות ששמו
נזכר מופיע רק השם **יצחק**, אבל על
מצבת בנו חיים כתוב "בן יוסף **יצחק**".

נוסח מצבתו: "פ"נ, **יאסף יצחק** זקן

ושבע ימים אל עמיו, צרכי ציבור באמונה עסק רוב ימיו, חסד וצדקה לעניים

ומרודים הלך לפניו, קהל עדתו נהג בשובה ונחת בימי עלומיו, בן לאותו צדיק מו"ה **ליב גאטש** זצוק"ל, נפטר ונקבר בשם טוב ביום ו', עש"ק ג' מנחם אב תרכ"ד לפ"ק תנצב"ה".

מאחורי המצבה מופיע שם משפחתו '**שמידל**', (אגב, לרבי חנוך ביכלר היה חתן בשם רבי **משה שמידל**).

בזו"ש נשא ר' יצחק את מ' רבקה בת פאלק הכהן וזעלדה. יש רשומות שבהן שם משפחתה ניתן כקאהן ואחרים שבהם שם משפחתה נרשם בלוי, (מס' הבית וטווח הזמן זהים כך שאין לחשוב שהם שני אנשים שונים). הסבר אפשרי אחד הוא שהיא הייתה נשואה למישהו בלוי לפני שנישאה ליצחק שמידל. היא נפטרה ב-1859, הם היו נשואים 28 שנים, כלומר הם התחתנו ב-1831.

נוסח מצבתה: "פ"נ, האשה אשר כשושנה פרוחה, ונקטפה בעודה בחצי ימיה, בלא עתה עזבה כל מחמדיה, פה בעמק הבכה שקטה ונחה, **רבקה** ז"ל, זיוג שני של ר' **יצחק גאטש**, ובת היקר ר' **פלק הכהן** ז"ל, הלכה לעולמה ביום שבת ק', כ"ה כסליו, ונקברה ביום א' ער"ח טבת תר"ך לפ"ק, תנצב"ה, ושם אמה זעלדה".

אלה הילדים שמצאתי מנישואיו הראשונים של יצחק.

1. אסתר, ילידת 1816 לערך, שנישאה לשמואל קליין ומתה צעירה בשנת תר"ה. נוסח מצבתה: "ותלקח אסתר אל המלך מה הלכה? בחדש התשיעי הוא חדש כסליו, ביום ה' ג' כסלו בשנת תר"ה לפ"ק, פ"ט, ותהי, אסתר נשאת חן בעיני

כל רואיה, ספוד תרורים ונהי נשא עליה, **תר** אסתר הגיע לבא אל המלך פנימה, רכה בשנים ותמים בכשרון מעשיה, **אשת** חיל עטרת בעלה היתה, רבה העזובה מאנו להנחם בניה, שנלקחו מאתם בעודה בחצי ימיה, **מר** יבכיון כל מלאכי מעלה, והעניינים והאביונים צעקו חוצה, **אל** מי נפנה באין משען ומשענה, לזכרון עולם של האבן יוחלה, שהלכה לעולמה מרת, **אסתר** בת הקצין המפורסים, הר"ר **יצחק גאטש**, אשת האברך הנכבד הר"ר, **שמואל קליין** ביום הנ"ל, תנצב"ה".

מילדיהם: א. רוזלי, ילידת תקצ"ו, אשת מוריץ בוימגארטען. בתם אסתר אשת אברהם ווייס / עדע וואדאס (ראה עליו ועלי זכרוני' 14 עמ' ל"ה). ב. ליב, יליד תקצ"ח, נלב"ע 17 אוקטובר 1920, זו' שרה בת נאטהאן ובלומא (עליזאבעט) לעווענטהאל ילידת טיסא ליק, גרה בעת הנישואין בב. יארמוט. נפטרה בגיל 80 ביום ה' מנחם אב תרפ"א. <כהשערה בעלמא: יתכן שנאטהאן לוינטל הוא בעלה הראשון של בלומא א"ר שמואל קליין בזיו"ש הנזכרת להלן> ג. יוהנה, אשת קארולי קאהן, נפטרה בב. יארמוט 28 יולי 1915.

2. ר' יהודה, נפטר בשנת תקצ"ה, כנראה לא נשוי. נוסח מצבתו: " ... יהודה אתה יוד' אחיד, אלון בכות, שם מגבעת פרחים נשקף מצבת קבר, נחבא בין שיחים ה"ה רך בשנים שם נקבר, אתה פרח קטן כמעט עליך פתחת, המות הי' לך לשטן ובאבך הה נקטפת, ה"ה היקר והנכבד כ', יהודה, ב"ה יצחק גאטש, נפטר ביום ה' כ"ז שבט, תקצ"ה ל', תנצב"ה".

3. לאה, ילידת 1819 לערך, אשת ר' משה בערצעלער, נפטרה ב-1875.

4. פאני, ילידת 1820 לערך. אשת בן דודה ר' משה בן רבי יהושע פאלק ביכלר.

5. לאזאר, יליד 1822 לערך, נישא לפרנציסקה קאהן. הוא ואשתו קבורים בגיור / ראב. נוסח מצבתם: פ"ט / ר' אליעזר שמיעדל ני"ע / מגזע מפוארה ומהוללה כ"ה / ר' יצחק גאטש שר וראש בק"ק ב. דיארמאט שרל / אחות הגאון המפורסם ר' אהרן סידיעס זצוק"ל ובבית / הוריו נתגדל הרב הגאון וקד' / ר' יודא אַסאַד זי"ע נפטר ביום א' ב' דר"ח טבת / תרנ"ח לפ"ק / ומשמאלו / אשתו החשובה והיקרה / אם רוחמה לבניה ולבנותיה / מרת פיגלא שמיעדל ע"ה / בת ר' אָרו ליב / סקלאַבאַניאַ ז"ל / נפטרה ביום א' י"ב חשוון / תרס"א ל' ושי"א שרל / תנצב"ה.

כמדומה שעובדת מגורי רבי יהודה אסאד זצ"ל בבית הוריו היא ידיעה חדשה שלא נודעה עד היום.

ילדים שמצאתי מנישואיו השניים של ר' יצחק גאטש: 6. חיים, נולד בשנת 1833 בערך, היה רופא ונפטר בשנת 1879 כרוק.

7. רוזה, נולדה ב-1844 לערך, נישאה לר' דוד בן ר' חיים בן רבי יהושע פאלק ביכלר. היא קבורה בבודפשט.

8. גיזלה, נולדה ב-1844 לערך, נישאה לקרל גראבר. היא קבורה בבודפשט.

מצאתי גם מציבה ביארמוט: "פ"ט, האשה חשובה והצנועה, מ' **מינדל**, בת מהו' **ליב גאטש**, אשת מהו' **שלמה**, מתה עשי"ק כ"ד חשוון, תר"ז לפ"ק, תנצב"ה". אולי היא אחותו של ר' יצחק בן לייב גאטש / שמידל.

רבי שמואל קליין הנזכר לעיל, בעלה של אסתר שמידל, נישא פעמיים נוספות לאחר מותה. נישואיו השניים היו לבלומה בת רבי נח גבריאל סג"ל הורוויץ מטיסא ליק (אחי רבי ישראל זאב הלוי הורוויץ ראב"ד אוהעל, ראה 'עלי זכרון' 21 עמ' ס"ז), שהיתה מקודם אשת רבי יהושע כ"ץ אב"ד ווערפעלעט "מהר"י כץ". ככל הנראה היא היתה זווי"ש של רבי יהושע שכן היא נפטרה בשנת תרי"ג בגיל 26, ורבי יהושע נפטר בשנת תר"ז ולכן בהכרח שהיא לא היתה נשואה לו זמן רב. לר' שמואל קליין ובלומא נולד בן בשם "נח גבריאל", אך הוא נפטר בילדותו.

נוסח מצבת מ' בלומא: "נפטרה בשם טוב ביום ש"ק ונקברה ביום א' ד"ד אדר / שני בשנת תרי"ג לפ"ק / בת גדולי ישראל אשר בארץ המה / לא! בשמים היא הרוח העולה למעלה / וצדקתה וצדק אבותיה יהלך לפניו / מות! איך קטפת הפרח בעודה באבה / הרכה בשנים ופרחה כשושנה / אשת חן לבעלה וצנועה כאמה / רבינו יהושוע הכהן הביאה הנה / שמואל קליין ישא עליה נהי וקינה / בלומה בת הרב מה"ו נח גבריאל הלוי ז"ל / תנצב"ה".

לאחר פטירתה של בלומה נשא ר' שמואל קליין את לאה הילר, ילידת ווישניץ תקפ"ג. בעלה הראשון היה רבי דוד יוסף וואהרמאן זצ"ל אב"ד גראסוורדיין. בנם אברהם נולד בשנת תרט"ז ומ' לאה נפטרה כעבור שבועיים מלידתו.

נוסח מצבתה: "יוחק דורות זכרון, שם בעלה הראשון, ה"ה הרב הגאון הגדול צדיק מפורסים מו"ה **דוד יוסף** זצ"ל שהי' אב"ד דק"ק גראסווארדיין, נפטרה בשם טוב יוס ד' י"ב מרחשוון

תרטי"ז לפ"ק, פ"ט, בכו בכו, להולכה בחצי ימיה ובאיבתה נקטפה, אשת חיל ואשת לפידות פה נאספה, הוד ותפארת לשם ולתהלה הנחתי, אותותיך רק אתנו וגופך נעדרת, שמך הטוב נודעת בתוך קהל ועדה, תומת ישריך במצבה הזאת נחוק לעדה, ראה דמעת בניך גם בעליך מר יבכיון, שושנה נחמדה איך אתה פה תלון, משכבך בשלום תשכב וערבה שנתך, וזכות בעלך הראשון רבן שכבה"ג, אשר ברב יגיעתך הוא עמל בתורה, לימודו ושכרו גם נפשך תמצא שם, ה"ה הצדקת היקרה רבתי בנשים, מ' לאה אשת הנכבד כ"ה שמואל קליין, שם אמה חיה, תנצב"ה".

בעלה הראשון רבי דוד יוסף וואהרמאן נטר בגראסוורדיין. וזה נוסח מצבתו:
 "פ"י, אביר הרועים איש אמונים, צבי חכמים ציץ נזר נבונים, הגאון הגדול צדיק ונשגב, חוקר אלוך מו"ה דוד יוסף הלוי וואהרמאן זצוק"ל, נשיא אלקים אבי"ד ור"מ דפה, לו דומיה תהלה שפתים הסו, שמו לזכר עולם ריח ניחות, תורה ספדו אמוניך פסו, גאון ישראל תחת הגל ינות, נפש קדוש עליון מרום תעפו, גלוית עין עוז מחז' שדי השקיפו, נפטר ז' אדר תרי"ב לפ"ק, תנצב"ה".
 אברהם קליין, בנם של שמואל קליין ולאה הילר, נשא לאישה את אחייניתו, לאה קורצמנדל, בת אחותו למחצה גיטל קורצמנדל. גיטל הייתה בתה של לאה בנישואיה הראשונים. ייתכן מאוד שלאה נקראה על שם דודתה, אמו של אברהם.

נוסח מצבת רבי שמואל קליין:

"פ"י, שם טוב מ' שמואל, מושבך מרום כוננת, ויושבי תבל מקוננים, אראלים ומצוקים קבלוך, לעת התחיה תקום, ה"ה היקר ירא ה' מרבים כה"ר, שמואל, בן היקר הירא המושלם כה"ר, יוזפ' קליין, מת בשם טוב יום ז"ך אדר תרל"א, תנצב"ה, ושם אמו טעקל".

> ר' שמואל קליין נפטר בגיל 59. אחותו של ר' שמואל מאב היא מ' רכלי אשת רבי מנחם צבי ראזענבורג מב. יארמוט (הורי הג"ר יוזפא רוזנברג אבי"ד פ. לאדאן, ראה 'עלי

זכרו'ן 50 עמ' ז'). אמו מ' טעקל (לבית ווייס?) שהיתה כנראה זיו"ש של אביו ר' יוזפא נפטרה בגיל 90 ביום 13 ספטמבר 874. התודה לר' עמרם וידר על העתקת המצבות.

לעלה 61 - רבי שרגא פייבל הורוויץ אב"ד פאפא

רצו"ב איגרת ממנו אל הג"ר דניאל פרוסטיץ זצ"ל ראב"ד פרשבורג, אודות חתנו (מאוסף כת"י הספריה הלאומית 28=9623 Heb.) וז"ל:

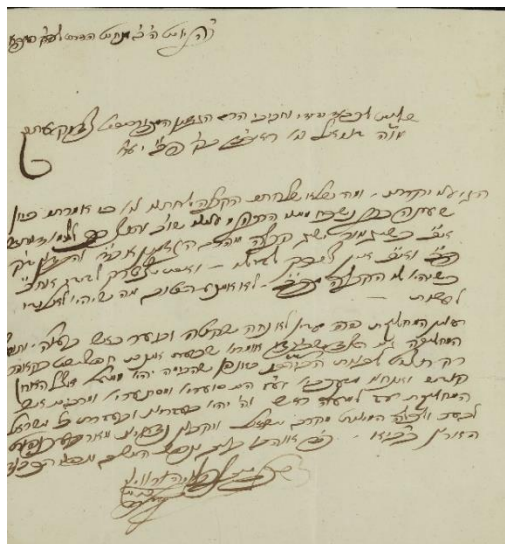
בי"ה יום ה' ב' מנחם הדר"ת לפ"ק פאפא

שלום לכבוד ידידי וחביבי הרב הגאון המפורסם צדיק עתיק מו"ה **דניאל נ"י** ראב"ד בקי פ"ב יע"א

הגיעני יקרתו, ומה שלא שלחתי הקבלה לחתנו נ"י כי אמרתי כיון שעתה כבר נשכח ממנו הרבה מעניני שו"ב והוצרך ללמוד מחדש, א"כ כשיגמור ישיג קבלה

מהרב הגאון אב"ד והבד"ץ דקי פ"ב וא"כ אין צורך לדילי - ואם יצטרך לדידי אח"כ כשיהי' לו הקבלה מפ"ב, לא אמנע הטוב מה שיהי' לאל ידי לעשות.

ענין המחלוקת פה עדין לא נחה שקטה ובוער כאש בעו"ה, ותוסף המחלוקה גם הצד שכנגדי אומרי' שכעת אינם חפצים בקאהר רק רוצים לבנות הביהכ"נ באופן שהבימה יהי ממעל אצל הארון קודש, ואנחנו מעכבי' וע"ז הם סוערי' ומסתערי' ומרבים אש

המחלוקת עד למעלה ראש, והי' בעזרינו ובעזרת כל ישראל לבער ולכלה המינות מקרב ישראל ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ בבי"א, כ"ד אוהבו בלב ונפש המשיב מפני הכבוד

ש'פייבל הלוי הורוויץ

מעבר לדף נרשם שם הנמען Daniel Prosznitzer Presburg

יהודה אהרן הלוי הורוויץ - ירושלים

רבי מנשה ליב דיין בב. יארמוט

הרב שלום משולם וינברגר זצ"ל בהקדמתו לס' 'קרית ארבע' הכולל חידושים עה"ת מאת זקנו הג"ר עקיבא אונגאר אב"ד סודיטץ וצאצאיו, מזכיר שבפנקס

המוהל של רבי עקיבא אונגאר נזכר גיסו רבי מנשה ליב דיין בב. יארמוט, אך העיר שלא ידוע כיצד היה גיסו.

אל רבי מנשה ליב מופנית תשובה בשו"ת 'אמרי אשי' (אהע"ז סי' די) וז"ל: "שוכ"ט לכבוד ידיד נפשי הרבני המופלא ומופלג בתורה ויראה, כקש"ת מוהר"ר מנשה ליב נ"י, דיין בק"ק יארמוט יע"א". וראה עוד במהדורה החדשה של שו"ת 'אמרי אשי' בתשובות חדשות יו"ד סי' ג', וב'אישים בשו"ת חת"סי' אות תצ"ה.

רבי מנשה ליב שככל הנראה (ע"פ רישום לידות ילדי חתנו ר' זלמן שמאלקא) היה שם משפחתו "אלט", נפטר ביום כ"ח סיון תר"ט ומנו"כ בב. יארמוט.

לאחר שנמצאה מצבת זוגתו מ' אסתר, התברר שהיא אחותו מאם של רבי עקיבא אונגאר, בת אמו מרת זאלדה מבעלה הראשון רבי משה אב"ד ביטשקע.

וזה נוסח מצבתה: "מתה יום כ"ג שבט שנת / תקצ"ט / לפ"ק / פ"ט / האשה חשועה / וצנועה / רכה בשנים הצדקת / מ' אסתר / אשת הרב המא"ה הגי' / מו"ה **מנשה ליב** דיין / דפה / בתו של הרב המא"ה הגי' / הצדיק מו"ה / **משה** זצ"ל / שהי' אב"ד בק"ק ביטשקע / ונכדו של הרב הגאון / המפורסם הצדיק / מו"ה **בערמאן** זצ"ל שהי' / אב"ד ק"ק יארמוט .. / ואמה זאלדה שני קברים יחד / תנצב"ה.

לידה קבורה אמה מ' זאלדה שהיתה בזיו"ש אשת מו"ה יהונתן אונגאר מיארמוט (אבי רבי עקיבא אב"ד סודיטץ הני"ל). וכה חרת בנה רבי עקיבא על מצבתה:

שנת זכרה אלה? לי דבר הגיוני לפ"ק / פ"נ / זכות המעשים עדי אין ערוך / אל דל השפלת? ילך תם דרך / לכל עני מחסה ומשענת להלך / דמעוה נשפכים עיני כל יבכו עליך / אוי? כי? פתע בא הכורת ויגדע גזעך / ה"ה האשה הצנועה והחסודה / הצדקת מ' **זאלדא** אשת / הרבני המופלא ומופלג מו"ה **יהונתן** נ"י / נפטרה בליל ש"ק כ"ז מרחשון ונקברה / ביום א' כ"ח בו תקצ"ח לפ"ק / עליך אמי היקרה נפשי מאוד מרה / קודר אלך בל תופיעי מהרה / יען נחטפת ולשמים אותך קרא / בשמחת בניך לראות זאת ממך נסתרה / אבל תחת פאר יעטנו תפארתינו הוסרה / תנצב"ה.

לעלה 61 - משפחת קרלאפסקי מדרעזניץ-פרעשבורג

ביעלי זכרון' האחרון (עלה 61 עמוד נה) הזכרנו בין צאצאי רבי יחזקאל כ"ץ עהרנשטיין ז"ל מסקאלניץ, את חתנו "מורינו" רבי אברהם הלוי קרלאפסקי ז"ל מדרעזניץ, עם קצת פרטים שנודענו עליו.

לאור זה העירני אחד מהקוראים, ה"ה הרב אלימלך קעסלער הי"ו ממאנסי, וכתב: "אני נכד של אחות הרה"ק רבי שלמה קרלאווסקי, וחקרתי קצת את המשפחה, ומה שנוגע לרבי אברהם אחיו, אכתוב מה שיש לי קצת להוסיף.

רבי אברהם קרלאווסקי היה אב"ד בעיר 'אונגאריש בראד' כשתי שנים, ונפטר שם בגיל צעיר בשנת תר"ג.

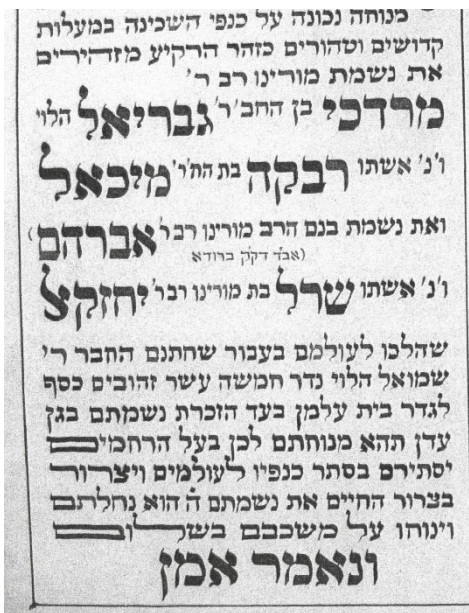
אחותו זקינתי מרת מרים אשת רבי שמואל הלוי האבערפעלד, היתה גרה בעיירה טורא לוקא בסלאוואקיע, ליד עיר מיאווע לא הרחק מגבול טשעכיי.

אחיהם הרה"ק רבי שלמה קרלאווסקי, נשא בזווג שני בת רבי שמואל האבערפעלד, והיינו בת אחותו, וגם הוא היה גר כמה שנים בטורא לוקא, ואח"כ עבר לפרשבורג.

קבלתי 'מזכיר בוך' של ק"ק טורא-לוקא, ויש שם הזכרה שנתנדב ע"י רבי שמואל הלוי לכבוד חמיו רבי מרדכי ב"ר גבריאל הלוי וגיסו רבי אברהם

אב"ד דק"ק ברודא ואשתו, והנה אני שולח לכם את זה.

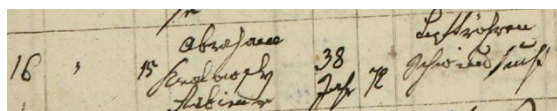
גם בחוברות על קורות הקהילות במעהרין ש"ל לפני המלחמה, בדף 556 מספר אודות רבי אברהם קרלאווסקי בבראד", עכ"ד הרב קעסלער הנ"ל.

בחוברות הנ"ל (בל' גרמנית, ע"י ה' גולד), אצל עיר אונגריש-בראד אכן נמנה בין הרבנים הג"ר אברהם קרלאפסקי זצ"ל, בתוספת פרטים חשובים, שהי תלמיד הג"ר שלמה קוועטש

Sein Nachfolger R. Abraham Kralowski aus Straßnitz, Schüler des Pieslinger Rabbiners R. Salomon Q u e t s c h, zeichnet sich durch seine chassidische Lebensführung aus. Auch er war Anfechtungen und Anfeindungen ausgesetzt. Seine Vorträge wurden oft durch heftigen Parteizwist gestört. Einmal mußten sogar die in Brod garnisonierenden Jäger eingreifen. Seine Kraft war schon nach dreijähriger Wirksamkeit gebrochen. Er starb Ende des Jahres 1843.

זצ"ל אב"ד פיסלינג ואח"כ אב"ד לייפניק [בסוף ימיו אב"ד ניקלשבורג נפטר כ"ד שבט תרט"ז ושם מנו"כ], הוא נתקבל לרב באונגריש-בראד תר"א לערך, והי' מצויין בהתנהגותו בדרך החסידות, עקב כך רבו עליו בעלי חצים המתקדמים והציקו לו וגם הפריעו לו בדרשותיו, אחר ג' שנות רבנות נחלש כוחו ונפטר שם צעיר לימים סוף שנת תר"ג.

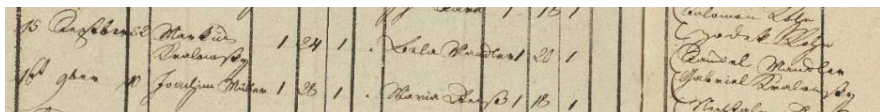

לפי פרטים אלו בדקתי במאטריקל אונגריש-בראד, ומצאתי נרשם

פטירתו: "אוגוסט 15 843", **אברהם קרלאפסקי ראבינער**, גיל 38". הרי שנפטר שם ביום י"ח מנחם אב שנת תר"ג. [לע"ע לא מצאתי מצבתו בחלקת הרבנים שם].

שוב נעניתי לבקשת הרב **שמעון אופמאן** שליט"א מגיד מישרים במעלבארן לברר עוד פרטים על משפחת קרלאפסקי, חזרנו על הרישומים ועל השמועות [תודתינו לאלו שעזרו בידעות מחכימות, הרב **שמעון אופמאן**, הרב **חיים קליין**, והרב **אלימלך קעסלער**], והנני להציע מה שעלתה בידינו:

"מורינ"ו רבי **מרדכי סג"ל קרלאפסקי** ז"ל מדרעזניץ [בן "החבר" רבי **גבריאל** ז"ל (עפ"י 'מזכיר בוך' טורא-לוקא), כנראה נפטר בשנת תקס"ב (בתחילת אותה שנה נרשם כשושבין בנישואי בנו כבסמוך, ובי"ז מנחם אב נולד נכדו הנקרא כשמו)], יליד תקל"ח, תלמידו ומשק ביתו של הג"ר **משולם איגרא** זצ"ל אב"ד פרעשבורג (יאלף כתב' אות ת), כנראה נפטר אחר שנת ת"ר (עפ"י שמות צאצאי בנו הג"ר אברהם, בתקצ"ו עדיין נרשם כסנדק לבן בנו הנ"ל). [י"א כי מוצאם מגליציה, ולא מצאתי לזה מקור ברור, וכנראה נמשכו אחר 'קורות עיר פרעסבורג וגדוליה' (רי"י גרינוואלד, עמ' 46) שכתב "הרב מו"ה שלמה קרלאפסקי יליד גאליציע ונתישב בפר"ב", אך הנכון שנולד בדרעזניץ במעהרין]. זוגתו בזוו"ר מרת **בילא** ע"ה [בת רבי **שמואל מאנדלער** ז"ל מדרעזניץ (גרו בביתו מס' 52 וגם שימש כשושבין כבסמוך), יליד תצ"ז, נפטר בדרעזניץ י"ג שבט תקע"ו], ילידת תק"מ, נישאו בדרעזניץ ח' מרחשון תקס"ב (רישום נישואיהם: 15 אוקטובר 801, בית מס' 52, החתן מרדכי קרלאפסקי, גיל 24, הכלה בילא לבית מאנדלער, גיל 20, שושבינין: גבריאל קרלאפסקי, שמואל מאנדלער), נפטרה בדרעזניץ כ"ב אדר תקס"ט (עפ"י מאטריקל, נפטרה בתום השבעה לפטירת בנה אליעזר ר"ל).

זוגתו בזוו"ש מרת **רבקה** ע"ה, בת "החבר" רבי **מיכאל** ז"ל (עפ"י 'מזכיר בוך' טורא-לוקא הנ"ל, לא נודע שם משפחתו ומקום מגוריו), נישאו תק"ע לערך [לא מצאנו

במאטרקל דרעזניץ רישום נישואיו השניים של רבי מרדכי קרלאפסקי] נפטרה שב"ק ב' דר"ח מרחשון תקצ"ב (מאטרקל דרעזניץ).

ואלה צאצאי רבי **מרדכי הלוי קרלאפסקי** מדרעזניץ (עפ"י רישומי מאטרקל שם):
צאצאיו מזווג מרת בילא ע"ה:

א. גבריאל ע"ה, יליד תקס"ב.

ב. "מורינו" הג"ר אברהם זצ"ל אב"ד אונגריש-בראד, נולד י"א אדר ב' תקס"ה, נפטר באונגריש-בראד י"ח מנחם אב תר"ג. [לפ"ז לא מדויק מה שנרשם ב'מזכיר בוך' הני"ל "בנם הרב מורינו רב ר' אברהם אב"ד דק"ק ברודא", כי לא הי' בנה של מרת רבקה אלא נולד מזו"ר].

זוגתו מרת **שרל ע"ה** (עפ"י 'מזכיר בוך'), בת רבי **יחזקאל כ"ץ עהרנשטיין** ז"ל מסקאליץ (ראה עליו 'עלי זכרון' עלה 61 עמ' לט), נישאו בדרעזניץ ט"ו תמוז תקצ"ד (מסדר קידושין הג"ר דוד שרעטטער אב"ד דרעזניץ).

צאצאיהם: **1) וואלף** (וילהלם) ע"ה, נולד בסקאליץ שב"ק לי' סיון תקצ"ה (מאטרקל דרעזניץ, נרשם גם במאטרקל סקאליץ, מוהל רבי יחזקאל עהרנשטיין). **2) שמואל ע"ה**, נולד בדרעזניץ כ"ט אב תקצ"ו (מאטרקל סקאליץ, סנדק רבי מרדכי קרלאפסקי). **3) גבריאל ע"ה**, נולד בדרעזניץ תקצ"ח (מאטרקל סקאליץ, סנדק רבי מרדכי ליב עהרנשטיין). **4) שלמה ע"ה**, נולד בדרעזניץ כ"ג תמוז ת"ר (מאטרקל דרעזניץ, בית מס' 71). **5) הילדה זאלי ע"ה**, נולדה באונגריש בראד תר"ג, נפטרה בת ג' חדשים ב' שבט תר"ג (מאטרקל אונג' בראד).

ג. הילד יוסף ע"ה, יליד תקס"ז, נפטר כבן ט' חדשים.

ד. הילד אליעזר ע"ה, יליד תקס"ח, נפטר כבן שנה ט"ז אדר תקס"ט.

צאצאיו מזווג שני מרת רבקה ע"ה:

ה. מיכל [אולי: **מיכאל**, כשם אבי אמו - הערת הרב חיים קליין] ע"ה, יליד תקע"א.

ו. מרת מרים ע"ה, נולדה בדרעזניץ כ"ב תמוז תקע"ג, נפטרה י"ב תשרי תר"נ ומנו"כ בטורא לוקא. [מה שכתבנו ב'עלי זכרון' (עלה 61 עמ' נה) עפ"י קובץ 'צפונות' (חלק יב עמ' קט) שרבי שמואל האבערפעלד הי' חתן רבי שלמה קרלאפסקי, כעת נתברר שהנכון הוא בהיפוך, הג"ר שלמה הי' חתנו של גיסו רבי שמואל].

אשת רבי **שמואל** [ב"ר **יעקב** ומרת **יענטל**] **הלוי האבערפעלד** ז"ל מטורא-לוקא, יליד תקע"ד, נפטר י"א תמוז תרנ"ז ומנו"כ בטורא לוקא (רישום פטירתו במאטרקל מיאווה בגיל 83). הספד עליו מהג"ר עקיבא הכהן שטראססער זצ"ל אב"ד טאקאי נדפס ב'תורת אבות' (ברוקלין תשי"ט).

[כתב לי נכדס הרב חיים קליין ממאנטריאל, כי ברשימת היהודים בטורא לוקא נרשם שמות הוריו, אביו רבי יעקב ז"ל, ואמו מרת יענטל עייה נולדה במעזריטש במורביה ונפטרה בגיל 76 כ"ח אלול תרכ"ג ומנו"כ בטורא לוקא. - גם ראיתי כותבים כי מרת יענטל היתה בת הגי"ר יהודה זצ"ל דומ"ץ מעזריטש גדול, ורבי שמואל האבערפעלד היי אחי מרת חיי שרה עייה אשת רבי יהושע פאלק ז"ל הורי הגי"ר יהודה גרינוואלד זצ"ל אב"ד סאטמאר בעל 'שבט מיהודה'!].

צאצאיהם: (1) הגי"ר **יעקב ישראל** ז"ל מו"ץ טורא-לוקא, יליד תר"א, נפטר ט"ז סיון תרנ"ז מנו"כ בטורא-לוקא (מאטריקל שם גיל 56), ראה עליו: קוי 'צפונותי' חי' יב עמ' קט, מבוא לסי' 'מסילות לבבי', סו"ס 'ברכת יוסף' הלי' בבי"ח, וקוי 'בית אבי' (ירושלים תשע"ז, צילום מצבתו שם עמ' י). זוגתו מרת **רחל** עייה (בת הגי"ר **דוד שיק** זצ"ל אב"ד טאקאי בעל 'אמרי דוד'), נפטרה ל' תשרי תרפ"ז מנו"כ בבודאפעסט. (2) מרת **רבקה** עייה, ילידת תר"ד. אשת דודה הגי"ר **שלמה הלוי קרלאפסקי** זצ"ל (ראה בסמוך). (3) **רוזליה** עייה, ילידת תר"ח. (4) **זונאנא** עייה, ילידת תר"י. (5) ר' **יהודא** ז"ל שו"ב, ליד תר"יב. זוגתו מרת **רחל לאה** (בת הגי"ר **יהודה הלוי** דומ"ץ עיר חדש מח"ס 'יוזאת

מצבת הגי"ר ישעי' דרעזניץ אב"ד רייניץ תלמיד מרן החתם סופר

ליהודה', אבי הגי"ר משה שמעון בעל 'ישמח לב') עייה. (6) מרת **דבורה** עייה, ילידת תר"י, אשת ר' **יעקב** (ב"ר **מרדכי** ומרת **יהודית** אחות רבי שמואל האבערפעלד) גרין ז"ל מלמד תשב"ר בפאקש. (7) **מרדכי** עייה, יליד תרט"ז. (8) **אברהם** עייה, יליד תר"יח.

ז. "הצדיק" רבי **שלמה** זצ"ל מטורא-לוקא [ע"ד תרל"ה] ואח"כ בפרעשבורג, נולד בדרעזניץ כ"ז טבת תקע"ז (במפקד טורא-לוקא תרכ"ט נרשם כליד תקפ"א, רישום פטירתו בתרנ"ח בגיל 80), תלמיד הישערי תורה', מהר"ם אי"ש, והגי"ר ישע"י דרעזניץ-רייניגר זצ"ל אב"ד גויטיין ורייניץ, "יצאה נשמתו

בקדושה וטהרה ליל מוצאי ש"ק אחר חצות לילה" כ"ו מרחשון תרנ"ח ומנו"כ בפרעשבורג (ביעלי זכרון' עלה 61 עמ' נה מופיע צילום מצבתו, בטעות נעתק תרנ"ה).

נפלאות מגודל קדושתו ופועל ישועות בקרב הארץ, האריך העורך הרב **מא"ז קינסטליכער** ז"ל בקובץ 'צפונות' (חלק י עמ' קט) במאמרו "המקובל רבי שלמה קארלאפסקי זצ"ל מפרשבורג", על פי כתבי תלמידו הג"ר יצחק ווייס ראב"ד ווערבווי הי"ד, ועוד. ראה שם באורך.

[ברישובי פרעשבורג נרשם קאטאלין קורצווייל, גרושת קרלאפסקי, נולדה תקפ"ז ב-Szender גליציה, נפטרה ביום פורים תרע"ב. אולי היתה אשתו בזוו"ר].

זוגתו [בזוו"ש] מרת **רבקה** ע"ה [בת גיסו רבי **שמואל הלוי האבערפעלד** הני"ל], ילידת תר"ד, נפטרה בגיל 60 כ"ז אלול תרס"ג ומנו"כ בפרעשבורג (מאטריקל פרעשבורג).

צאצאיהם (עפ"י רישומי טורא-לוקא ופרעשבורג): **1) דינה** (ערנסטינא) ע"ה, ילידת טורא-לוקא תרכ"ח, נפטרה בפרעשבורג כ"ה תשרי תרנ"ט. **2) ר' אליעזר** ע"ה, יליד טורא-לוקא תרכ"ט, נפטר י"ג תמוז תרצ"ז ומנו"כ בפרעשבורג. זוגתו מרת **יאנקה** (?) (ב"ר שמעון ווייס ומרת זאלי לבית גאלדשטיין מ-Pered) ע"ה, ילידת תרל"ח, נפטרה כ"ה טבת תרצ"ב, נישאו [כנראה בזוו"ש] בפרעשבורג תרס"ה [בתם: רבקה ילידת תרס"ו]. **3) הילד רפאל** ע"ה, יליד [טורא-לוקא] תרל"ב, נפטר בפרעשבורג כ"ב שבט תרמ"ב. **4) הילד משה אהרן** ע"ה, נולד בפרעשבורג כ"ה טבת תרל"ו, נפטר שם א' תמוז תרל"ח. **5) ר' יקותיאל** ע"ה, נולד בפרעשבורג י"ח מנחם אב תרל"ח. זוגתו מרת **טאשנא** (?) (טערעז בת אדולף לעכטער וסעסילא לבית ראטה מנייהיזל) ע"ה, ילידת תרל"ז, נישאו בפרעשבורג תרס"ד, נפטרה ד' אדר ב' תרצ"ב ומנו"כ בפרעשבורג [צאצאיהם: ר' שלמה ע"ה יליד תרס"ח, סעסיליא ע"ה ילידת תרס"ט, דינה (ערנסטינא) ע"ה ילידת תרע"א, אהרן ע"ה יליד תרפ"ד].

ה. יוסף ע"ה, יליד תקפ"א (אחיו יוסף הנולד מזוו"ר כבר נפטר).

ט. בילא ע"ה (אולי ע"ש אשתו הראשונה), ילידת תקפ"ג.

מנחם מאיר יאקאבאוויטש - ברוקלין נ"י

ראיתי מה שכתב מע"כ ידידנו הרה"ג המפואר ר' מנחם מאיר יאקאבאוויטש שליט"א, ברוך שמסר עולמו לשומרים, שמחתי בתולדות ראשי משפחתנו שנוכל להביט אל צור חוצבנו, אפריון נמטייה ויחולו עליו כוס מלא ברכות וכל מילי דמיטב. ואוסיף איזה הערות:

א. בין צאצאי הרה"ק ר' שלמה מוזכר נכדו ר' שלמה יליד תרס"ח, והוא שסיפר עליו ר' אלעזר סוכי ע"ה מפה איש פרשבורג, שהיה 'מאלאטש' בחברא קדישא בפ"ב.

ב. בהיותנו בשנת תשנ"ב בטורא לוקא, להבחל"ח עם דודי, אח אמי, הר"ר יצחק אייזיק האברפרעלד ז"ל, חיפשנו הרבה במיאווה את מצבת ר' שמואל האברפרעלד ז"ל, כי אמר שכך שמע בבית ששם מנו"כ.

ג. מש"כ שר"ש בא מגליציה, אכן מקורו מרי"י גרינוואלד, אבל כבר הוכיח שאינו כן. – אבל שמעתי מדודי הנ"ל, שרשום בפנקסי טורא לוקא כי משפחת האברפרעלד באו מגליציה, שבאת אלמנה מפולין עם ארבע ילדיה. ואני מצאתי ב'המגיד' תרכ"ט שבאושפיץ נפטר איש חשוב ונכבד ר' שמשון האברפרעלד.

ד. מאז ומקדם אמר הגה"צ מהר"ש וואזנר זלה"ה, נכד אמו של הזכרון יהודה, שהיא היתה בת למשפחת האברפרעלד, ועל מצבתה בסאטמאר רשום שם אמה יענטיל. ואציין ליחוסה של מרת חיה שרה מהקדמת שבט מיהודה עה"ת: "והיתה מיוחסת ממשפחת גדולי הדור במדינת מעהרין, והוגד לי בשם חמי זצ"ל [הכותב הוא

הג"ר אברהם חנוך פר"מ] שא"ז של אמם היה ראב"ד בק"ק ניקלסבורג, ושם חדר אחד הנקרא 'קבלה שטיבעלי' ששם עסקו הרבנים בסתרי תורה ועד היום נמצא גם מא"ז הצדיק הנ"ל כתי"ק ע"ד הנסתר, זי"ע".

שמעון אופמאן - מלבורן

מערכת עלי זכרון

מיסודו של הרב משה אלכסנדר זושא קינסטליכער זצ"ל
 alyzecharon@gmail.com ושליחת מאמרים

